

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. И. Алтынсарина

**ОРТА БІЛІМ МАЗМҰНЫН НАЗАРБАЕВ ЗИЯТКЕРЛІК МЕКТЕПТЕРІ
ТӘЖІРИБЕСІ НЕГІЗІНДЕ ЖАҢАРТУ**

Әдістемелік құрал

**ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
НА ОСНОВЕ ОПЫТА НАЗАРБАЕВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ШКОЛ**

Методическое пособие

Астана
2014

Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы Ғылыми кеңесімен баспаға ұсынылды (2014 жылғы 22 шілдедегі № 6 хаттама).

Рекомендовано к изданию Ученым советом Национальной академии образования им. И. Алтынсарина (протокол № 6 от 22. 07. 2014 г.).

Орта білім мазмұнын Назарбаев Зияткерлік мектептері тәжірибесі негізінде жанарту. Әдістемелік құрал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 43 б.

Обновление содержания среднего образования на основе опыта Назарбаев Интеллектуальных школ. Методическое пособие. – Астана: Национальная академия образования им. И. Алтынсарина, 2014. – 56 с.

Бұл әдістемелік құралда «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ жинақтаған теориялық және практикалық тәжірибесіне шолу жасалған. Зияткерлік мектептер тәжірибесін Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіне тарату жөніндегі мемлекеттік саясаттың бағыттары, ерекшеліктері мен қауіп-қатерлері талданған.

Әдістемелік құрал білім беруді басқару органдарының қызметкерлеріне, әдіскерлерге, жалпы білім беретін мектеп, педагогикалық колледж және жоғары оқу орындарының басшылары мен педагогтеріне арналған.

В методическом пособии представлены обзорные данные о теоретическом и практическом опыте, накопленном АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Проанализированы направления, особенности и риски государственной политики трансляции опыта Интеллектуальных школ в систему образования Республики Казахстан.

Пособие предназначено для сотрудников органов управления образования, методистов, руководителей и педагогов общеобразовательных школ, педагогических колледжей и высших учебных заведений.

© Ы. Алтынсарин атындағы
Ұлттық білім академиясы, 2014
© Национальная академия
образования им. И. Алтынсарина, 2014

Кіріспе

Қазақстан Республикасының білім жүйесі тәуелсіздік алғаннан бері белгілі бір даму жолынан өтті. Өткізілген реформалардың септігімен ұлттық білім жүйесі жалпы белгілері бойынша әлемдік білім беру кеңістігімен үндестік тауып отыр. Айқын прогрессивті өзгерістерге қарамастан білім жүйесінің негізіндегі бірқатар кемшіліктер бүгінгі таңда сапасыз оқулық, оқыту дәрежесінің төмендігі, айналып келгенде, оқушылардың функционалдық сауаттылығының аздығы іспеттес проблемаларды шешуге қолбайлау болып отыр [1].

Еліміздің білім жүйесі әлем кеңістігімен ықпалдасуы одан әрі жалғастыруы – объективті әрі стратегиялық қажеттілік. Оны іске асыру жолында Қазақстан жоғары білім саласындағы негізгі халықаралық келісімдерге қосылды, атап айтқанда, «Еуропа өңірінде жоғары білімге жататын біліктілікті тану туралы келісімге» (Лиссабон Конвенциясына, 1997), Болон Декларациясына қол қойды. Еліміздің Болон процесіне қосылуы (2007) өз ретінде бүкіл білім жүйесін реформалауды қажет етті. 2012 жылдың шілде айында III Болон процесіне қатысушы елдер білім министрлерінің конференциясында Қазақстан 2012 жылғы 3 сәуірдегі Бухарест Коммюникесіне қосылып, мектеп түлектерінің біліктілігін Еуропалық біліктілік шеңберінің 4-деңгейіне жеткізуге міндеттеме алды. ҚР Ұлттық біліктілік шеңбері бойынша аяқталған қазақстандық орта білім 3-ші біліктілік деңгейіне сай келеді. Осылайша Болон процесін ойдағыдай жалғастырудың да, мемлекетіміздің халықаралық аренада сәтті болуының міндетті шарты орта білім мазмұнын жаңарту болып табылады [2, 3].

Осы заманғы кезеңде әлемдік білім беру тәжірибесінде білім сапасын жетілдірудің жаңа бағыт-бағдарлары нәтижеге бағытталған білім беру үлгісі арқылы жүзеге асырылады. Көптеген елдердің білім берудегі ауқымды реформалары білім берудің заманауи үлгісін тарихи қалыптасқан жағымды дәстүрлерді сақтай отырып, инновациялық көзқарас-ыңғайларды пайдалануды көздейді.

Бүгінгі күні адамның білім алудағы сұранысы «білетін адамнан» – «шығармашылық тұрғыда ойлайтын, әрекет етуге, өздігінен жетілуге қабілетті адам» үлгісіне ауысып отыр.

Білім мазмұны оқыту мен тәрбиенің өзге құрауыштарымен салыстыра келгенде, түйінді және ең тұрақты шамасы болып келеді. Сондықтан оны жаңарту жұмысы жаңа білім беру парадигмасын тудырып, бірқатар қажетті педагогикалық шарттар кешенінің өзгеруіне әкеледі. Бұл білім беру қызметінің ғылыми-әдістемелік және ұйымдастырушылық-әдістемелік қолдауға да қатысты.

Қазақстандағы білім беру реформаларының басты мақсаты білім жүйесін жаңа әлеуметтік-экономикалық ортаға бейімдеп, республикамыздың әлемнің ең дамыған 30 елдің қатарына кіруін жеделдету.

Аталған басымдықтар отандық білім беру саласын реформалау мен

жаңғыртудың қарқынды жүруіне себепші. Бұл процесте бірнеше жыл бойы оқыту инновациялары саласында озық халықаралық тәжірибені ендіріп, елеулі әлеует жинақтаған Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесін тарату жөніндегі Елбасы тапсырмасының алатын орны зор [4].

Қолыңыздағы әдістемелік құралдың мақсаты Қазақстан Республикасы жалпы білім беру мектептерінде «Назарбаев Зияткерлік мектебі» жұмысының тәжірибесін зерделеу және трансляциялау болып табылады.

Міндеттері:

1) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ жинақталған теориялық және практикалық тәжірибені шолу жасау;

2) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ ҚР жалпы білім мектептеріне берілетін білім беру бағдарламаларының жаңарған мазмұнын талдау;

3) «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын бейімдеу арқылы ҚР жалпы білім беретін мектептеріндегі орта білім мазмұнын жаңарту бойынша әдістемелік ұсынымдарды дайындау.

Күтілетін нәтижелер:

– «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-да жинақталған теориялық және практикалық тәжірибелер туралы деректерге шолу;

– ҚР жалпы білім мектептеріне берілетін «Назарбаев Зияткерлік мектебі» АБҰ тәжірибесінің концептуалдық бағыттарын сипаттау;

– «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын трансляциялау бойынша әдістемелік ұсынымдар жасау.

1 Орта білім сапасын арттырудың шетелдік озық тәжірибесін зерделеу және енгізу бойынша «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ қызметіне шолу жасау: теория және практика

1.1 Орта білім сапасын арттыру жөніндегі озық шетелдік тәжірибені зерделеу жөніндегі халықаралық ынтымақтастық

2000-жылдардан бастау алатын орта білім мазмұнын жаңарту мәселелері төңірегіндегі халықаралық ынтымақтастық 2010 жылдан бастап сабақ беру мен оқытуда сапа көрсеткіштері жоғары Зияткерлік мектептер желісін құруға, мониторинг жүргізу мен бағалаудың кешенді жүйесін әзірлеуде үздік халықаралық тәжірибе алуға бағытталды.

Тәжірибе нәтижелерге қол жеткізу үшін шетелдік әріптестермен ынтымақтастық жөніндегі жұмыс бәсекелі, тұрақты және өтемді (келісімшартты) негізде жүргізілуге тиіс екендігін көрсетеді. Бұл ретте халықаралық ынтымақтастық әлемдік үздік практикаларды тарту және оларды отандық тәжірибемен интеграциялау призмасы арқылы ғана емес, ДББҰ-ның халықаралық білім беру кеңістігінде толыққанды «ойыншы» ретінде өзара дамуы және өзара молаюы, қалыптасуы негізінде тең әріптесті орнату ретінде қаралуы керек [5, 39 б.].

Зияткерлік мектептердің қызметі танылған шетелдік ұйымдар – білім беру провайдерлерімен тығыз әріптестікте іске асырылады. Білім берудің мазмұнын айқындау мәселелерінде ДББҰ Кембридж Университетінің Халықаралық Емтихан Кеңесімен ынтымақтасады. Оқу-әдістемелік кешенді әзірлеу және қазақстандық авторларды, редакторларды, дизайнерлерді, иллюстраторларды, суретшілерді, аудармашылар мен медиа-зерттеушілерді оқыту мәселелері бойынша ДББҰ Кембридж Университетінің және Оксфорд Университетінің Баспаларымен ынтымақтасады.

Мектептердің мұғалімдері, директорларының орынбасарлары мен директорлары үшін кәсіби даму бағдарламаларын әзірлеу, инновацияларды енгізудің тиімділігі бойынша зерттеулер ұйымдастыру және жүргізу Кембридж Университетінің Білім беру Факультетімен бірлесіп жүзеге асырылады [5, 38 б.].

Оқушылардың жаратылыстану-математика ғылымдарын оқуға қабілетін психометриялық бағалау үшін тесттер әзірлеу және алынған білімді Зияткерлік мектептерге конкурстық іріктеу кезінде қолдана білуін бағалау, оқушының оқуға қабілетінің әсерін бағалау жөніндегі зерттеулерді ұйымдастыру және жүргізу мәселелерінде ДББҰ Джонс Хопкинс Университетінің Талантты жастар орталығымен және СИТО Педагогикалық өлшемдер институтымен (Нидерланды) тығыз ынтымақтасады.

ДББҰ қызметкерлерін кәсіби дамыту Кембридж Университетімен, Пенсильвания Университетімен, Хельсинки Университетімен, Темасек Политехник (Temasek Polytechnic, Сингапур), СИТО Педагогикалық өлшемдер институтымен (Нидерланды), Джонс Хопкинс Университетінің Талантты жастар орталығымен және басқалармен тығыз ынтымақтаста жүзеге

асырылады.

СІТО Педагогикалық өлшемдер институты (Нидерланды) оқушылардың пәндер бойынша оқу жетістіктеріне мониторинг жүргізу жүйесін әзірлеу мәселесі бойынша негізгі әріптес болып табылады.

Оқушылардың таңдамалы курстары мен алмасу бағдарламалары Bell (Кембридж), ІН (Ирландия), СТУ (АҚШ), Колмогоров атындағы Мамандандырылған оқу-ғылыми орталығымен (Ресей), Корольдік университетімен (Ұлыбритания), Табиғи ғылымдардың тарихи мұражайымен (АҚШ) және басқаларымен ынтымақтастықта іске асырылады.

Білікті шетелдік мұғалімдер мен қызметкерлерді ақылы негізде іздестіру және іріктеуді, яғни рекрутингті ДББҰ Teachanywhere, SearchAssociates, TIC және International House ұйымдарымен әріптестікте жүргізеді [5; 6].

1.2 Назарбаев Зияткерлік мектептерінің білім беру үдерісіндегі инновациялар

2008 жылғы 12 наурызда Президент жаратылыстану-математика бағытындағы пәндерді оқуға қабілетті дарынды балаларды іріктеу және оқыту үшін Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінде Зияткерлік мектептер желісін құру жөніндегі бірегей жобаға бастамашы болды.

Зияткерлік мектептер Президенттің ойынша ұлттың зияткерлік әлеуетін дамытуға жәрдемдесуге тиіс. Ал мектептердің түлектері Қазақстанның әлауқаты мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға өрелі үлес қосады. Президент қойған міндеттерді орындау үшін Зияткерлік мектептер инновациялық білім беру моделін әзірлейді, олар үздік қазақстандық және халықаралық тәжірибені интеграциялайды. Дәл осындай көзқарас мектептердің түлектеріне Назарбаев Университетіне, үздік қазақстандық және беделді шетелдік жоғары оқу орындарына ойдағыдай оқуға түсуге және оқуларын аяқтауға мүмкіндік береді. Олар еңбек нарығында сұранысқа ие болатын болады, әлеуметтік-экономикалық және саяси салаларда белсенді ынтымақтасатын болады, инновацияларды жер-жерде енгізеді, осылайша, Қазақстанның халықаралық аренадағы беделі мен іскер абыройын арттыратын болады [5, 3 б.].

Осыған байланысты инновациялық білім беру бағдарламалары мен ғылыми жобаларды іске асыру үшін қажетті білім беру саласындағы қазіргі заманғы басқару нысандарын енгізу, академиялық еркіндік пен дербестікті дамыту үшін «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы құрылды. Ұйымның қызметін 2011 жылғы 19 қаңтардағы «Назарбаев Университеті», «Назарбаев Зияткерлік мектептері» және «Назарбаев қоры» мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңы реттейді [5; 7].

Дербес ұйымның басқару органдарына Жоғары қамқоршылық кеңес, Қамқоршылық кеңес және атқарушы орган – Басқарма жатады.

ДББҰ стратегиялық мақсаты – Үздік қазақстандық және халықаралық тәжірибе мен практиканы ықпалдастыратын инновациялық білім беру моделін

құру және енгізу. Бұл мақсат жету жолында келесі стратегиялық міндеттер орындалуы керек:

– «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ жүйесінде қазіргі заманғы басқару нысандарын іске асыру;

– бастауыш, негізгі және жоғары мектептер үшін білім беру бағдарламасы мен оқу материалдарын жасау;

– функционалды сауатты, патриот, жауапты, көптілді, жасампаз, және сыни ойлайтын, салауатты өмір салтын ұстанатын, өмір бойы оқуға қабілетті, жетекші қазақстандық және халықаралық университеттерге түсетін оқушыларды қалыптастыруға ықпал ететін оқытатын орта жасау;

– білім беру сапасын бағалаудың айқын жүйесін әзірлеу;

– мұғалімдер мен басқа да педагог қызметкерлерді кәсіби дамытуды қолдау;

– жаратылыстану-математика ғылымдарын оқуға қабілетті балаларды іздестіру мен конкурстық негізде қабылдау;

– ДББҰ қызметіне ата-аналар жұртшылығын, үкіметтік емес ұйымдарды, жергілікті атқарушы органдар мен басқа да мүдделі тараптарды тарту;

– Зияткерлік мектептер желісін кеңейту;

– Зияткерлік мектептердің тәжірибесін Қазақстанның орта білім беру жүйесіне көрсету;

– әлемде халықаралық деңгейде танылған білім беру және ғылыми ұйымдармен ынтымақтастықты дамыту.

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ *девизи* – Білім берудегі жоғары сапа және көшбасшылық!

Миссиясы: Өзіне үздік қазақстандық дәстүрлерді, халықаралық тәжірибе мен практиканы үйлестіретін мектепте жаратылыстану-математика бағытында білім берудің инновациялық, көптілділік жүйесінің моделін әзірлеу мен енгізу арқылы Қазақстанның зияткерлік әлеуетін арттыруға ықпал ету.

Пайымдауы: Зияткерлік мектептердің түлектері - орнықты адамгершілік құндылығы қалыптасқан өз елінің патриоты болып табылады, қазақ, орыс және ағылшын тілдерін еркін қолданады. Олар - үйлесімді дамыған, дені сау, өзін-өзі дамытуға және шығармашылыққа ұмтылған, сыни ойлайтын және проблемаларды шеше алатын азаматтар.

Зияткерлік мектептердің түлектері беделді қазақстандық және шетелдік университеттерге оқуға түсіп, аяқтайды әрі еңбек нарығында табысты бәсекелесе алады. Олар елде болып жатқан әлеуметтік-экономикалық және саяси процестерге белсене қатысады. Барлық деңгейлерде кеңінен өзара әрекет етеді және инновацияларды енгізеді, Қазақстанның халықаралық аренадағы ықпалын ұлғайтады [5, 4–5 б.].

Зияткерлік мектептер оқуға инновациялық көзқарастарды, өз тәжірибесі мен практикасын, үздік шетелдік тәжірибені Қазақстанның орта білім беру жүйесіне көрсетеді, осылайша елде берілетін білім мен тәрбиенің сапасын арттыруға жәрдемдеседі. Бұл мектептер бастауыш мектеп (оның ішінде мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту), негізгі мектеп және жоғары мектеп деңгейлері бойынша білім беру бағдарламаларының қазіргі заманғы модельдерін әзірлеуді, оларға мониторинг жүргізуді, зерттеуді, талдауды, байқаудан өткізуді, енгізуді және іске асыруды жүзеге асыратын эксперименттік алаң болуы керек.

Қазақстан Республикасындағы қазіргі бар білім беру талаптары мен стандарттары білім беру саласындағы қазіргі заманғы басқару нысандарын лайықты деңгейде енгізуге, инновациялық білім беру бағдарламалары мен ғылыми жобаларды іске асыруға мүмкіндік бермеді. Осыған байланысты «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ құрылды. Бұл мәртебе білім беретін оқу бағдарламаларын дербес бекітуге, қабылдау емтихандарына қойылатын талаптарды белгілеуге, үлгерімдікті ағымдағы бақылауға, аралық және қорытынды аттестациялау мен басқаларына құқықты білдіреді. Академиялық еркіндік қағидаты жаңа бағдарламаларды әзірлеу мен байқаудан өткізуді жеделдетуге, орта білім беру жүйесін жаңғыртуға мүмкіндік береді.

Қазақстандық және әлемдік білім беру жүйелерінің үздік дәстүрін үйлестіретін мектепте білім берудің инновациялық моделін қалыптастыру қазіргі заманғы білім берудің объективті қажеттілігі болып табылады. Осындай модельді жасау білім беру мазмұнын, оқыту әдістемелерін, оқу жетістіктерін бағалау қағидаттарын, қалыптасқан мектеп құрылымын, өзара қарым-қатынас жүйесін өзгертуді талап етеді.

Зияткерлік мектептердегі педагогикалық процес бұрын жоспарланған 12-жылдық білім беру моделінен деңгейлерімен және ұзақтығымен ерекшеленеді (1-кесте) [5, 11 б.].

1-кесте – Зияткерлік мектептердегі білім беру деңгейлері

<i>№</i>	<i>Деңгейлер</i>	<i>жасы</i>	<i>сыныптар</i>
1	Бастауыш мектеп	3–5 жас	Балабақша (кіші, орта және жоғары топтар)
2		6–11 жас	1-5-сынып, бастауыш сыныптар
3	Негізгі мектеп	12–16 жас	6–10-сынып
4	Жоғары мектеп	17–18 жас	11–12-сынып

1-кестеде көрсетілген деңгейлерде оқушылардың есею кезеңдері, дамуындағы жас ерекшеліктері, олардың тану мүмкіндіктері, сондай-ақ әлемдік білім беру практикасында білім беру процесін ұйымдастырудың оң тәжірибесі ескерілген.

«5+5+2» құрылымының ұтымды болуының себебі «жас дағдарысы» феноменіне байланысты. Жас психологиясының деректеріне қарағанда, мектептік жаста үш дағдарыс орын алады:

- 1) мектепке дейінгіден (6–7 жас) кіші мектеп оқушысына көшу дағдарысы 1-ші оқыту жылына сай келеді;
- 2) жеткіншекке дейінгі дағдарыс (10–12 жас) 4–5-сыныпқа сай келеді;
- 3) жасөспірімге дейінгі дағдарыс (15–16 жас) мектептің 9–10-сыныбына сай келеді (А. Воронцов).

Балалар дамуындағы бұл өтпелі (дағдарыс) кезеңдерде педагогикалық жұмыс мазмұнын, әдістері мен формаларын мектеп оқушыларының психология-физиологиялық

ерекшеліктерін ескеріп ұйымдастырған аса маңызды (Петровский А.В.). Себебі оны ескермеуден балаларда қобалжудың артуы, депрессивті жағдай мен күйзеліс жүктемесінің жоғарылауы, жылдам қалжырау, өсудің баяулауы, дене салмағының түсуі, жүйкелік сипаттағы шағымдар секілді қолайсыз жағдайлар пайда болады, тіпті, түрлі ауруларға соқтырады.

Сондықтан да өтпелі кезеңдерде оқу үдерісін оқушыларға жақын және таныс жағдайларда жүргізген орынды. Сонымен, бірінші және бесінші-алтыншы сыныптар – бір жастан келесі жасқа сатылай, бірқалыпты көшуді ұйымдастыру жөніндегі педагогикалық әрекеттердің орны мен уақыты болып табылады. Мұндағы басты міндет – жас және білім дағдарысының сай келуінен аулақ болу.

Демек, 6-жастан да, 7-жастан да мектепке оқуға келген баланың бастауыш мектептен негізгі буынға қолайлы өтуі үшін бастауыш білім беру деңгейінің ұзақтығы кемінде 5 жыл болғаны жөн [8].

Зияткерлік мектептер 2 білім беру моделін іске асырады:

– біріншісі – ДББҰ-ның стратегиялық әріптесі Кембридж университетінің Халықаралық емтихан кеңесімен бірлесіп әзірлеген жаратылыстану-математика бағытындағы Кіріктірілген білім беру бағдарламасы;

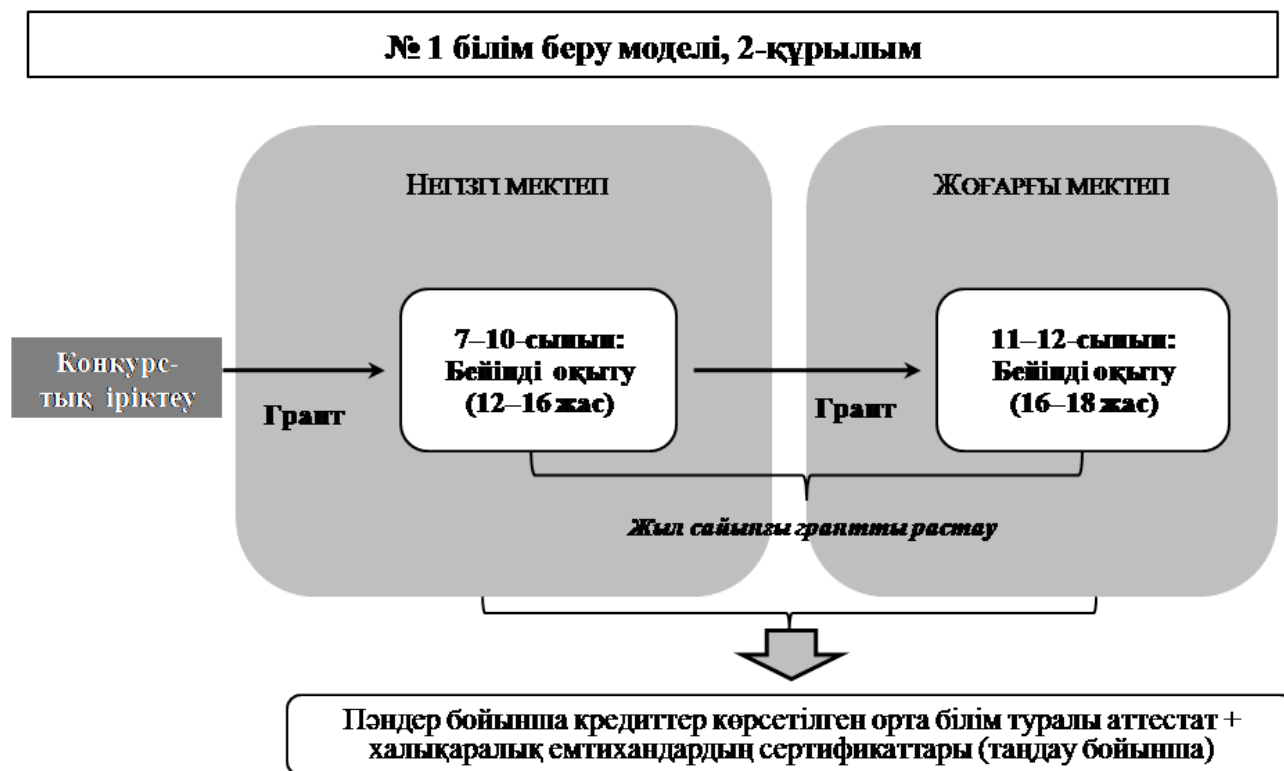
– екіншісі – Халықаралық Бакалавриат бағдарламасы.

Бірінші білім беру моделі жаратылыстану-математика бағытындағы Кіріктірілген білім беру бағдарламасын екі құрылымда іске асырады. 1-құрылым білім берудің үш деңгейін көздейді: бастауыш, негізгі және жоғары мектептер. Ол Талдықорған және Көкшетау қалаларының Зияткерлік мектептерінде енгізіледі (1-сурет) [5, 10 б.].

1-сурет – 1-білім беру моделі: 1-құрылым

2-құрылым екі деңгейді көздейді: негізгі және жоғары мектептер. Бұл құрылым қалған барлық Зияткерлік мектептерде енгізіледі (2-сурет) [5, 12 б.].

2-сурет – 1-білім беру моделі: 2-құрылым

Кіріктірілген білім беру бағдарламасы Кембридж университетінің Халықаралық емтихан кеңесімен, Кембридж университетінің білім беру факультетімен ынтымақтастықта әзірленеді.

Кіріктірілген білім беру бағдарламасының ерекшеліктеріне әрбір деңгей бойынша тоқталайық.

Бастауыш мектепте:

- балабақшадан және бастауыш сыныптардан (1–5-сынып) тұрады;
- баланың білуге құмарлығы, ойын, жобалау және танымдық қызмет арқылы баланың жеке басын дамытады;
- бастауыш мектепте оқуға қажетті ептілік пен дағдыны дамытады;
- оқушылардың зерттеушілік дағдыларын дамытады;
- жаңа кіріктірілген пәндер енгізіледі: «Ғылымға ену», «Әлемді тану», «АКТ», «Өнер».

Негізгі мектепке:

- математика мен жаратылыстану ғылымдары тереңдетіп оқытылады;
- екінші тілде¹ оқытатын бірқатар пәндер енгізіледі – «Қазақстан тарихы», «География», «Құқық негіздері» қазақ тілінде, «Дүниежүзілік тарих», «Информатика», «Дене тәрбиесі» орыс тілінде;

¹ Халықаралық тәжірибеге сай бірнеше тілді оқытатын мемлекеттер тілді оқытудағы басымдықты белгілеу үшін тілдерге реттік нөмір белгілейді. Яғни, негізгі оқыту тілі бірінші

- «Өнер» жаңа кіріктірілген пән енгізіледі;
- ағылшын және бірінші тілдерде командалық сабақ беру енгізіледі.

Жоғары мектепте:

- стандартты және тереңдетілген деңгейде оқу үшін пәндерді таңдап алу мүмкіндігі беріледі;
- математика мен жаратылыстану ғылымдары тереңдетіп оқытылады;
- кәсіби бағдар беріледі (*Career Building*);
- жаңа кіріктірілген пәндер енгізіледі – «Қазіргі заманғы әлемдегі Қазақстан», «Жаһандық перспективалар мен зерттеулер», «Экономика», «Әдебиет»;
- академиялық қазақ және орыс тілдерін дамытуға көңіл бөлінеді, ағылшын тілінде оқытуға мән беріледі [8; 5].

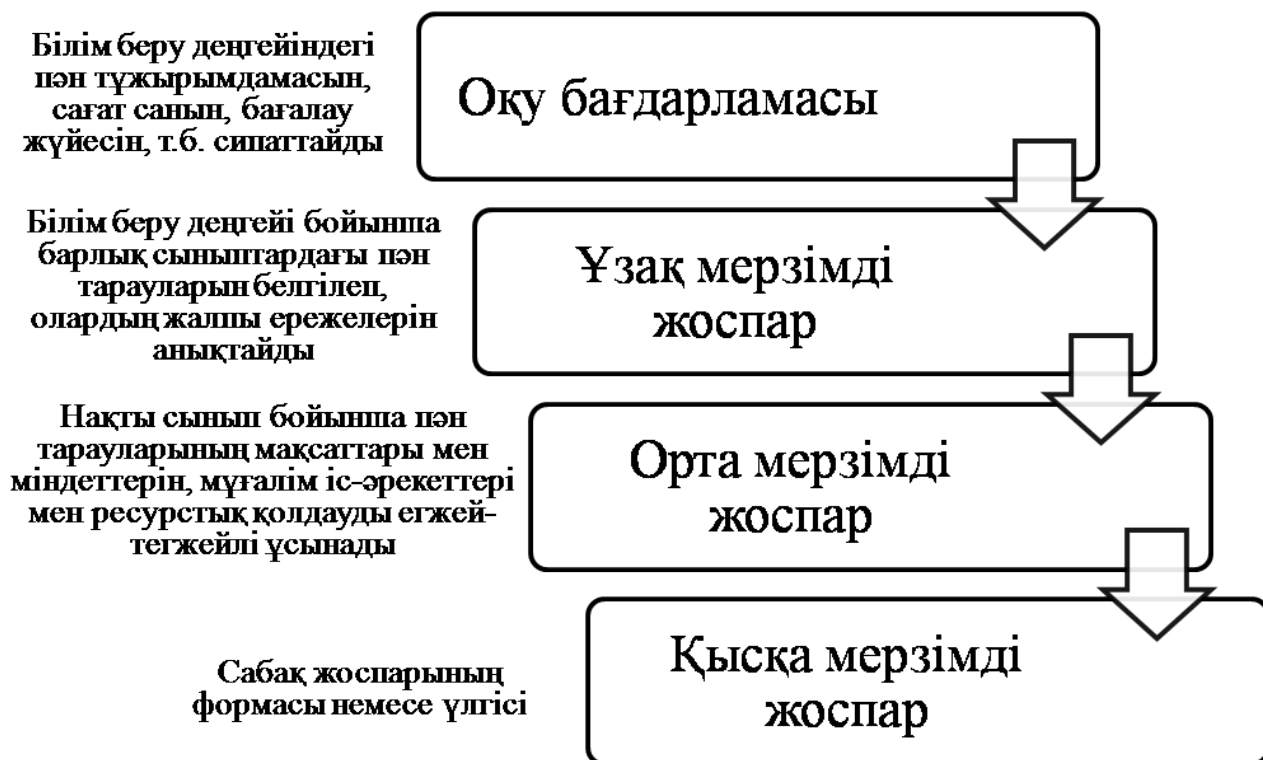
Назарбаев Зияткерлік мектептерінде үш тілде білім беру тек қана үш тілді оқыту емес, сондай-ақ пәндерді де үш тілде оқытуды көздейтін білім беру моделі негізінде жүзеге асырылады. Мысалы, Зияткерлік мектептерде оқыту тіліне қарамастан, «Қазақстан тарихы», «Құқық негіздері» «География», «Қазіргі әлемдегі Қазақстан» пәндері қазақ тілінде, «Дүниежүзі тарихы», «Информатика» пәндері орыс тілінде, жоғары мектептегі жаратылыстану-математика бағытындағы пәндер мен жаңа пән «Жаһандық көзқарастар және жоба жұмыстары» ағылшын тілінде оқытылады.

Пәндерді екінші және үшінші тіл арқылы оқытуда мұғалімдер *CLIL* әдісін кеңінен қолдануда. *CLIL*, яғни Пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісін Еуропалық комиссия 2004–2006 жылдарға арналған Еуропада көптілді білімді дамыту іс-қимылдары шеңберінде ұсынған. Аталмыш әдіс үздіксіз өзгеріс үстіндегі жаһандану заманында мектеп түлектерінің бәсекеге қабілеттіліктерінің бір белгісі болып табылатын тілдерді және басқа тілдерде пәндерді игеруді жүзеге асыру үшін әзірленген.

CLIL әдісі тілдік емес пән мұғалімдерінің пәндік мазмұнды екінші және үшінші тілде оқытуды білдіреді. Халықаралық практика мұндай әдістің орынды пайдаланған жағдайда жақсы нәтиже беретінін көрсеткен. Өйткені, пән мазмұны мен тілді оқыту өзара терең байланыста болады. Екеуі де ойлау қабілеті мен оқуды жақсарту үшін маңызды. Мағыналық мазмұнды талқылау мақсатымен басқалармен өзара әрекеттесу үшін тілді пайдалана отырып, адамдар өздерінің ойлау қабілетін жақсартады, бұл өз кезегінде олардың оқу қабілетін жақсартуына септігін тигізуі мүмкін. Осылайша бала біріншіден, «математика», «тарих» немесе «химия» сияқты пәндік салаларға тән академиялық тілді, оған тән терминология мен грамматикалық ережелерді игереді, екіншіден екінші немесе үшінші тілде тиісті контекстте кәдімгі өмірдегідей тікелей араласу үшін пайдалануға үйренеді.

Кіріктірілген білім беру бағдарламаларының маңызды ерекшелігі – бұл құжаттар құрылымы және мазмұны жағынан орта білімге арналған үздік шетелдік куррикулумдарға сәйкес келеді [1]. Бұл ретте бағдарламалардың құрамына мерзімді жоспарлардың кіретінін айта кеткен жөн. Осы құжаттардың типологиясы, өзара бағыныстылығы мен мән-мағынасы 3-суреттен көруге болады.

(Т1), онымен қатар қолданылатын тіл екінші (Т2), ал шет тілі үшінші тіл (Т3) болып табылады. Мұндай ұғым техникалық жағынан қолайлы болу үшін қолданылады десе болады.

3-сурет – Кіріктірілген оқу бағдарламаларын құрайтын нормативті құжаттардың өзара байланысы [9]

Ұзақ мерзімді, орта мерзімді және қысқа мерзімді жоспарларды былайша түсіндірсе болады:

- ұзақ мерзімді жоспар – бұл оқу бағдарламасының жалғасы, онда пәндік мазмұн нақтыланады;
- орта мерзімді жоспар – бұл ұзақ мерзімді жоспармен қалай жұмыс істейтінін егжей-тегжей сипаттайтын, оқу материалын сынып ішінде және сыныптар арасында байланыстырып көрсететін жұмыс сызбасы;
- қысқа мерзімді жоспар – бұл жеке сабақ үлгісі.

Орта мерзімді жоспарлау немесе *тізбектелген сабақтар топтамасын* жоспарлаудың мақсаты:

- жұмыс кезеңдерінің дәйекті, тізбектеліп ұйымдастырылуы;
- оқыту тәжірибесіне жеті модульді ықпалдастыру;
- әрбір сабақ үшін оқу мақсаттарын белгілеу;
- оқу нәтижелерін өлшеу әдістемесін анықтау;
- осы нәтижелерге қол жеткізу мақсатында жоспарланған оқыту мен оқу жаттығуларын көрсету;
- оқудың әрбір кезеңінің басынан бастап соңына дейін алға ілгерілеудің болуын қамтамасыз ету;

– барлық оқушыларды қамтуға бағытталған стратегиялық жоспарлау [10, 91 б.].

Кіріктірілген білім беру бағдарламаларына жаңа құрылым тән, оған мазмұны осы заманғы білім философиясына сай 10 тарау кіреді: пәннің маңызы, пән бойынша оқу бағдарламасының мақсаттары, үштұғырлы саясатты

жүзеге асыру, пән бойынша ұйымдастыру талаптарын сипаттау, педагогикалық тәсілдер, пәнде мәдениет пен көзқарастың алуан түрлілігіне құрмет қалыптастыру, пән бойынша ақпараттық-коммуникативтік технологияларды қолдану құзыреттілігі, пәнде коммуникативтік дағдыларды дамыту, пән бойынша бағалау тәсілдері, бағдарлама мазмұны, ұйымдастырылуы және бірізділігі [1].

Бағдарламалар мен оқу жоспарларының ұтымды тұстары:

- мазмұнды іріктеудің спиральдік (шиыршық) принципі;
- оқыту мақсаттарының иерархиясы мен маңызды пәндік операциялар негізіндегі жіктелісі;
- оқыту мақсаттарын егжей-тегжейлі жоспарлау: сынып ішінде, пән курсы бойынша;
- пәндер арасындағы мазмұндас тақырыптар (өтпелі тақырыптар);
- күтілетін нәтиже мен мұғалімнің академиялық еркіндігінің ұтымды үйлесімі;
- пән тараулары мен тақырыптарының заман ағымына сәйкестігі, әлеуметтену дағдыларын қалыптастыруға басымдық [11].

Зияткерлік мектептер 12 жылдық оқытуға көшуді 2010 жылдың Кіріктірілген экспериментальды білім беру бағдарламасына сәйкес бастады, 2013 жылы осы бағдарлама бойынша 12-сынып оқушыларының алғашқы түлектері бітірді. 12-сынып түлектері Жоғары мектепті бітіргені туралы аттестат, ҰБТ сертификатын, сондай-ақ халықаралық емтихандар сертификаттарын (*IELTS*, бітірушілердің тілегі бойынша *TOEFL*, *SAT I*, *SAT II* және басқалары) алды.

2012 жылдан бастап Зияткерлік мектептер 7 және 11-сыныптардың оқушыларын Кембридж университетінің Халықаралық емтихан кеңесімен бірлесіп әзірленген жаңа Кіріктірілген білім беру бағдарламасы бойынша оқытуды бастады [5, 13 б.; 12, 14 б.].

Зияткерлік мектептердегі *тәрбие жүйесі* теңгерімді, шығармашылық және аса өнегелі, бәсекелі ортада табысты әрекет етуге қабілетті, мәдениеті жоғары және азаматтық жауапкершілік жүктеген, өз Отанына берілген жеке тұлға қалыптастыруға бағытталған.

Тәрбие жүйесі жаңа Кіріктірілген білім беру бағдарламасының және пәндік оқу бағдарламаларының, қосымша білім беру бағдарламаларының, демалыс қызметінің мазмұнын мынадай бағыттар арқылы интеграциялау жолымен іске асырылады: патриоттық тәрбие, интеллектуалды даму, адамгершілік тәрбие, физикалық және психологиялық даму, алуан мәдениетті даму, көшбасшылық қасиетті дамыту, көркем-эстетикалық даму.

Оқушылардың сабақта және сабақтан тыс қызметте интеграциялануы мыналар Кіріктірілген білім беру бағдарламасының құндылықтары, әлеуметтік-гуманитарлық цикл пәндеріндегі «Алаштану», «Абайтану» ұлттық құрамдас бөлік, түйінді пәнаралық тақырыптар, «Өнер» және «Дене тәрбиесі» пәндерін және қосымша білім беру бағдарламаларын оқытудағы көзқарастардың байланысы арқылы жүзеге асырылады.

Білім беру қызметінің осы интеграциясының нәтижесінде тәрбиелеу жұмысы нысандар мен әдістер кешені арқылы ұйымдастырылады, соның ішінде: әлеуметтік жобалар мен практикалар, Қазақстан бойынша өлкетану экспедициялары, мүдделер бойынша сабақтар (спорттық, көркем, технологиялық және интеллектуалды), таңдамалы курстар, оқушылардың өзін-өзі басқаруы мен қоғамдастықтар («Шаңырақ» және басқалары), драмалық және театр көрсетілімдері, интеллектуалды және іскер ойындар, желілік іс-шаралар және басқалары [5, 18–19 б.].

Назарбаев Зияткерлік мектептерінде оқушылар қауымдастығы «Шаңырақ» жобасы негізінде ұйымдастырылған. Оқушылар қауымдастығының мақсаты – бірыңғай топтар құру арқылы оқушыларды ауызбірлікке, біртұтастыққа бейімдеу, жоғары сынып пен төменгі сынып оқушылары арасында бауырмалдық, қамқорлық қарым-қатынас қалыптастыру.

Жалпы «шаңырақ» ұғымының халқымыздың ұлттық мәдениетіндегі орны ерекше. Шаңырақ — мемлекеттің негізі – отбасының бейнесі болып табылады. Жаңадан отбасын құрған жастарға, дана халқымыз құрған отбасының тұғыры берік, мәртебесі жоғары болсын деген ниетін «Шаңырағың биік болсын!» деген қасиетті тілекке сыйдырған. Сондықтан рәміздік тұрғыдан Қазақстан Республикасының мемлекеттік елтаңбасының негізін құрайтын Шаңырақ мазмұны және оның дүниетанымдық мәні тереңде.

Зияткерлік мектептердегі «Шаңырақ» оқушылар қауымдастығына жас аралығындағы және оқыту тілі әртүрлі екі сынып біріктіріледі (Мысалы, 12 және 9, 11 және 8, 10 және 7). Әр «Шаңырақтың» өз аты, белгілері, ұраны бар.

«Шаңырақ» оқушылар қауымдастығының міндеттері:

- оқушыларды салауатты бәсекелестікке баулу;
- кішілерге үлкен топтардың басшылық етуі арқылы жоғары сынып оқушыларының бойында көшбасшылық қасиетін дамыту;
- бірлескен, біріккен, ұйымшыл командалар құру, бірігіп бос уақыт тиімді өткізуді ұйымдастыру.

Оқу жылы барысында «Шаңырақ» оқушылар қауымдастығы арасында әртүрлі жарыстар мен сайыстар (спорттық, зияткерлік, мәдени) өтеді, қатысқаны мен жеңістері үшін оқушылардың әр қауымдастығы ұпай сандарын жинақтайды.

Оқу жылы соңында «Шаңырақ» қауымдастығының ең жоғары ұпайын жинап, жеңіске жеткен тобына «Өркен» кубогы беріліп, «Туған елге тағзым» өлкетанулық-зерттеу экспедициясына жолдама табыс етіледі. Токсандағы жетістіктері үшін оқушылардың әр қауымдастығы кино, театр, басқа да мәдени орталықтарға бару билеттерімен қамтамасыз етіледі.

«Шаңырақ» оқушылар қауымдастығының артықшылықтары:

- әр жастағы оқушылардың өзара ынтымақтастығы;
- жоғары сынып оқушыларының төменгі сынып оқушыларына қамқорлық танытуы өзара әріптестік мәдениетін қалыптастырады, көшбасшылық қабілеттерін дамытады;
- сабаққа дайындық барысында және сабақтан тыс уақытты ұйымдастыруда бір-біріне көмек көрсетеді;
- біртұтас команда, корпоративті рух қалыптасады.

«Шаңырақ» оқушылар қауымдастығы аясында жүзеге асырылатын жобалар:

«Шаңырақ» оқушылар қауымдастығы мүшелері мектепшілік шараларға және өз қалаулары бойынша ұсынылып, қолдау табылған жобаларға белсене араласады.

Жобалар: «Туған елге тағзым» өлкетанулық-зерттеу экспедициялары, «Патриоттық әндер» жобасы, Интеллектуалды және онлайн интерактивті ойындар жарысы, «Флеш-моб» жобасы, «Жұлдызды сәт» жобасы, «7 қайырымды іс» жобасы, «Мектеп түлектерінің жұлдызды күндері» жобасы, «Денсаулық күні» жобасы, «Өнер күні» жобасы, «Отан деп соғар жүрегім!» қоғамға қызмет ету жобасы [13].

Тәрбие жұмысының күтілетін нәтижесі деп коммуникативтік және зерттеу дағдылары, жобалау қызметінің, командалық жұмыс пен көшбасшылық дағдыларының қалыптасуын айтады. Мәселен, мәдениаралық коммуникация, жаһандық ойлау мен төзімділік дағдыларына баулу үшін әртүрлі елдердің оқушылары мен мұғалімдерінің алмасуы үшін «Әріптес мектептер» жобасы, Зияткерлік мектептер желісінің ішіндегі алмасу бағдарламалары, оқушылар үшін халықаралық конференцияларға, симпозиумдарға, саммиттерге қатысу, басқа елдердің оқушыларымен жобалау және зерттеу қызметі, халықаралық жазғы лагерлерге бару көзделеді.

Оқушылардың мансаптық дамуы (*Career Advising*) мақсатында Зияткерлік мектептер кәсіпорындармен, жоғары оқу орындарымен, ғылыми мекемелермен ынтымақтасады, әртүрлі кәсіптердің өкілдерімен және Зияткерлік мектептердің түлектерімен кездесулер өткізеді, үздік отандық және халықаралық жоғары оқу орындарының дерекқорын қалыптастырады, сондай-ақ елдің және әлемнің университеттері туралы ақпарат алады, білім беру көрмелеріне қатысады.

Осылайша, бүгінгі таңда Зияткерлік мектептердің тәрбие жүйесінің тұғырнамасы құрылды, ол анық көшбасшыны, тәуелсіз оқушыны, азаматтық ұстанымы белсенді, өз елінің әлеуметтік-экономикалық дамуына үлес қосуға дайын сенімді жеке тұлғаны қалыптастырады [5, 20 б.].

Зияткерлік мектептер оқушыларының ғылыми-зерттеу қызметінің мақсаты оқушылардың танымдық дағдыларын, олардың сыни және шығармашылық ойлауын, өз білімін өз бетінше үйлестіре білуін және ақпараттық кеңістікте бағдарлануын дамыту болып табылады. Себебі қазіргі заман мектептердің түлектеріне жоғары талап қояды: жоғары дәрежедегі құзыретке ие болу, өз бетімен өмір сүруге және кәсіби қызметке шығармашылық тұрғыдан дайын болу. Адам көп жағдайда дайын рецепттер көмектеспейтін жағдайларға жиі ұшырайды. Мектепте алған зерттеу дағдысы оны бітірушіге кез келген жағдайда табысты болуға көмектеседі. Бұл кезеңде елдің білім беру жүйесінде білімді қолдану проблемасы барынша өткір қойылуда. Оқушылардың ғылыми-зерттеу және ғылыми-практикалық қызметке қатысуын көздейтін бағыт барынша маңызды болуда. Нағыз осы бағыт оқушыда теориялық білімді практикалық тұрғыдан қолдана білу және қолдану дағдысын қалыптастырады.

Зияткерлік мектептердегі оқу процесі зерделенетін проблеманың мән-жайына әбден түсінуді қамтамасыз ететін, әрбір оқушының жеке қатысуын және оның оқуға қызығушылығын арттыратын белсенді оқыту әдістерінен құрылған.

Ғылыми-зерттеу қызметінің негізгі міндеттері мыналар болып табылады:

– оқушыда ғылыми шығармашылыққа қызығушылықты қалыптастыру, ғылыми-зерттеу міндеттерін өз бетінше шешу әдістемесі мен тәсілдеріне оқыту;

– шығармашылық ойлауды және өз бетінше жұмыс істеуді дамыту, оқыған кезде алған теориялық және практикалық білімді тереңдету және бекіту;

– неғұрлым дарынды және талантты оқушыларды анықтау, өзекті міндеттерді шешу үшін олардың шығармашылық және интеллектуалдық әлеуетін пайдалану [5, 20 б.; 14].

Зияткерлік мектептерде зерттеу қызметінің дағдыларын меңгеру оқушыларда базалық білім жүйесінің бар екендігін және зерттеу жұмысына тікелей қатысуды болжайды. Бірінші шарт теориялық және практикалық білім жүйесі, оқушылардың өз бетімен жасайтын жұмысы, ғылыми зертханалардағы практикалық сабақтары арқылы іске асырылады. Екінші шарт меншікті зерттеу жұмысын әзірлеу процесінде базалық білімді іске асырумен қамтамасыз етіледі. Мысал үшін, Зияткерлік мектептерде зерттеу жұмыстарын және кеңейтілген зертханаларда биология, химия, физика және математика бойынша 3D технологияларды пайдаланып оқу процесін неғұрлым қызықты ететін тәжірибелер өткізуге мүмкіндік беретін барлық қажетті жағдай жасалған.

Зияткерлік мектептерде Multitouch-экран мен компьютерді біріктіретін, қазіргі заманғы сынып талаптарына жауап беретін интерактивті үстел пайдалану оқушылардың оқуы мен ынтымақтастықта бірлесіп жұмыс істеуін ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Зияткерлік мектептер оқушыларының ғылыми-зерттеу және оқу-тану қызметін ынталандыру, ғылымға, техникаға қызығушылықты қолдау, неғұрлым талантты және дарынды жас зерттеушілерді іріктеу және қолдау мақсатында олимпиадалар, таңдамалы курстар өткізіледі.

Бұдан басқа консультация үшін елдің жоғары оқу орындарына шығатын топтар ұйымдастырылады және «Қалай табысты жоба жазуға болады?» деген тақырыпқа шеберлік сабақтары өткізіледі.

Таңдамалы курстар кезінде оқуында жақсы көрсеткіштері мен ғылыми әлеуеті бар оқушылар елдің жетекші оқу орындарында (Назарбаев Университеті, Ұлттық биотехнология орталығы, Ядролық физика институты және басқалары) және шет елдерде (*BigBang* ғылыми көрмесі, Суррей ғарыш орталығы, Лондондағы ғылым мұражайы, Корольдік қоғамдастығының Жазғы ғылыми көрмесі) практикалық сабақтарға, зертханалық жұмыстарға және ғылыми дәрістерге қатысады.

Жыл сайын Зияткерлік мектептерде Ұлыбританияның Корольдік институтында Фарадей зертханасының базасында туындаған рождестволық дәрістер мысалында Зияткерлік мектептердің мен елдің жалпы білім беретін мектептерінің 9–10-сынып оқушылары үшін жаратылыстану циклі пәндері бойынша Наурыздағы кездесулер өткізіледі [5, 21 б.; 15].

Стратегиялық мақсатқа қол жеткізу үшін отандық және халықаралық білім беру бағдарламаларын үздік мазмұнын, сондай-ақ сабақ беру мен оқытудың үздік отандық және халықаралық тәжірибесін интеграциялау жүзеге асырылады. Қазақстандық мектептердің дәстүрлі түрде күшті жақтарымен біріктірілетін отандық және шетелдік алдыңғы қатарлы практикалар өзіне мыналарды қамтиды: үздік халықаралық мектептерге қойылатын талаптардың деңгейіне сәйкес келетін инновациялық Кіріктірілген білім беру бағдарламасы, үш тілде білім беру, оқу және оқудан тыс қызметті интеграциялау, құндылыққа

бағдарланған білім беру, әлеуметтік жобаларды енгізу, жаңа педагогикалық әдістемелер мен технологияларды енгізу, соның ішінде:

- оқушыларды белсенді оқыту, өз бетінше оқуын дамыту;
- пәннің мазмұны мен тілді оқытуды интеграциялау;
- шығармашылық және сыни ойлауды дамыту;
- АКТ және *WEB 2.0* технологияларын тиімді пайдалану;
- зерттеу дағдыларын дамыту;
- ынтымақтастықты, коммуникативтік дағдыларды және мәдениаралық қарым-қатынасты дамыту.

Назарбаев Зияткерлік мектептерде сабақ беру мен оқытудың негізгі іс-тәжірибелері мынадай **құндылықтарға** негізделген:

– **Өзіне және айналадағы адамдарға құрмет:** әлеуметтік бейімдеушілікті және салауатты өмір салтын ұстануды білдіреді. Өз мәдениеті мен тіліне құрмет сияқты, басқа да мәдениеттер мен тілдерге, құқықтарға, адамгершілік пен пікірлердің әртүрлілігіне құрметті қамтиды;

– **Ынтымақтастық:** өзіне жағымды қатынастарды дамытуды, ынтымақтастық дағдыларын қалыптастыруды және сындарлы көзқарасты дамытуды, өзара қарым-қатынастар құрған кезде сыни ойлай білуді қамтиды;

– **Жауапты азаматтық позиция:** өзіне патриоттықты қамтиды. Жауапты азаматтар адал, сындарлы әрі белсенді, олар тұтастық, сыни идеялар мен қоғамды дамыту, ұлт пен қоршаған ортаны қорғау үшін пікір алуандығын әкеледі, олар қазақша, орысша және шет тілдерінде сөйлейді;

– **Академиялық әділдік:** академиялық әділдік, шығармашылық ұрлыққа және ақпаратты оның шыққан көзін көрсетпей көшіруге төзбеушілік қағидаттарын сақтаудан тұратын басқа адамдардың идеялары мен ойларын құрметтеу;

– **Өмір бойы оқу:** білуге құштарлық, шығармашылық және оқылатын материалға сыни қарау арқылы оқуға құштарлыққа баулу, ақылын, денесін, қарым-қатынас пен мінезді ұдайы дамыту. Өзіне оқушылардың өз бетімен оқуына ықпал ететін икемділік мен дағдыларды дамытуды қамтиды;

– **Ашықтық:** өзіне Зияткерлік мектептің даму жоспарлары, оқытудан күтілетін нәтижелер мен бағалау рәсімдері сияқты ақпаратқа еркін қолжетімділікті қамтамасыз етуді қамтиды. Бір-бірінің сабақтарына қатысу (сынайтын достар), сұхбат, сауалнама жүргізу.

Жоғарыда келтірілген құндылықтар оқушыларға болашақта өз білімін табысты дамытуға, еңбек нарығында бәсекелесуге және социумда өзара әрекет етуге, өзінің мақсаты мен қоғамның мақсатына жету үшін білімін пайдалануға ықпал ететін функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған [5, 15–16 б.; 16].

Зияткерлік мектептерде *үш тілді орта құру* оқушылардың жалпы дамуына ықпал етеді. Осы саланың негізгі ерекшелігі үш тілде сабақ беру мен сабақтан тыс қызметті жүргізуді білдіреді, бұл қосымша ақпаратқа қолжетімділікті және басқа мәдениеттерді түсінуді кеңейтеді. Құрылған үш тілді ортаның арқасында оқушылардың әлеуеті артады, икемділік, сыни және шығармашылық ойлау, мәдениаралық ынтымақтастыққа қабілеттілік, өзіне және айналасындағыларға құрмет, басқа тілдерді білуге құштарлық пен дағды дамиды. Үш тілді оқыту моделін қалыптастыру үшін мынадай міндеттерді шешу қажет:

- оқушыларға тіл құзыретін және пәндерді үш тілде оқыту үшін қабілеттілікті өрістетуге көмектесу үшін үш тілді орта құру;

- ағылшын тілінде сабақ беру үшін шет елдің жоғары білікті мұғалімдерін тарту арқылы жасанды ағылшын тілді орта құру;
- ағылшын және бірінші тілдерде командалық оқыту әдісін енгізу;
- өзіне тілді оқытуды және мазмұнды, тіларалық интеграция мен кооперацияның элементтерін үйлестіретін бағдарлама әзірлеу;
- оқулықтар мен басқа да білім беру ресурстарын әзірлеу;
- мектепте және одан тысқары жерде үш тілді қолданып, сабақтан тыс іс-шаралар өткізу үшін мүмкіндік жасау;
- үш тілде білім беруді әзірлеу және енгізу нәтижесінде алынған білімді айқындау және оларды басқара білу;
- білім беру процесін қажетті жабдықпен және бағдарламалық қамтыммен жасақтау;
- оқушыларға басқа оқушылармен және ересек адамдармен үш тілде сындарлы коммуникация мүмкіндігін беру;
- түпнұсқамен үш тілде кітапхана қорын жасау;
- білім беру процесінің барлық мүдделі адамдарына ақпараттық материалдар әзірлеу;
- үш тілді ортада жұмыс істеу үшін директорлардың, директорлардың орынбасарларының, әдіскерлердің, мұғалімдердің, жаттықтырушылардың, кітапханашылардың және қосалқы персоналдың біліктілігін арттыру.

Жоғарыда көрсетілген міндеттерді іске асыру үшін ДББҰ-ға орта білім беруде үш тілде оқытуды әзірлеу, енгізу және іске асыру саласында жұмыс тәжірибесі бар халықаралық танылған стратегиялық әріптестер мен сарапшылар тартылады.

Қазақ, орыс және ағылшын тілдері бойынша деңгейлі оқу бағдарламаларын әзірлеу үшін негіз ретінде шет тілін меңгерудің алты деңгейден тұратын жалпы еуропалық құзырет жүйесі пайдаланылды. Осы жүйеге сәйкес *A1* тілді білу деңгейі ең төменгі, ал *C2* ең жоғары болып табылады. Зияткерлік мектептердің оқушылары 12-сыныпты бітірген кезде бірінші тілді *C2* деңгейінде, екінші тілді *C1* деңгейінде және ағылшын тілін *C1* деңгейінде білетін болады деп күтілуде. Ағылшын тілін *C1* деңгейінде білу *IELTS* халықаралық тестінің 6,5–7,5 балына сәйкес келеді, бұл әлемнің жетекші университеттеріне түсу және оқу үшін академиялық ағылшын тілін білудің көрсеткіші болып табылады [5, 16–17 б.; 11].

1.3 Мұғалімдердің біліктілігін жаңартқан орта білім мазмұнын жүзеге асыру үшін арттыру

ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы (ПШО) жалпы білім беретін мектептер мұғалімдерінің біліктілігін арттыруды ұйымдастыру жолымен республиканың мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігін дамытады. Орталықта деңгейлік бағдарламаларды әзірлеу, жаттықтырушыларды, бағалау

жөніндегі сарапшыларды дайындау ұйымдастырылған, осылайша елдің педагогтерін жаңа деңгейде кәсіби дамыту үшін жүйелі шаралар қабылданды.

Зияткерлік мектептерде енгізілетін және іске асырылатын халықаралық деңгейдегі педагогикалық практикадан үздік мысалдар курстардың негізі болды. Деңгейлік бағдарламалардың мазмұны мынадай мәселелерді кешенді қарауға негізделеді:

- сабақ беру мен оқытудағы жаңа көзқарас;
- сыни ойлауды оқыту;
- оқыту үшін бағалау және оқытуды бағалау;
- сабақ беруде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану;
- талантты және дарынды балаларды оқыту;
- оқушыларға жас ерекшеліктеріне сәйкес сабақ беру және оқыту;
- оқытудағы басқару және көшбасшылық.

Деңгейлік бағдарламаларды іске асыруда қазақстандық әріптестер арасында «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» акционерлік қоғамы мен елдің педагогикалық жоғары оқу орындарының біліктілігін арттыру бөлімшелері әрекет етеді. Кембридж Университетінің Білім беру факультеті халықаралық әріптес ретінде әрекет етеді.

Барлық оқу материалдары қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде басылып шығады және ПШО сайтында www.cpm.kz орналастырылады [17].

Тұтастай алғанда, ПШО және оның филиалдарының базасында жыл сайын деңгейлік курстардың бағдарламалары бойынша 5 000-ға жуық мұғалімді оқыту жоспарланып отыр.

Кәсіби қоғамдастықтарды дербес оқытуды және дамытуды қолдайтын кәсіби даму бағдарламалары әзірленді, онлайн ресурстар құрылды, онда кәсіби даму үшін мүмкіндік беріледі, онлайн сабақтар мен семинарлар, әртүрлі конференциялар мен шеберлік сабақтары ұйымдастырылады.

Республиканың педагог қызметкерлерінің үздіксіз кәсіби дамуына жағдай жасау үшін ПШО сайтының базасында www.cpm.kz біліктілікті арттырудың деңгейлі бағдарламалары шеңберінде оқудан өткен педагогтердің желілік қоғамдастығы құрылды. ПШО сайтының форумы мұғалімге білікті консультативтік көмек алуға мүмкіндік береді.

Кәсіби желілік қоғамдастық Қазақстанның әртүрлі өңірлерінде тұратын мұғалімдерге кәсіби мәселелерді шешуге және өзінің шеберлік деңгейін арттыруға мүмкіндік береді.

Республика ауқымында бірыңғай ақпараттық-әдістемелік кеңістік құру қашықтықтан оқытуды ұйымдастыруға және жүзеге асыруға, оқушыларды ПШО жаттықтырушыларының және қызметкерлерінің тьюторлық сүйемелдеуін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Желілік қоғамдастықтың негізгі міндеттері:

- мұғалімнің кәсіби қызметіне қолдау көрсету;
- бірлескен желілік практикалық қызмет арқылы өзін-өзі іске асыру мүмкіндігін беру;
- жаңа білім беру бастамаларын жасау және қолдау;

- бірыңғай ақпараттық педагогикалық ресурс құру;
- мұғалімдердің желідегі практикалық қызметін ұйымдастыру;
- құрылатын жобаларға қатысушылардың шығармашылық қабілетін дамыту және іске асыру.

Біліктілікті арттыру және педагогикалық шеберлікті жетілдіру саласында жол сілтеуші – ПШО ақпараттық-әдістемелік журналын шығару көзделген. Журналдың негізгі мақсаты – Зияткерлік мектептердің тәжірибесін көрсету және әлемдік және отандық практиканың алдыңғы қатарлы педагогикалық технологияларын көрсету мүмкіндігін беру [18].

Оқу процесіне білім берудің барлық деңгейінде Зияткерлік мектептердің тәжірибесін ескере отырып, қазіргі заманғы әдістемелер мен технологияларды енгізуді қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі ДББҰ-мен тығыз ынтымақтастықта жұмыс істейтін 35 базалық мектепті айқындады [19].

Әрбір Зияткерлік мектеп мыналар арқылы өз тәжірибесін бере отырып, 3–7 мектеппен әріптестікте жұмыс істейді:

- коучинг және консалтинг – топтық және жеке консультациялар;
- шеберлік сабақтары;
- жаңа оқу технологиялары мен әдістемелері, үш тілді ортада, сыни бағалау жүйесі, тәрбие жұмысындағы бағыттар мен көзқарастар бойынша семинарлар;
- кітапханалар қызметін ұйымдастыру жөніндегі консультациялар;
- Зияткерлік мектептер базасында мектеп директорлары үшін практикалар (*Job Shadowing*) ұйымдастыру;
- үздік халықаралық тәжірибе мен практиканы ұсыну.

Осылайша, Зияткерлік мектептердің директорлары мен педагогикалық құрамы әртүрлі шеберлік сабақтарын, семинарлар, ғылыми-практикалық конференциялар өткізу арқылы сабақ беру мен оқыту, мектепті басқару және көшбасшылық мәселелерінде өз тәжірибесімен бөліседі. Зияткерлік мектептерге базалық мектеп қызметкерлерінің баруы, базалық мектеп оқушыларының Зияткерлік мектептердің пәндік олимпиадаларына қатысуы ұйымдастырылады. Базалық мектептерге Кембридж Университетімен бірлесіп, үш деңгей (базалық, негізгі, ілгерілеген) бойынша әзірленген Кіріктірілген білім беру бағдарламасы негізінде бейімделген оқу бағдарламаларын, таңдамалы курстардың байқаудан өткен бағдарламаларын беру жоспарланды.

Жалпы білім беретін мектептердің оқушыларына онлайн сабақтар мен мұғалімдері үшін онлайн семинарлар өткізіледі. Жобалар жалпы білім беретін мектептерде сабақ беру сапасын арттыруға бағытталған. Онлайн сабақтар мен семинарларды Зияткерлік мектептердің мұғалімдері өткізеді.

ДББҰ-ның ресми веб-сайтында, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің веб-сайтында www.elp.kz және қоғамдық порталда moodle.nis.edu.kz Зияткерлік мектептердің мұғалімдері математика, физика, химия, биология, ағылшын тілі және информатика пәндері бойынша 2011 және 2012 жылдары өткізген 800-ден астам онлайн сабақ орналастырылған. Онлайн

сабақтар өзіне күрделілігі жоғары тапсырмаларды шешуді, практикалық және зертханалық тапсырмаларды қолдануды көрсетуді қамтиды. Бұл сабақтарды Қазақстанның барлық мұғалімдері көре алады. Сол сияқты ДББҰ онлайн сабақтарды тарату мақсатында облыстық білім беру басқармаларына сабақтардың жазбалары бар *CD*-дискілерді береді.

Интерактивті сабақтар мен семинарларды ұйымдастыру мақсатында ДББҰ-да әдіснамалық, ұйымдастырушылық, техникалық және ақпараттық қамтамасыз етуді ұсынатын тұрақты жұмыс істейтін үйлестірушілер тобы жұмыс істейді.

Жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдері үшін онлайн семинарлар аптасына бір рет өткізіледі. Қазіргі уақытта олар Зияткерлік мектептердің оқушылардың оқу жетістіктерін өлшемдік бағалау жүйесін әзірлеу және енгізу жөніндегі тәжірибесін көрсетуге бағытталған. Бір жылдың ішінде барлығы 48 онлайн семинар өткізіледі.

Онлайн семинарларды дайындауға және өткізуге Зияткерлік мектептердің мұғалімдері қатысады. Семинарлар өлшемдік бағалаудың теориялық негізі мен әдіснамасын, әртүрлі сыныптарда әртүрлі пәндер бойынша оқу бағдарламасының нақты бөлімдерін зерделеу кезінде формативті (қалыптастырушы) және суммативті бағалау тәжірибесін қамтиды. Мұғалімдер онлайн семинарлар өткізу процесінде оқу процесін ұйымдастыруды түзету және бағалаудағы өлшемдік көзқарастың негізінде әрбір оқушыны оқытудың жеке траекториясы жөнінде ұсынымдар береді. Нақты уақыт режимінде жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдері сұрақтар қою, консультациялар алу және семинардың мазмұнын талқылау мүмкіндігіне ие болады.

Онлайн сабақтар мен семинарлар өткізу қағидасы, көрсету кестесі, оқу бағдарламасы, тұсаукесерлер, сабақтар мен семинарлар барысында айтылған сұрақтар мен жауаптар ДББҰ-ның сайтында орналастырылған [5, 37 б.; 18].

Болашақта онлайн семинарлардың тақырыбы жалпы білім беретін мектептердің қажеттілігіне қарай айқындалатын болады.

Жалпы білім беретін мектептердің мұғалімдеріне әдістемелік көмек көрсету үшін ДББҰ-ның сайтында математика, физика, химия, биология және ағылшын тілі бойынша бөлімдер жұмыс істейді.

Тұтастай алғанда, Зияткерлік мектептер тәжірибесін көрсетуді отандық орта білім беру жүйесін одан әрі реформалау призмасы арқылы қарастырған жөн. Зияткерлік мектептердің тәжірибесін тиімді пайдалану үшін кешенді көзқарас айқындалатын болады, ол Зияткерлік мектептердің инновациялық білім беру бағдарламаларын, оқу ресурстарын, оқушыларына сабақ беру және оқыту әдістемелерін көрсету ғана емес, сондай-ақ осы тәжірибені өзіне алатын жалпы білім беретін мектептерді қолдауды білдіреді [5, 38 б.; 14].

Жалпы білім беретін мектептерді қолдау мектептің дәстүрлі моделінен Зияткерлік мектептердің инновациялық әлеуетіне сүйене отырып, функционалдық сауаттылықты қамтамасыз ететін оңтайлы модельге көшуді ескере отырып жүзеге асырылатын болады.

2 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын трансляциялау

2.1 Орта білім мазмұнын «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесі негізінде жаңарту

Алдыңғы тарауда айтылғандай, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ қызметінің бір бағыты жинақтаған тәжірибесін Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіне тарату, яғни трансляциялау болып табылады. Бұл бағыт бойынша 2011 жылдан 2013 жылғы тамыз айына дейін педагогтердің біліктілігін арттыру жүйесі түбегейлі өзгертілді² [17, 20, 21].

Мемлекет басшысының Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 18 сәуірдегі кеңейтілген мәжілісінде Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесін тарату туралы тапсырмасына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі ДББҰ тәжірибесін тарату, педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру және даярлау жүйесін дамыту, Педагогикалық шеберлік орталықтарын (ПШО) құру жөніндегі концептуалдық тәсілді мақұлдады. Жоба жалпы білім беретін мектеп мұғалімдерінің біліктілігін халықаралық үздік практикаға сәйкес арнайы әзірленген деңгейлік оқыту бағдарламасы бойынша арттыруды ұйымдастыруды қарастырады.

Бағдарламаға келесі модульдер енді: білім берудегі жаңа тәсілдер, сыни ойлауға үйрету, оқыту мен оқу нәтижесін критериалды бағалау, оқыту тәсілдерін жетілдіру үшін АКТ және сандық жүйені қолдану, талантты және дарынды балалармен жұмыс істеу, оқушылардың нақты жас тобында сабақ берудің психология-педагогикалық ерекшеліктері, 12 жылдық оқуға ауысу жағдайындағы орта білім беру менеджменті және көшбасшылық.

Дербес білім беру ұйымы оқыту бағдарламасын әзірлеу жөніндегі мәселелерді шешу үшін Кембридж университетінің өкілдерімен бірнеше кезеңде келіссөздер жүргізді. Нәтижесінде Кембридж университетімен 2011 жылғы 11 қарашада ПШО білім беру бағдарламаларын, тіренерлер мен бағалаушыларды даярлау, бағалау жүйесін бірлесіп әзірлеу туралы № 2011-099 келісімшартқа қол қойылды.

2011 жылғы қараша айынан бастап Педагогикалық шеберлік орталығы құрылды (мемлекеттік тіркеу туралы куәлік №0567457), іске қосылған Зияткерлік мектептерде 1 желтоқсаннан бастап бес педагогикалық шеберлік шағын-орталықтары ашылды.

Астана қаласындағы Зияткерлік мектептерде қазақстандық педагогтердің сұранысын анықтау мақсатында зерттеу жүргізу үшін Кембридж университетінің сарапшыларымен бірге зерттеу жұмысы жүргізілді. Оқыту бағдарламасын әзірлегенде осы зерттеудің нәтижелері, мұғалімдерді Зияткерлік мектептерге конкурстық іріктеу нәтижелері, республикадағы практиканы талдау ескеріледі.

Жүргізілген зерттеу келесі оң және теріс аспектілерді көрсетті. Оң аспектілер: мұғалімнің беретін пәнінің мазмұнын білуі, сыныпты басқару және оқу процесін нақты ұйымдастыру, түрлі әдістемелік, оқу жаттығулары мен тапсырмаларын қолдану; АКТ қолдану (проектор, интерактивті такта, ноутбуктар), оқушыларды сұрақ-жауаптың көмегімен оқу процесіне араластыру, мұғалімдер математиканың жалпы ұғымын және математикадан сабақ беруді меңгерген, балалар топ болып шағын тапсырмалармен жұмыс істейді және практикалық жұмысты орындайды, мұғалім бағалайды және оқушыларға сабақтың қойған міндеттері мен мақсаттарын сәтті орындағаны туралы ақпарат береді, міндеттердің сәтті орындалғанын бағалау.

Теріс аспектілер: мұғалімнің жұмысы білімді таратуға бағдарланған және репродуктивтік сипатта, оқу

² Орта білім беруді жаңарту үдерісінде Назарбаев Зияткерлік мектептерінің мұғалімдерінен басқа елімізде бірнеше жыл бойы жүзеге асып жатқан біліктілікті арттырудың деңгейлік курстарын өткен мектеп мұғалімдері маңызды рөл атқарады деп күтілуде. Бұл ретте осы курстар құрылу жағдайы, оның мазмұны мен өткізу формасына әсер еткен факторларды туралы мағлұматты (қорапшаның ішіне, кіші қаріппен) бергенді жөн санап отырмыз.

процесін тек мұғалім ғана басқарады, әдістемелік және оқу жаттығулары материалды қайта өндіруге бағытталған және балалардың түсінуі мен ойлауын дамытуға жәрдемдеспейді, сыныптарда АКТ шектеп, біржақты қолдану (негізінен көрнекі құрал ретінде), оқыту барысында оқушылар сараланбай, олардың барлығына бірдей тәсілдер қолданылады, Математиканы оқыту негізінен алгоритмдік сипатта және концептуалдық түсінік қалыптастырмайды, оқытудың тиімді әдістерінің дамуына көмектеспейді; бастамашы – мұғалім, оқушы тек қана жауап береді, мұғалім ғана кері байланыс орнатады; сабақ беру әдістері жабық және сынамалар мен қателер арқылы оқытуға жәрдемдеспейді, бағалау жүйесі даму мен оқытуға әсер етпейді.

Кембридж университетінің сарапшылары зерттеу қорытындысы бойынша келесі ұсынымдарды ұсынды:

– педагогтерді оқытуға арналған жаңа тәсілдер (білім берудегі менеджмент және көшбасшылық);

– сыни ойлауға үйрету;

– АКТ қолдану;

– критериалды бағалауға үйрету;

– талантты және дарынды балалармен жұмыс істегенде жас ерекшеліктерін ескеру.

Кембридж университеті тәсілінің негізгі принципі оқыту процесін академиялық зерттеуге негізделген, бұл мұғалімде бар тәсіл жиынына бірнеше жаңа стратегияларды қосу арқылы оқыту жүйесін өзгертуге көмектеспейтінін көрсетті. Педагогикалық практикаға жаңа идеялар, өзгерістер енгізу үшін нақты мектептегідей жағдай жасалуы керек. Яғни, бағдарламаның қажетті шарты – қашықтықтан оқыту кезеңіндегі мектептегі практика.

Сарапшылардың жүргізген зерттеулері мен жасаған ұсыныстарын ескеріп жалпы білім беретін мектеп мұғалімдеріне арналған тіренингілер бағдарламасы келесі деңгейлерге бөлінеді:

– 3-деңгей, базалық – облыстық Біліктілік арттыру институтында (обл. БАИ), Білім беру жүйесінің басшы және ғылыми-педагогикалық кадрлары біліктілігін арттыратын Республикалық институтында (БЖБАРИ), ПШО-да;

– 2-деңгей, орта – БЖБАРИ-да, ПШО-да;

– 1-деңгей, ілгері – ПШО-да.

Әрбір деңгей барлық модульдер енетін және аудиторияда (бетпе-бет) 2 ай бойы, қашықтықтан (онлайн) 1 ай бойы оқытуды қарастыратын бірыңғай оқыту бағдарламасы ретінде болып саналады.

Әзірленген бағдарламаның негізінде келесі оқу ресурстары дайындалды: тіренерлерге арналған нұсқаулық, мұғалімдерге арналған нұсқаулық, виртуалды білім беру кеңістігіндегі құрылымдаған оқу материалдары (*VLE*), курс алдындағы тапсырмаларды орындауға арналған нұсқаулық.

Тіренерлікке үміткерлер әзірленген критерийлерге сәйкес әңгімелесуден өтті.

Курс өткізу барысында тәуелсіз бағалаушылармен тіренерлерді бағалау және оларды оқыту аяқталған соң тіренерлерге Кембридж университеті мен Назарбаев Зияткерлік мектебінің сертификаты беріледі.

Тіренерлер мен мұғалімдерді тәуелсіз бағалауды ұйымдастыру үшін Бағалау моделі әзірленіп, бағалаушылар даярланды, олар педагогтерді бағалау және оларға курс қорытындысы бойынша жалақысын көбейту құқығын беретін біліктілік беру бойынша болашақ құрылымның негізін қалайды.

Назарбаев университеті Білім беру факультетінің магистратурасында 1-деңгей курстарында алған кредиттерді ескеру де жоспарлануда, бұл ілгері мұғалімге магистр дәрежесін алу мүмкіндігін тудырады.

Педагогикалық шеберлік орталықтарының даму тұжырымдамасы (жоба) осылай аталатын кітапшамен бірге жарық көрді (таралымы 500 дана) және 2011 жылғы тамыз айында өткізілген Республикалық педагогикалық форумға қатысушыларға тарату үшін Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігіне жіберілді.

2011 жылғы тамыз айында Назарбаев Университеті Сенатында Республикалық Форумның бір секциясының мәжілісі болды (секция модераторы ретінде дербес білім беру ұйымы болды). Мәжіліске Кембридж университетінің өкілі Джерри Делейни, облыстық БАИ

басшылары, Зияткерлік мектептердің шетелдік мұғалімдері қатысты. Қатысушылар республика мұғалімдерінің біліктілігін арттыру саласындағы негізгі бағыттармен танысты. Өзекті мәселелерді талқылады [22, 94–97 б.].

Сонымен қатар «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-ның 2012 жылдың 1 ақпанында құрылған еншілес ұйымы Білім беру бағдарламалары орталығы Кембридж университетінің Халықаралық емтихан кеңесімен және Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен бірге Кіріктірілген білім беру бағдарламаларын еліміздің жалпы білім беретін мектептері үшін бейімдеді. Бұл бейімделген бағдарламалар Қазақстанның орта білімін жанартудың негізін құрап, қолданыстағы жүйенің кемшіліктерін еңсеруге көмектесуге тиіс. Себебі, білім беру ісіне жаңа сапалы деңгейге көтерілуіне кедергі келтіріп отырған проблемаларға мыналарды жатқызуға болады:

– *білім мазмұны бойынша*: мұғалімнің ақпаратты оқушыға дайын (өңделген) күйінде бере салуы, оқушының пәндерді оқуда білімді жай ғана «қағып алуға» бағдарлануы;

– *оқыту үдерісіндегі қарым-қатынас бойынша*: мұғалім мен оқушы арасында қатынасқа субъект-объект сипатының тән болуы, оқушының мұғалімді және оқулықты дайын оқу аппаратының көзі ретінде қабылдауынан енжар келуі;

– *оқыту нәтижелері бойынша*: оқушы іс-әрекетінің репродуктивті деңгейі, оқушы игерген пәндік білім-біліктің сандық мөлшерін бағалануы [8].

Көрсетілген проблемалар түп тамыры осы заманғы білім беру парадигмасын түсінбеушілікте немесе оны мектептегі педагогикалық процесте жүзеге асыру қабілетсіздігінде жатыр [23]. Сырттай жаңашыл болып көріне бермейтін парадигма қағидаттарын шын мәнінде педагог-мамандардың түсіне бермейтіндігі – ақиқат. Ал түсіне алмағандықтан оқу-тәрбие процесінің табиғатына тән қағидатты сақтамай, оның нәтижелілігін арттыруға қабілетсіз болып шығады.

Бүгінгі таңда дамыған елдердің көпшілігі үшін білім берудің тұжырымдамалық идеялардың өзегін келесі негізгі конструктивистік ой-идеялар құрайды³:

1-қағидат – білім алушының табиғаты жайлы.

1.1. Білім алушы – бірегей тұлға.

Білім алушыға қажеттіліктері мен дайындығы бірегей, теңі жоқ жеке тұлға деп қарайды. Оны сонымен бірге кешенді әрі көпөлшемді деп есептейді. Білім алушының бірегейлігі мен кешенділігі (күрделілігі) мойындалып қана қоймай, оның бір ерекшеліктеріне оқу процесінің ажырамас бір бөлігі ретінде іс жүзінде қолдау көрсетіледі, оларды пайда асыруға жағдай туғызылып, тиісті бағасы беріледі.

1.2. Білім алушының дайындығы мен мәдениеті – маңызды.

Білім алушының шындыққа ұмтылып, оның өзіне лайық нұсқасын табуға қолғабыс етіледі. Бұған оның дайындығы, мәдениеті немесе қалыптасқан дүниетанымы әсерін тигізеді. Білім алушы тарих тезінен өтіп жетілген құралдарды, тіл, қисын (логика) мен математикалық жүйелер секілді таңбалы жүйелерді нақты бір мәдениеттің мүшесі хакында мұра етеді әрі

³ Бұл идеялар Кіріктірілген оқу бағдарламаларына да, мұғалімдердің біліктілігін арттыруға арналған деңгейлік бағдарлама арқау болған.

өмір бойы оларды танып білумен болады. Бұл жайт хабары көп қоғам мүшелерімен әлеуметтік қатынастың мәнділігіне назар аудартады. Хабары көбірек өзге адамдармен әлеуметтік қатынасқа түспей, маңызды таңбалы жүйелердің әлеуметтік мәнін ұғыну да, оларды кәдеге жаратуға үйрену де мүмкін емес. Кішкене балалар өздерінің ойлау қабілетін басқа балалармен, ересектермен және материалдық дүниемен әрекеттесе отырып жетілдіреді.

1.3. Оқуға деген жауапкершілік. Білім алушының оқуға деген жауапкершілігі барған сайын арта беруге тиіс. Білім алушының оқу процесіне белсенді қатысуына ерекше мән беріледі, бұл қағида осы жерімен оқытудағы бұрынғы көзқарастардан айтарлықтай ерекшеленеді. Өйткені, бұрын жауапкершілік ұстаздың оқыту міндетінен әрі аспаған, ал білім алушы енжар қабылдаушы рөлін атқаратын.

Білім алушылар ақпарат түгел емес не аяқталмаған болса да мағынаны іздейді, дүниедегі құбылыстардан жүйелілік, реттілікті табуға тырысып бағады. Практикада осындай белсенділікті қамтамасыз ету үшін нақты жағдайды талдау әдісі пайдаланылады. Бұл кезде оқушыларда оқу мақсатында қарапайымданбаған (өңделмеген) өмірлік және өндірістік тапсырмаларды талдау қабілетін дамыту көзделеді.

1.4. Оқудағы мотивация.

Білім алушының табиғаты жайлы келесі негізгі болжам – оқуға деген мотивация деңгейі мен көздеріне қатысты. Мотивацияның сақталуына оқушының оқи алатынына сеніммен қарауы қатты әсер етеді (В. Глазерсфельд). Қайсыбір жаңа проблеманы шешуге құзыретімін деген мұндай сенім-нанымдар оның бұрын проблеманы шешуге жасалған алғашқы әрекетінен туындайды. Бұл тәжірибе кез келген сыртқы ынталандырғыштан әлдеқайда күштірек әсер қалдырады. Бұл құбылыс орыстың көрнекті психологы, жалпыпсихологиялық теорияның бір нұсқасын жасаған Л.С. Выготскийдің «таяудағы даму аймағы» ұғымымен қиысады, бұл аймақтың шеңберінде білім алушылардың ағымдағы даму деңгейіне ең жақын, тіпті одан аздап жоғарылау дәрежеде сынақ салынады. Сынақ тапсырманы сәтті орындаудан оқушыда күрделірек сынақтан да өте аламын деген сенім ұялайды, одан өтуге түрткі пайда болады.

2-қағидат – мұғалімдердің фасилитативті рөлі жайлы.

Ұстаздар мұғалім емес, фасилитатор рөліне бейімделуге тиіс. Бұл рөлдердің бір-бірінен айырмашылығы неде? Мұғалім оқу пәнінің материалын қамтитын үлгі дәрісті оқыса, фасилитатор оқушының мазмұнды өздігінен игеріп, ол жөнінде жеке пікірін қалыптастыруға көмектеседі. Алғашқы сценарийдегі оқу процесінде оқушының рөлі енжар, кейінгісінде – белсенді. Осылайша басты назар ұстаз бен мазмұннан оқушыға ауады. Ұстаз рөліндегі бұл елеулі өзгеріс фасилитатордың мұғалімдікінен мүлдем өзгеше, өзге бағыттағы біліктерді қажет ететіндігін білдіреді, оларды атап өтейік:

- мұғалім көбіне сөйлейді, ал фасилитатор сұрайды;
- мұғалім балалардың алдында тұрып ақыл айтады, фасилитатор олардың соңынан жүріп қолдау көрсетеді;
- мұғалім бекітілген оқу бағдарламасына сай жауап қайтарады, фасилитатор оқушылардың жеке қорытынды шығаруларына көмектесетін бағытты көрсетіп, қолайлы орта туғызады;
- мұғалім оқудың көп бөлігінде монолог өткізеді, фасилитатор оқушылармен ұзақ уақытқа созылатын диалог жағдайында жұмыс істейді.

Сонымен бірге фасилитатор оқушыларды оқу барысында белгілі бір тәжірибе арқылы құндылық қалыптастырғылары келіп, көтеретін бастамаларын қолдауға қабілетті болғаны жөн.

Оқу ортасы оқушыны ойлануға талаптандыру үшін қолайлы жобаланғаны дұрыс. Ескеретін жайт, оқушыға проблеманы белгілеу, табу мен шешуде дербестік берілуі қажет. Алайда бұл оның кез келген қадамының, ұсынған шешімінің қай жағдайда болсын дұрыс

болатынын білдірмейді. Сондықтан аса маңызды мақсат оқушыдан шын мәнінде ойшыл адамның өсіп шығуына қолдау көрсету болып табылады. Бұған қол жеткізу үшін ұстаз кеңесші де, репетитор да болып қызмет етуі керек.

3-қағидат – оқу процесінің табиғаты жайлы.

3.1. Оқу дегеніміз – белсенді, әлеуметтік процесс. Л.С. Выготскийдің ағылшын тіліне аударылған таңдаулы психологиялық зерттеулерінен күшті ықпал алған білім беру парадигмасы бойынша, білім әуелі әлеуметтік контекстінде құрастырылып, содан соң оны жеке адамдар иемденеді. Жеке адамдар өз пікір-ниеттерімен бөлісу арқылы бірге жаңа бір түсінікті қалыптастырады, бұған олар жеке-жеке жүріп қол жеткізе алмайды.

Оқу белсенді процесс деп қарастырылады, онда оқушылар өздері үшін қайсыбір принциптер, ұғымдар мен фактілерді ашып үйренгендері жөн, бұдан оқушылардың жорамал жасауы мен түйсіне ойлауын (intuitive thinking) көтермелеудің маңызды екені келіп шығады.

Л.С. Выготский да оқудың әлеуметтік және практикалық элементтерінің конвергенциясын алға шығарады. Оның пікірінше, ақыл-ой дамуының ең елеулі сәті, алғашында дамудың бір-бірінен мүлдем тәуелсіз бағыттары – сөз сөйлеу мен практикалық әрекет түйіскенде орын алады. Практикалық әрекеті арқылы бала мағынаны тұлғаишілік деңгейде құрастырады, бұл кезде бұл мағына тұлғааралық болып табылатын дүниемен байланысады.

3.2. Тапсырма, ұстаз бен оқушының «өзара динамикалы әрекеттесуі».

Фасилитативті рөлдің келесі сипаттамасы ұстаз бен оқушылардың оқу процесіне белсенді түрде бірдей араласуын білдіреді. Оқу тәжірибесі әрі субъективті, әрі объективті болғандықтан, оқушының тапсырма орындай отырып мағынаны іздеп, оны қалыптастыруға әрекет етуінде ұстаз, оның мәдениеті, құндылықтары мен біліктілігі маңызды рөл атқарады. Ұстаздың бұл қасиеттері берілетін тапсырмалар, оқушы мен ұстаз арасындағы «өзара ықпалдасудың» ажырамас бөлігін құраулары керек. Себебі, оқушылар шындықтың өздеріндегі нұсқасын ұстаз бен сыныптас, курстас жолдастарының салыстыра келе жаңа, әлеуметтік тұрғыдан тексерілген шындық нұсқасына жетуге тырысады. Осылайша тапсырма немесе проблема ұстаз бен оқушы арасындағы интерфейс (байланыстар мен сигналдар жүйесі) болып табылады. Мұндай түсінік негізінде тапсырма, ұстаз бен оқушы арасында динамикалы әрекеттесуді туғызуға болады. Бұдан шығатын қорытынды, оқушылар мен ұстаздар бір-бірінің көзқарасына қырағы қарау қабілетін дамыта отырып, өз сенімдері, стандарттары мен құндылықтарына көңіл бөлгендері, яғни субъективті де, объективті де болғандары жөн.

Осылай өзара динамикалы, интерактивті оқытудың мысалдарына өзара оқыту (reciprocal teaching), құрдасыңмен бірлесіп істеу (peer collaboration), проблемалық негізде оқыту (problem-based instruction), ұжымдық оқыту, case-study әдісі, веб-іздеу (web quests) және т.б. өзгелермен бірге оқытуды көздейтін ыңғайларды жатқызуға болады.

4-қағидат – білім алушылардың арасындағы ынтымақтастық жайлы.

4.1. Дағдылары мен дайындағы әртүрлі оқушылар нақты бір саладағы шындық жөнінде ортақ пікірге келуі үшін тапсырма орындауда және пікірталас кезінде бірлесе жұмыс істеулері қажет. Бірлесіп істеуге деген назармен әлеуметтік конструктивтік модельдердің көбісі қазіргі кезде қатар қолданылып жүрген дәстүрлі ыңғайлардан ерекшеленеді. Құрдас оқушылардың ынтымақтастықта оқып үйренуіне Л.С. Выготский ғылыми айналымға енгізген таяудағы даму аймағы тікелей қатысты. Л.С. Выготскийдің бұл ұғымы негізінде Ж. Пиаженің даму сатыларының биологиялық табиғатының тұрақтылығымен келіспей, скаффолдинг (scaffolding), яғни «төсеме тақтайларды астына қою» деп аталатын процесс (білім алушының өздігінен орындай алмайтын тапсырманы орындауына көмектесу үшін уақытша қолдаушы құрылымды жасау) арқылы, білім алушының физикалық жетілу шегінен шығып, оқу процесінің дамудан озған шамасына дейін көтерілуіне демеуге болатынын айтамыз.

4.2. Оқуда контекст – маңызды.

Осы заманғы білім беру парадигмасында «контекст» (context) ұғымына ерекше мән беріледі. Ол мағынасы жағынан орта (environment) жөніндегі түсінікке жақын, контекстіні біз әдетте ауызша айтылған немесе жазылған мәтіннің мағына жағынан тиянақты үзіндісі деп қабылдаймыз. Мұндай үзіндінің құрамындағы сөздің не сөйлемнің (сөйлемшенің) мәні түсінікті келеді. Оқу процесіне қатысты контекст те солай, ол оқылатын материалдың қай ситуацияда, жағдайда, қандай байланыстар жүйесінде берілуі керек екенін білдіреді. Сондықтан контекстті оқу барысында ескеру арқылы білімді өмірмен байланыстыруға, яғни оны қолданбалы етуге болады.

Бүгінгі парадигма жақтаушылары теория мен практика байланысына ден қоя отырып мынадай болжамға негізделеді: «Талдап қорытылған заңдар жиынтықтарындағы әрбір заң кез келген сала үшін орындала бермейді». Белгілі бір орта қайсыбір ұғымның (тұжырымдаманың, идеяның) қалай және қай кезде орындалатынын анықтайды, сондықтан біз осы ұғыммен жұмыс істегенде оның тууына әкелген кешенді ортаны, ондағы күрделі байланыстарды елемесек, біз контекстенбеген білім алатын боламыз. Ондай білім бізді практикада, өмірде кездесетін тапсырмаларды орындауға қажетті дағдылармен қаруландырмайды. Осы тұрғыда аутентикалық немесе ситуативті оқытудың көп себеі тиеді, себебі мұнда білім алушының үйреніп жүргені тікелей қолданылатын қызметке қатыстырылады, ол қолданбалы жағдайға ұқсас мәдени ортада әрекет етеді. Сонымен қатар «когнитивті шәкірттік» (cognitive apprenticeship) деп ұсынылған тиімді конструктивистік модель де пайдалы, онда педагог «ұстаның өз шәкіртін қолөнерге қаншалықты айқын, сәтті үйрететіні сияқты, оқушыны шынайы практикаға әрекет пен әлеуметтік қарым-қатынас арқылы тартуға» тырысады.

4.3. Бағалау да динамикалық сипатқа ие болуы керек. Бұл қағидат тармағы жоғарыда аталған 3-қағидаттан келіп шығады: оқытудың интерактивті табиғаты бағалауды да қамтуға тиіс. Бағалау ұстаз сияқты бір адам іске асыратын процестен гөрі, ұстазды да, оқушыны да қатыстыратын екіжақты процесс болғаны жөн. Осы кезде ұстаз бағалаушыдан шәкірттерінің кез келген тапсырманы орындау қабілетін анықтап, олардың орындағыштығын келесі жолы қалай жақсартуға болатынын білу үшін диалог өткізіп тұратын адамға айналады. Сөйтіп, бағалау мен оқу бір-бірімен қиыннан қиысқан, біріне-бірі жалғасқан процестер болып табылады. Осы көзқарасқа сай ұстаздар бағалауды шәкірттің оқудағы жетістіктерін, тәжірибесі мен курстық (пәндік) әзірлемелерінің сапасын өлшейтін, ұзаққа созылған және интерактивті процесс деп қарастырғандары дұрыс. Бағалау процесі туғызатын кері байланыс оқушының одан арғы дамуының тікелей негізін қалайды.

5-қағидат – оқу материалын іріктеу, онда қамтылатын сұрақтар және оларды дәйекті баяндау жайлы.

5.1. Білімді біртұтас таныған жөн. Білімді әртүрлі пәндерге немесе бөліктерге бөлмей, біртұтас күйінде таныған әлдеқайда тиімді. Бұл қағидат оқу контексттісінің маңызды екендігіне тағы да көңіл аударады. Білім біртұтастығын дүниенің өзі талап етеді, өйткені оқушы келешекте қызмет ететін әлем түрлі-түрлі пәндерге бөлінбеген, бұл әлем – сансыз көп фактілер, проблемалар, шамалар мен перцепциялар кешені іспеттес.

5.2. Білім алушыны үнемі жұмысқа тартып, оған сынақ салып отыру керек. Сынаққа ағымдағы шеберлік деңгейінен аздап жоғарылау тұрған білім мен дағдыларды қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар алынады. Осылайша білім алушы талаптандырылып, оның бұрын сәтті өткен тәжірибесі өз қабілетіне деген сенімін молайту үшін қолданылады. Бұл тұжырым таяудағы даму аймағымен байланысты, өйткені бұл ұғым «баланың өз бетімен орындайтын тапсырмалары арқылы айыруға болатын ... ағымдағы даму дәрежесі мен өздігінен емес, өзге біреулермен бірлесе отырып жететін (яғни, әлеуметтік дамуының – авт.) дәрежесі арасындағы арақашықтық» болып табылады. Л.С. Выготский:

«Оқыту даму үрдісінің алдына шығып жүргенде ғана оңды болады. Сонда ол жандана түсіп, жетілу үстіндегі, *таяудағы даму аймағында* жатқан бірқатар функцияларды оятады. Оқытудың дамытуда атқаратын ең басты рөлі осы», – деп өзінің жоғары дәрежелі психикалық функциялардың мәдени-тарихи теориясының негізгі қағидаттарының бірін тұжырымдады.

Білім алушыны үнемі жұмысқа тартып, оған сынақ салып отыру үшін орындалатын тапсырмалар мен оқу ортасы ол оқу бітіргеннен соң жұмыс істейтін күрделі өмір ортасының талаптарына жауап беруге тиіс. Білім алушы қайсыбір проблеманы шешуде дербестікке ие болуымен қатар, осы проблеманы меңгере алатындай болуы керек.

Пән мазмұнын баяндау тәртібіне қатысты конструктивистік пікірді Т.М. Даффи (Т.М. Duffy) мен Д. Джонасеннің мына ойымен тұжырымдаса болады: кез келген адамға оқудың қай кезеңінде болса да кез келген пәннің негіздерін қайсыбір формада үйретуге болады. Бұл дегеніміз, ұстаз шәкіртін алдымен кез келген тақырыпқа немесе пәндік салаға жан бітіретін, белгілі бір қалыпқа келтіретін негізгі идеялармен таныстырып, содан соң оларға сан мәрте сүйеніп отырғаны жөн. Конструктивизм жағдайында мұндай пікір оқу курстарында кеңінен қолданылады.

5.3. *Оқу процесінің оңтайлы құрылымын табу қажет.* Бұл кезде құрылым мен икемділікті үйлестірген маңызды. Өйткені, қатаң құрылымдалған оқу ортасында оқушылардың болмыс мәнін ойша жорытып, өздері үшін құрастыруына көп қиындық туады деген пікір бар. Фасилитатор оқу мақсатына жетуіне анық мүмкіндік беретін нұсқаулар беріп, өлшемдер белгілеуіне жеткілікті құрылымнан ары аспайды. Шәкірттің оқудан алатын тәжірибесі әлеуметтік тұрғыдан тексерілген шындық нұсқасын алуына, оған жете отырып ләззат алуына және өзара әрекеттесуіне жағдай туғызатындай ашық әрі еркін болуы керек.

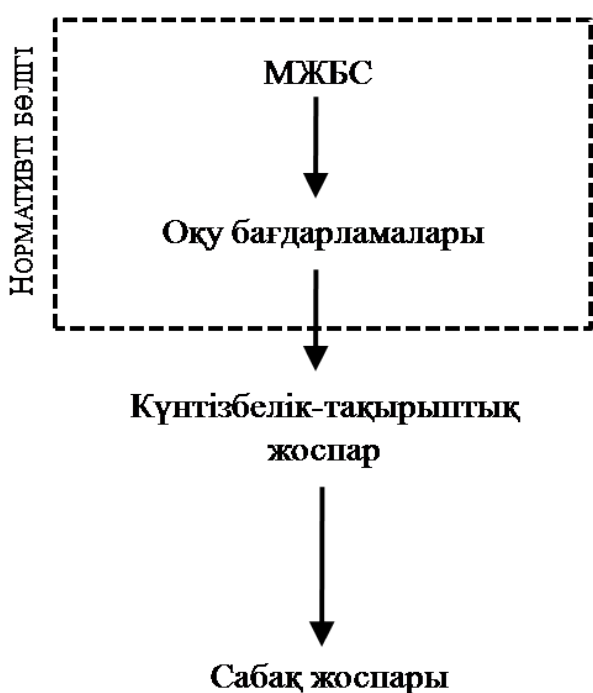
Еуропа елдерінің, АҚШ-тың және әлемнің көптеген дамыған елдері қабылдаған және Қазақстан республикасы орта білім мазмұнын жаңарту аясында таратып жатқан Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесінің негізінде жатқан білім беру парадигмасы осы. Бұл парадигманың басты түсініктерін былай келтірсе болады:

- басты идеясы – Оқу (үйрену) белсенді әрі конструктивті процесс болып табылады;
- білім алушы рөлі – ақпаратты құрастырушы (конструктор);
- негізгі тұжырымдары – адамдар ақиқат шындық жөнінде жеке өзінің түсінігін құрастырады, оны белсенді істейді. Келіп түсетін жаңа ақпарат бұрынғы біліммен байланысады. Олай болса, әрбір адамның психикалық түсінігі субъективті болып келеді;
- түйінді ұғымдары – таяудағы даму аймағы, хабары көбірек өзге адамдар, проблемаға негіздеп оқыту [24].

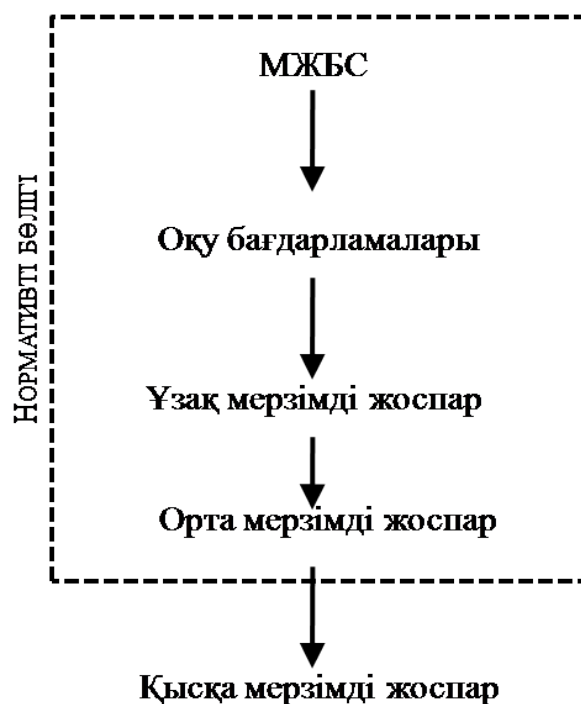
Білім беру саласында бар кемшіліктер орта білім беру ұзақтығын көбейту фактісінен гөрі, оның мазмұнын осы заманғы білім парадигмасына сай түпкілікті жаңартудың маңызды екен анық көрсетіп тұр. Бұл ретте «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ-ның тәжірибесін тарату бүгінгі таңда орта білім мазмұнын жаңартудың бүтін саясатына айналып отыр.

Осы кезге дейін қатардағы директорлар мен кәдімгі мұғалімдерді оқыту мақсаттары мен бағалауды нақты, тиімді ету үшін қосымша педагогикалық технологияларды қолдануға тура келген болса, Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің ұйымдастыруымен бейімделген ДББҰ бағдарламалары (жаңарған оқу бағдарламалары) оқыту үдерісін технологияландыруды ұлттық, жалпымемлекеттік деңгейге шығарады [1]. Оқу бағдарламалары қолданыстағы оқу бағдарламаларынан күрт ерекшеленеді, бұл оқу-тәрбие процесінде сапалы бетбұрыс қажеттілігінен туған объективті қажеттілік. 4-суретте бұл құжаттардың ерекшеліктері көрсетілген.

11 жылдық мектепте

Жаңару жағдайында

4-сурет – Білім мазмұнын бекітетін құжаттардың формасындағы ерекшеліктер [10]

«Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» стратегиясында Елбасы Н.Ә. Назарбаев: «орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс»,– деп атап өтті [4]. Бұл бағдар ҚР Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 13 қаңтардағы № 9 бұйрығымен бекіген 2014–2016 жылдарға арналған білім және ғылым дамуының басым бағыттарын жүзеге асыру жөніндегі жоспарда көрініс тапқан. Бұл бұйрықта орта білім беру деңгейінде білім беру мазмұнын «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесін ескеріп жаңарту деп белгіленген.

Аталған басымдықтарға, сондай-ақ ҚР Білім және ғылым министрінің 2014 жылғы 4 шілдедегі «Бастауыш (12 жылдық) білім берудің оқу бағдарламаларын апробациядан өткізу туралы» № 263 бұйрығына сай 2015 жылдан бастап еліміздің 30 жалпы білім беретін мектебінде жаңартылған бастауыш білім беру бағдарламалары сынақтан өткізіле бастайды.

Жаңарту саясаты білім мазмұнын іріктеу мен жобалау саласындағы көп жылғы отандық және шетелдік ізденістердің квинтэссенциясы десе болады [1]. Орта білім мазмұнын ДББҰ тәжірибесі негізінде жаңартудың мақсаты – өзінің білімі әрі мәдени деңгейін ұдайы жоғарылатып, жеке басына және қоғамға пайда келтіре отырып, өзгермелі әлемде сәтті әрекет ете алатын иманы жоғары, шығармашыл, сыни ойлайтын тұлғаны тәрбиелеу, оқыту және дамыту. Орта

білім мазмұнын жаңарту оқушылардың өмірдің өзгермелі жағдайына сәтті бейімделуін қамтамасыз ететін *кең ауқымды дағдыларды* дамытуға бағытталған, атап айтқанда:

- сыни ойлау;
- білімді шығармашылықпен пайдалану;
- зерттеу жұмыстарын орындау;
- АКТ-ны қолдану;
- коммуникативтік қарым-қатынас тәсілдерін, соның ішінде тілдік дағдыларды (қазақ, орыс және ағылшын тілдерін) қолдану;
- топта және жеке жұмыс жасай білу [8].

Білім беру мазмұнын жаңарту жалпыға міндетті орта білім стандарттары мен бағалау жүйесін, педагогикалық кадрларды дайындау ісін, тәрбие жұмысындағы көзқарасты, басқару мен көшбасшылықты, оқулықтар, ОӘК-лер мен оқу-материалдық базаны жаңалауды білдіреді. Бұның барлығы қоғаммен жұмыс істеуді, жаңару үдерісін ұдайы зерттеп мониторинг өткізуді талап етеді. Оқытудағы жаңа құрылым, мазмұн мен ыңғай-көзқарас жалпы мақсат-міндеттерге байлаулы болуы керек.

2.2 Қазақстанның жалпы білім беретін мектептеріне Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесіне тарату жөнінде Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен ынтымақтастық

Орта білім мазмұнын жаңарту міндетін орындау үшін «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ және республика мектептерінің қызметін ғылыми-әдіснамалық және оқу-әдістемелік тұрғыдан қолдаумен айналысып келген Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы арасында 2013 жылдың қазан айында ынтымақтастық жөнінде меморандум жасалды. Осы меморандум аясында, 2014–2016 жылдарға арналған білім және ғылым дамуының басым бағыттарын іске асыру жөніндегі жоспарды орындау мақсатында Мемлекеттік жалпыға міндетті бастауыш білім беру стандартының (бұдан әрі – Бастауыш мектеп МЖБС-ы) жобасы әзірленді. Әзірлеу жұмысы барысында Академия мен ДББҰ-ның Білім беру бағдарламалары орталығының қызметкерлері МЖБС жобасын талқылауға арналған бірқатар семинар-кеңестер өткізіп, бірлесіп жұмыс жасаудың күнтізбелік жоспарын, МЖБС-тың бірыңғай терминологиясын белгілеп, стандарт қағидаларының заңнамалық талаптар, халықаралық практика және педагогика ғылымына сәйкестігі, оны жетілдіру жолдары қарастырылды.

ҚР Білім және ғылым министрлігі белгілеген мерзімге сай 2014 жылғы 21 қарашада Бастауыш МЖБС-ы Мектепке дейінгі және орта білім департаменті тапсырылды.

МЖБС қағидаларын түсіндіру мақсатында Министрлік, ДББҰ және Академия қызметкерлері республиканың барлық аймақтарында әртүрлі фокус топтармен кездесулер өткізді. Жоба Парламент Мәжілісінің депутаттарымен, мемлекеттік органдар қызметкерлерімен, педагогтер ортасында, ата-аналар,

үкіметтік емес ұйымдар, бизнес құрылымдар, жұмыс берушілер және БАҚ өкілдерімен бірге талқыланды.

2014–2016 жылдарға арналған білім және ғылым дамуының басым бағыттарын іске асыру жөніндегі жоспар бойынша:

– жаңа МЖБС-қа сай 12 жылдық мектептің бастауыш буынының (1–5-сынып) барлық пәндеріне;

– ДББҰ тәжірибесін ескере отырып, 11 жылдық мектептің (5–11-сынып) тілдік пәндеріне, «Ақпараттық-коммуникативтік» пәніне және «Жобалық іс-әрекет» курсына арналған оқу бағдарламалары мен жоспарлары әзірленді.

Аталған жұмыс алдын ала жоспарланған мерзімде ДББҰ Білім беру бағдарламалары орталығының базасында өткізілді (2013–2014 жж.). Жұмыс тобына ДББҰ Білім беру бағдарламалары орталығының, Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА қызметкерлері, Назарбаев Зияткерлік мектептерінің және Астана қаласының жалпы білім беретін мектептердің жетекші мұғалімдері кірді.

Академия қызметкерлері ДББҰ-ның Педагогикалық шеберлік орталығы ұйымдастырған «Орта білім мазмұнын жаңартудағы әлемдік үрдістер» атты Білім және ғылым министрлігі мен оның ведомстволық ұйымдар қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарын өтіп (2014 ж.) [25], ДББҰ ұйымдастыратын өзге шараларға, семинар-тренингтерге, халықаралық конференцияларға, т.б. белсенді қатысады.

ДББҰ қызметкерлері дайындаған 2020 жылға дейін Үштілді білім беруді дамытудың стратегиялық жоспарын және 2020 жылға дейін Үштілді білім беруді зерттеудің стратегиялық жоспарын талқылауға құрылған жұмыс тобының құрамында Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА қызметкерлері сүбелі үлес қосуда.

Қазақстан Республикасының ғалымдары, алдыңғы қатарлы мұғалімдерінің қатысында орыс тілінде оқытатын мектептерде қазақ тілін CEFR деңгейлеп меңгерту жүйесі бойынша оқыту стандартын әзірлеу жұмысы жүргізілуде.

Академия қызметкерлері ДББҰ Білім беру бағдарламалары орталығымен біріге отырып, ҚР Үкіметінің 2012 жылғы 6 наурыздағы № 290 Қаулысымен бекітілген Білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын әзірлеу қағидаларына өзгеріс енгізу жөнінде ұсыныс дайындады.

Өткізілген кездесулер мен талқылаулар қорытындысы бойынша бастауыш МЖБС-ына мынадай өзгертулер енгізілді: қазақ тілі және әдебиеті кіріктірілмей, бөлек оқытылады, сол сияқты «Өнер» пәні бейнелеу өнері мен музыка болып жеке-дара оқытылатын болады, дене шынықтыру пәніне қосымша 1 сағат қосылып, аптасына 3 сағатты құрады.

Бүгінгі таңда ДББҰ және Ы. Алтынсарина атындағы ҰБА арасындағы ынтымақтастық стратегиялық құжаттарға сай өзінің жалғасын табуда.

2.3. Орта білім мазмұнын жаңарту бағыттары

Қазақстан Республикасының орта білім мазмұнын жаңарту екі бағыт бойынша жүргізу жоспарланып отыр:

1) орта білім беру жүйесінің мазмұнын 1-сыныптан 2016 жылғы 1 қыркүйектен бастап кезең-кезеңімен жаңарту (толықтай жаңарту);

2) 11-жылдық мектептің қолданыстағы бағдарламаларын ішінара ауыстыру (ішінара жаңарту) [26].

Орта білім берудің толығымен жаңартылған мазмұнын кезең-кезеңімен енгізу еліміздің барлық жалпы білім беретін мектептерінің 2016 жылы 1-сыныптан бастап біртіндеп білім берудің жаңартылған мазмұнына көшуі деп түсіну қажет. Бұл көшу процесі 5-суреттен көрініп тұрғандай 2027 жылы толығымен аяқталады. Нәтижесінде жалпы білім беретін мектептердің бәрі орта білім берудің барлық деңгейлері бойынша жаңартылған мазмұнға көшіп, оқушыларының дайындық деңгейінің жоғарылауына мүмкіндік алады.

сынып оқу жылы	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2016-2017	■											
2017-2018	■	■										
2018-2019	■	■	■									
2019-2020	■	■	■	■								
2020-2021	■	■	■	■	■							
2021-2022	■	■	■	■	■	■						
2022-2023	■	■	■	■	■	■	■					
2023-2024	■	■	■	■	■	■	■	■				
2024-2025	■	■	■	■	■	■	■	■	■			
2025-2026	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■		
2026-2027	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	
2027-2028	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

 Толықтай жаңартылған орта білім беру мазмұнын кезең-кезеңімен енгізу

5-сурет – Орта білім беру жүйесінің мазмұнын кезең-кезеңімен толықтай жаңарту кестесі

Білім жүйесінің жаңартылған оқу мазмұны өту барысының айтарлықтай ұзақ жалғасуына байланысты 2016 жылы 2–11-сыныптарға көшкен оқушылар мектепті бітіргенше қолданыстағы, яғни жаңартылмаған бағдарламалармен оқуларын тура келеді. Осы жайтқа ескеріп мемлекеттік жаңарту саясатында екінші бағыт көзделген.

Жаңартылған орта білім беру мазмұнын 11-жылдық мектепке ішінара енгізу келесідей бағдарламалардың қабылдануын көздейді:

– 2016 жылы 10-сыныптан, 2017 жылы 5-ші және 8-сыныптардан бастап

сөйлеу әрекетінің төрт түрі – оқылым, жазылым, айтылым және тыңдалым дағдыларын дамытуға бағытталған *қазақ, орыс және ағылшын тілдері пәндерінің* жаңартылған бағдарламалары;

– 2016 жылы 10-сыныптан, 2017 жылы 5-ші және 8-сыныптардан бастап Информатика пәнінің орнына «Ақпараттық-коммуникативтік технологиялар» (АКТ) пәнінің жаңартылған бағдарламалары (6.А-суреті);

– 2016 жылы 6–9-сыныптарда жаратылыстану циклі пәндерінен жобалық іс-әрекет түрлерін қарастыру;

– 2016 жылы 10-сыныптан бастап «Жобалық іс-әрекет» таңдамалы курсының бағдарламасы (6.Ә-суреті).

Ішінара жаңаруға таңдалған пәндер, жұмыс түрлері мен курстар мектеп түлегінің бойында қалыптасуы керек кең ауқымды дағдыларды қалыптастырудағы мүмкіндіктері тұрғысынан іріктеп алынды (2.1 параграфын қараңыз).

Сонымен бірге 11 жылдық мектептегі білім мазмұнының ішінара жаңаруына 2016 жылдан бастап барлық сыныптарда *тәрбиелік жұмысының* жаңарған әдіс-тәсілдері, 11-сыныптан кейін жоғары оқу орындарының базасында жаңарған мазмұн бағдарламаларына негізделген *дайындық курстарын* енгізу жатады.

Тілдік пәндер мен АКТ пәніне арнап әзірленген оқу бағдарламаларының 11 жылдық мектептің білім мазмұнына ену жылдарын, сыныптар мен осы бағдарламалар бойынша ұзақтығын 6.А суретіндегі кестеден көрсе болады.

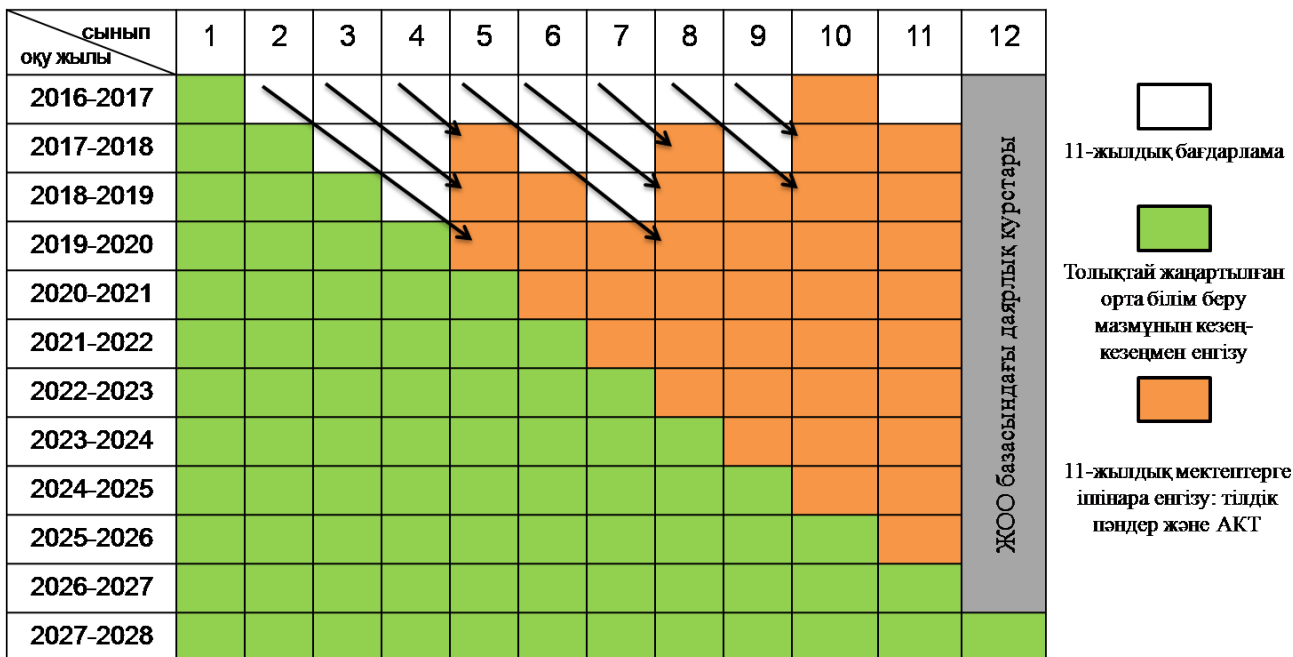
6.А суретіндегі кестені пайдалана отырып тілдік пәндер мен АКТ пәніне арнап әзірленген оқу бағдарламалары бойынша оқыту ерекшелігінің мынадай болатынын айтуға болады:

– 2016 жылы 2-ші, 3-ші, 4-сыныптарға көшкен оқушылар жаңарған бағдарламалар бойынша оқуға 5-сыныпта кірісіп, кейінгі 7 жыл бойы білім алады;

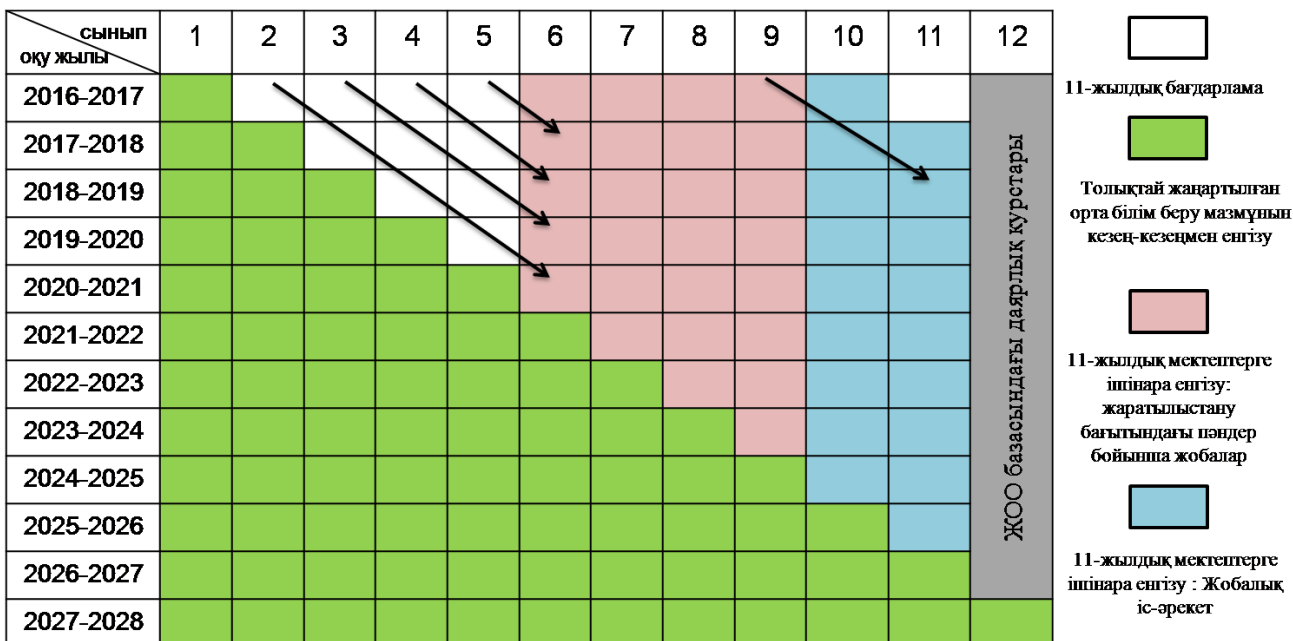
– 2016 жылы 5-ші, 6-ші, 7-сыныптарға көшкен оқушылар жаңарған бағдарламалар бойынша оқуға 8-сыныпта кірісіп, кейінгі 4 жыл бойы білім алады;

– 2016 жылы 8-ші, 9-шы, 10-сыныптарға көшкен оқушылар жаңарған бағдарламалар бойынша оқуға 10-сыныпта кірісіп, кейінгі 2 жыл бойы білім алады;

– 2016 жылы 11-сыныпқа көшкен оқушылар болса, оқуын қолданыстағы 11 жылдық бағдарлама бойынша аяқтайды.

А

Ә

6-сурет – 11-жылдық мектептің қолданыстағы бағдарламаларын ішінара ауыстыру (жаңарту) кестесі:

А – Тілдік пәндер мен АКТ пәні; Ә – жаратылыстану циклі пәндерінен жобалық іс-әрекет түрлерін қарастыру және «Жобалық іс-әрекет» таңдамалы курсының бағдарламасы

Осылайша 6-суреттен көріп отырғанымыздай, 2016 жылдың қыркүйегі мен 2019 жылдың мамыр айы аралығында республикада 3 стандарт түрі қатар жүргізілетін болады:

- 1) қолданыстағы 11 жылдық мектеп МЖБС-ы;
- 2) ішінара жаңарған 11 жылдық мектеп МЖБС-ы;
- 3) толықтай жаңарған 12 жылдық мектебінің МЖБС-ы.

Одан кейінгі жылдары – 2019 жылдың қыркүйегі мен 2026 жылдың мамыры аралығында екі стандарт қатар әрекет етеді: 1) ішінара жаңарған 11 жылдық мектеп МЖБС-ы; 2) толықтай жаңарған 12 жылдық мектебінің МЖБС-ы. Яғни, қолданыстағы 11 жылдық мектеп МЖБС-ы айналымнан шығады. Ал 2026 жылдың қыркүйегінен бастап республикалық барлық оқушылары толықтай жаңарған 12 жылдық мектебінің МЖБС-ымен оқитын болады.

Сөйтіп, орта білім жүйесінің мазмұны кезең-кезеңімен, атап айтқанда, бастауыш мектеп 2016 жылғы қыркүйектен, негізгі мектеп 2021 жылғы қыркүйектен, жоғары мектеп 2026 жылғы қыркүйектен бастап жаңаратын болады.

Орта білім берудің мазмұнын жаңарту оқушылардың оқып білудегі жетістіктерін бағалаудың критериалды жүйесін біртіндеп енгізуді қарастырады. Бұл жүйе оқушыларда кең ауқымды дағдылардың дамуына бағытталған.

Орта білім мазмұнын жаңартудан күтілетін нәтижеге қол жеткізу үшін төмендегідей жұмыс түрлері ұйымдастырылады.

2014 жылы орта білім жүйесін толықтай және ішінара жаңартуға арналған бастауыш мектеп МЖБС-ы мен оқу бағдарламалары дайындалды, 2015 жылдың басына таман бұл құжаттар мектептің негізгі және жоғары буындары үшін әзірленіп бітуі керек.

2014 жылы наурыз–маусым айларында педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттырудың 17 курсы бойынша оқу бағдарламалары әзірленді.

2014–2016 жылдары педагогтерді қайта даярлаудың үш деңгейлі курстарынан келесідей мұғалім өтетін болады:

– бірінші (ілгері) деңгейлі курстан – 2014 жылы 3 100, 2015-те 4 100, 2016-да жылы 4 100 педагог;

– екінші (негізгі) деңгейлі курстан – 2014-те 6 366, 2015-те жылы 6 366, 2016-да 6 368 педагог;

– үшінші (базалық) деңгейлі курстан – 2014-те 22 976, 2015-те 21 976, 2016-да 21 978 педагог.

Біліктілікті арттырудың орта білім мазмұнын жаңарту аясындағы қысқа мерзімді курстан 2015 жылы 109 446, 2016 жылы 70 023 және 2017-де 38 733 педагог өтеді деп жоспарлануда.

2020 жылға дейін жаңартылған білім мазмұны бойынша келесі нәтижелерден жетістіктер күтіледі:

- үлгерім сапасы – 100%;
- оқушылардың білім сапасы – 45%;
- қазақ тілін игеру деңгейі (B2 – ортадан жоғары) – 50%;

- ағылшын тілін игеру деңгейі (B2 – орта) – 30%;
- АКТ-дағдыларды игеру деңгейі (орта деңгей) – 70%;
- қоғамның білім беру ісімен қанағаттану деңгейі (сауалнама) – 10%-ға артады;
- жұмыс берушілердің білім беру ісімен қанағаттану деңгейі (сауалнама) – 10%-ға артады [26].

2.4 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын тарату жөніндегі әдістемелік нұсқаулар

Адамзат қызметінің барлық саласында, әсіресе кең көлемді жобалар немесе реформалар жүргізілгенде қауіп-қатерлер көбейеді. Себебі, қабылданатын шешімнің оң нәтиже беруіне әсер ететін себепшарттар әр алуан болып келеді. Қауіп-қатерлерді басқару, олардың орын алуын алдын ала болжап, болдырмау шараларын қолға алу қауіп деңгейін азайтуға мүмкіндік береді.

Орта білім мазмұнын жаңарту барысында келесідей қауіп-қатерлер мен оларды азайту жолдарын ескерген жөн (2-кесте).

2-кесте – Орта білім мазмұнын жаңарту саясатын жүргізудің ықтимал қауіп-қатерлер және оларды еңсеру жолдары [8]

№	Қауіп-қатер	Азайту жолдары
1	2	3
1.	Білім беру мазмұнын жаңарту үрдісінің маңызын қоғамның түсінбеуі (ата-аналардың қарсыласуы, жергілікті жерлерде енжарлық танытуы)	– Мамандар тарапынан жүйелі түсіндіру жұмысының жүргізілуі;
2.	Жаңартылған орта білім беру мазмұнын енгізудің сыңаржақ бейнесін, бірлі-жарым сәтсіз жағдайларды өзгерістер қателігі ретінде бейнелейтін БАҚ-тың субъективті бағасы	– БАҚ-пен қоян-қолтық қызмет ету; – Өзгерістер туралы БАҚ-ты дер кезінде хабардар ету
3.	Педагогикалық қауымдастықтың инновацияларды қабылдамауы (аз уақыттан соң әдепкі педагогикалық практикасына оралуы)	– Орта білім беру және педагогикалық ЖОО-дағы педагогикалық кадрлардың әлеуетін арттыру
4.	Білім беру ұйымдарының білім беру мазмұнын жаңарту үрдісіне немқұрайлы қатысуы және көзқарасы	
5.	Педагогикалық кадрлардың жеткіліксіз даярлығы	
6.	Адами фактор (жекелеген қызметкерлер айналасында болып жатқан жағдай бұрмалау, алдау, қолдан жасау әрекеттерінен туындаса да, оған заңды құбылыс деп қарайды, жүйе ерекшелігі деп түсіндіреді)	
7.	Педагогикалық ЖОО мен колледждердің жалпы білім беретін мектептерден қол үзгендігі	

1	2	3
8.	Білім беру саласына инновациялар енгізу барысындағы <i>заңнамалық кедергілер</i> (өзгертуді қажет ететін құжаттар, жетіспей тұрған нормативтік құқықтық актілерді анықтап, енгізу уақыты басталмастан бұрын әзірлеу)	– Нормативті құқықтық базаға өзгерістер енгізу
9	Ауылды жердегі педагогикалық кадрлар <i>тапшылығы</i> . Ағымдағы педагогикалық кадрларды <i>аттестаттау және мадақтау жүйесінің кемшіліктері</i> . Ағымдағы мұғалімдер еңбегін <i>сағаттық төлеу жүйесі</i> (ставка)	– Педагогика қызметкерлерінің еңбегін төлеу және мадақтау жүйесін жетілдіру; – педагог еңбегінің төлемін педагогикалық өсуіне қарай қамтамасыз ету; – аттестация және еңбек төлемі жүйесін жемқорлықтан қорғау
10	Аймақтардың білім саласына бөлінетін <i>қаржы мөлшерінің әркелкілігі</i> . <i>Оқулық, ОӘК-лердің жетіспеушілігі</i> . <i>Мектептердің материалдық-техникалық базасының осалдығы</i> (интернеттің қолжетімсіздігі, моральдық жағынан ескірген құрал-жабдық, комплектінің бүтін болмауы) <i>Мектептегі кітапхана ісін</i> осы заманғы үлгіде ұйымдастырудағы кедергілер	– Мектептерді қамтудың минималды нормаларының жүйесін жетілдіру; – жергілікті атқарушы органдардың мектепте оқытуға жағдай туғызу сапасы бойынша рейтинг жүргізуді ұйымдастыру
11	Үштілді білім беруді енгізуге қажетті <i>тілдік ортаның болмауы</i> . <i>Критериалды бағалау</i> (ішкі және сыртқы бағалау) жүйесін қолданардағы қиындықтар Жаңарған орта білім мазмұнын ендірудің алғашқы кезеңінде <i>үлгерімнің ықтимал төмендеуі</i> . Мектеп мүмкіндіктерінің әртүрлілігі және мектепке оқуға дайындалып жүрген балаларға <i>психологиялық көмектің әлсіз көрсетілуі</i> . <i>Қосымша білім беру жүйесінің</i> , әсіресе ауылдарда дамымағандығы.	– Жаңарған орта білім мазмұнын ендіруді мониторингтеуді ұйымдастыру; – мектептерді әдістемелік тұрғыда қолдауды ұйымдастыру

Жаңарған оқу бағдарламаларын және оларға қоса тіркелген оқу жоспарларын пайдаланған кезде бұл құжаттар аса тәптіштегендіктен практика жүзінде оқыту мақсаттарының тарылуына, мұғалім шығармашылығының шектелуіне және оқыту дәрежесінің осы құжаттардың сапасына тікелей тәуелді болуына әкелетін болып көрінуі мүмкін. Шын мәнінде мұндай қауіп негізсіз егер бұл құжаттарды пайдалануда және жетілдіруде төмендегі кепілдемелер сақталатын болса.

Біріншіден, қысқа мерзімді жоспарларды құрастырғанда бағдарламада, ұзақ және қысқа мерзімді жоспарларда сипатталған пәнішілік және пәнаралық байланысты мейлінше қатаң сақтау қажет. Бұл үшін әзірлемешілер әрбір оқу пәнінің мақсаттары мен тарауларының дамуын нақты жоспарлаудың заманауи әдістерін қолданған.

Екіншіден, мұғалім өзінің күнделікті жұмысында және қызметінің нәтижесін талдағанда оқу пәндері мазмұнының кең ауқымды дағдыларға байланғанын анық түсінуі қажет.

Әзірлемешілер осы заманғы озық әдістемелерге сүйене отырып, пән мазмұнын оқыту мақсаттарына байлаған, бұл мақсаттарды әмбебап психология-педагогикалық заңдылықтар негізінде нақтылаған. Мұндай көзқарас сабақтың ең маңызды бөлігі – мақсат анықтауды «технологияландыруға», яғни эмпирикалық деңгейден ғылыми деңгейге көтеруге жол ашады. Сонымен қатар бағдарлама талаптарынан туындайтын оқулықтар мен негізгі ОӘК-лерге қойылатын талаптарды барынша анық әрі түсінікті тұжырымдауға мүмкіндік туып отыр.

Үшіншіден, оқу бағдарламалары мен жоспарларды пайдаланатын мұғалімдер оқыту мақсаттарының тәптішеліп берілуі оқушының белгілі бір бағаға сәйкес келетін жетістіктерінің саралануын білдіреді. Осыған орай жаңарған оқу бағдарламаларын, ұзақ және орта мерзімді оқу жоспарлары:

- іріленген және тәптіштелген мақсаттар түріндегі күтілетін нәтижелерді ғана қамтып қоймай,
- критериалды бағалаудың оңтайлы әдістемесін сипаттайды,
- сонымен бірге тапсырмалар, жұмыс түрлерінің үлгілерін ұсынып, құжаттың әдістемелік рөлі күшейтілген [1].

Мұнда педагогикалық қауымдастықтың инновацияларды қабылдамау қауіп-қатері орын алуы мүмкін (2-кесте, № 3 қауіп-қатер), себебі оқу бағдарламалары мен жоспарларының көрсетілген ерекшеліктері қолданыстағы оқу бағдарламаларының тұрпатына сәйкес келмейді. Сондықтан жаңарған құжаттар педагогтер тарапынан, ең алдымен осы жұмыспен тікелей айналысатын ғалымдар, практик мұғалімдер, оқулық авторлары мен өзге мамандар тарапынан түсінбеушілік, тіпті наразылық туғызуы мүмкін. Мұндай қауіп-қатердің алдын алған жөн, өйткені жаңарған оқу бағдарламаларының (оған қоса тіркелген жоспарлардың) әзірлемешілері әрекетке баулитын егжей-тегжейлі және әдістемелік басшылық берген, онда жалпы сипаттағы тұжырымдар барынша қысқарған, нақты оқу іс-әрекеттері мен мұғалімнің шығармашылығын ара-жігі анықталған, барлық көрсеткіштер тиімді диагностика және мониторинг жүргізуге ыңғайлы, анық көрсетілген.

Орта білім мазмұнын жаңарту үрдісіне немқұрайлылық, педагогикалық кадрлардың жеткіліксіз даярлығы, жаңартылған мазмұны іске асыруды, оның жекелеген аспектілерін қабылдаудағы қиындықтарға қатысты қауіп-қатерді азайту үшін «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесін жалпы білім беретін мектептерге тарату аясында мұғалімдерге жан-жақты қолдау көрсетіледі. Мұндай қолдау келесі ресурстар мен жүйелі іс-шаралардан тұрады:

- жаңарған Бастауыш мектеп МЖБС-ы;
- пәндер бойынша оқу бағдарламалары, оқу жоспарлары (ұзақ және орта мерзімді жоспарлар);
- қысқа мерзімді жоспарлардың үлгілері;

- оқу бағдарламаларын жүзеге асыру үшін кабинетті жабдықтау жөніндегі нұсқаулар;
- критериялды бағалау жүйесі бойынша әдістемелік нұсқаулар;
- жаңарған МЖБС мен бағдарламаларға сай оқулықтар мен ОӘК-лер;
- сандық білім беру ресурстары;
- мұғалімдерді орта білім мазмұнын жаңарту мәселелері бойынша оқыту;
- Зияткерлік мектептерінің ресурстық орталықтары арқылы қолдау көрсету;
- пән мұғалімдерінің кәсіби қауымдастығына қатысу аясында қолдау көрсету;
- орта білім мазмұнын сынақтан өткізуін және одан арғы барысын мониторингтеу;
- білім беру мазмұнын жаңарту жөніндегі бар ақпаратты біріктіретін және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ барлық орталықтарының сайттарынан сілтемелерден тұратын мұғалімдерге арналған бірыңғай онлайн платформаны ұйымдастыру [26].

Қорытынды

Әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кіру жөніндегі стратегиялық мақсатқа жетуге септігін тигізуге тиіс шаралардың бірі әрі бірегейі – елімізде жүргізіліп жатқан орта білім мазмұнын жаңарту саясаты.

2011 жылы дербес ұйым болып құрылған Назарбаев Зияткерлік мектептері реформалау тәжірибесіне және әлемнің жетекші сарапшы институттарымен тікелей әрі ұдайы әріптестікке сүйеніп, отандық орта білім саласына «өсу нүктесі» қызметін атқаруда. Өз құрамына Зияткерлік мектептері желісін, педагогикалық шеберлік, өлшем және білім беру бағдарламалары мен ресурстарына маманданған орталықтарды ендіре отырып, ДББҰ бірегей бағдарламалары мен тәжірибесі арқылы білім беру мазмұнын, педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау ісін, білім беру қызметтерінің сапасын бағалауды, білім мониторингісі мен менеджментін, т.т. заманауи көзқарас тұрғысынан қайта құруға көшбасшылық жасау үстінде.

Зияткерлік мектептер тәжірибесін Білім және ғылым министрлігіне қарасты ведомстволық кәсіпорындар көмегімен жүйелі бейімдеп тарату орта білім мазмұнын жаңарту саясатының іргетасын құрайды.

Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА қызметкерлері бейімдеуге қатысқан жаңарған оқу бағдарламалары мен жоспарларын апробациядан 2015 жылдан өткізіле бастап, республиканың 30 мектебін қамтиды. Министрлік жоспарына сәйкес ел мектептері жаңарған мазмұнға жаппай 2016 жылдан бастап өте бастайды. Сол жылы бірінші сыныпқа барған балалар жаңарған оқу бағдарламаларымен мектеп бітіргенге дейін оқиды. Бұл 12 жылдық орта білім моделі бойынша оқудың алғашқы жылы болмақ. Бұл үрдіске ілінбейтін оқушылар жаңарған білім мазмұнымен ішінара танысуға мүмкіндік алады, себебі тілдік пәндер, «АКТ» пәні және жобалық іс-әрекет жаңа бағдарламалар негізінде жүргізіледі.

Жаңарудың басты мақсаты – үйлесімді дамыған, ХХІ ғасырда сәтті өмір сүру үшін қажетті дағдылары қалыптасқан азамат тұлғасы.

Жаңа бағдарламалардың құрылымы да, формасы да қолданыстағы 11 жылдық мектеп бағдарламаларынан едәуір ерекше. Мұндай өзгерістер білім центризмінен іс-әрекет құндылықтарына ауысу үшін қажет.

Жаңару саясатының ойдағыдай жүзеге асуы білім берудің айналасындағы барлық субъектілер, әсіресе мұғалімдер қолға алынған шаралардың маңызын жете түсінуіне байлаулы. Ықтимал қауіп-қатерлерді азайту үшін елімізде керек оқу-әдістемелік және материалдық-техникалық жағдай туғызылуда. Зияткерлік мектептер оқыту, сабақ және тәрбие беруде осы заманғы әдіс-тәсілдерді ендіріп бөлісуде, ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығының бағдарламалары педагог кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау ісін қайта құруға себепші болды, мұғалім кәсіпқойлығын ұдайы арттыру мақсатында педагогтердің желілік қауымдастығы құрылды, жаңару мәселелеріне қажет ресурстық қолдаудың өзге мүмкіндіктері барынша көзделуде.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1 Нурланов Е.Б. Обновление учебных программ среднего образования как технологическая основа развития функциональной грамотности школьников Республики Казахстан. <http://www.group-global.org/ru/lecture/view/17252>.

2 Участие главы МОН РК в III Конференции министров образования стран-участниц Болонского процесса в Бухаресте. http://nkaoko.kz/news/latest_news/2474/.

3 Бухарестское Коммюнике от 3 апреля 2012 г. <http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/2012/Kommjunique.pdf>.

4 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар. http://www.akorda.kz/kz/page/page_215751_kazakstan-respublikasynyn-prezidenti-n-a-nazarbaevty-n-kazakstan-khalkyna-zholdauy-2014-zhylhy-17-kantar.

5 Жоғары қамқоршылық кеңесінің 2013 жылғы 18 сәуірдегі шешімімен мақұлданған «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымының 2020 жылға дейінгі даму стратегиясы. Астана, 2013. – 48 б.

6 Мұғалімдерге. <http://nis.edu.kz/kz/teachers/>.

7 «Назарбаев Университеті», «Назарбаев Зияткерлік мектептері» және «Назарбаев Қоры» мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 19 қаңтардағы № 394-IV Заңы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000394>.

8 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ мамандары әзірлеген ҚР Бастауыш мектептің жаңа стандартын талқылау жұмысын өткізуге арналған 31.05.2014 жылғы материал.

9 Материалы по содержанию и структуре обновленных учебных программ и планов от 11.06.2014 г., подготовленные сотрудниками НАО им. И. Алтынсарина (исполнители Сыздыкова Г.С., Нурланов Е.Б.).

10 Қазақстан Республикасы педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру курстарының бағдарламасы. Мұғалімге арналған нұсқаулық (қазақ, орыс және ағылшын тілінде). Үшінші (негізгі) деңгей. Үшінші басылым. Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2013. – 306 б.

11 Назарбаев Зияткерлік мектептердің тәжірибесі негізінде орта білім мазмұнын жаңарту: ағылшын тілі пәні бойынша аралық есеп. 2014 жылғы 21 қаңтар. Орындаушы Нұрланов Е.Б.

12 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымының жылдық есебі. 2012. Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2012. – 122 б.

13 «Шаңырақ» оқушылар қауымдастығы. <http://nis.edu.kz/kz/projects/shanyrak/>.

14 Қанат Мәметқазыұлы. Зияткерлік мектептердің ел болашағына берері зор. 2011 жылғы 24 ақпан. <http://www.inform.kz/rus/article/2355044>.

15 Талдықорған қаласындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінде III Наурыз кездесулері ашылды! <http://nis.edu.kz/kz/projects/nauryz/>.

16 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ қызметкерлері «Кіріктірілген білім беру бағдарламасы: Бастауыш мектеп» атты 23.05.2013 ж. дайындаған материалдары.

17 Педагогикалық шеберлік орталығы. Центр педагогического мастерства. Center of Excellence (жарнамалық-ақпараттық басылым). Астана, 2012.

18 Қазақстан мұғалімдерінің педагогикалық шеберлік деңгейін көтеру. <http://nis.edu.kz/kz/programs/broadcast-exper/teacher-profdev/>.

19 Базалық мектептермен жұмыс туралы мәлімет. <http://nis.edu.kz/kz/programs/broadcast-exper/bas-school/>.

20 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесін енгізу бойынша Республикалық семинар. <http://www.nis.edu.kz/kz/news/?id=1803>.

21 Қазақстан Республикасы Үкіметінде Назарбаев Зияткерлік мектептері базасында (Center Of Excellence) Педагогикалық шеберлік орталықтары (бұдан әрі – ПШО)), Ұлттық біліктілікті арттыру орталығы арқылы қазіргі уақыттағы біліктілікті арттыру жүйесін қайта құру мәселелерін талқылау бойынша отырыс болып өтті. 24 мамыр. Астана. http://old.edu.gov.kz/news/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=2639&cHash=119af768b2d21c44491be96d0bf69290.

22 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымының жылдық есебі. 2011. Астана: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2011. – 108 б.

23 Нұрланов Е.Б. Қазақстанның білім беру парадигмасын айшықтау керек. <http://www.group-global.org/kz/lecture/view/13406>.

24 Нұрланов Е.Б. Әлемдік білім беру кеңістігінде орныққан қандай парадигмалар бар? <http://www.group-global.org/kz/lecture/view/13416>.

25. Жаңаруға бастайтын курс. <http://nao.kz/blogs/view/2/252?lang=kz>.

26. Тезисы и материалы к выступлению Вице-министра образования и науки Республики Казахстан Е.Н. Имангалиева в Мажилисе Парламента РК в апреле 2014 г.

Мазмұны

Кіріспе	3
1 Орта білім сапасын арттырудың шетелдік озық тәжірибесін зерделеу және енгізу бойынша «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ қызметіне шолу жасау: теория және практика	5
1.1 Орта білім сапасын арттыру жөніндегі озық шетелдік тәжірибені зерделеу жөніндегі халықаралық ынтымақтастық.....	5
1.2 Назарбаев Зияткерлік мектептерінің білім беру үдерісіндегі инновациялар.....	6
1.3 Мұғалімдердің біліктілігін жаңарған орта білім мазмұнын жүзеге асыру үшін арттыру.....	18
2 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын трансляциялау	22
2.1 Орта білім мазмұнын «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесі негізінде жаңарту.....	22
2.2 Қазақстанның жалпы білім беретін мектептеріне Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесіне тарату жөнінде Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясымен ынтымақтастық.....	30
2.3 Орта білім мазмұнын жаңарту бағыттары.....	32
2.4 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ білім беру бағдарламаларын тарату жөніндегі әдістемелік нұсқаулар	36
Қорытынды	40
Қолданылған әдебиеттер тізімі	41

Введение

Система образования Республики Казахстан с момента обретения независимости прошла определенный путь развития. Благодаря проведенным реформам сформирована национальная образовательная система, которая по наиболее общим признакам гармонизирована с мировым образовательным пространством. Несмотря на очевидные прогрессивные изменения, в основе системы образования имеются недостатки, которые на сегодняшний день препятствуют преодолению проблем некачественной учебной литературы, неудовлетворительного уровня преподавания, и как следствие, недостаточной функциональной грамотности школьников [1].

Образовательной системе страны необходима дальнейшая интеграция в мировое образовательное пространство. Для реализации данного приоритета Казахстан присоединился к основным международным соглашениям в области высшего образования, в том числе к Лиссабонскому «Соглашению по Признанию Квалификаций Относительно Высшего образования» (1997), Болонской Декларации (1999). В свою очередь, включение Казахстана в Болонский процесс (2007) требовало реформирования системы образования в целом. В июле 2012 г. на III Конференции министров образования стран-участниц Болонского процесса Казахстан присоединился к Бухарестскому Коммюнике от 3 апреля 2012 г., и взял на себя обязательство повысить квалификацию выпускников школ до 4-го уровня Европейской рамки квалификаций. Согласно Национальной рамке квалификации РК законченное казахстанское среднее образование соответствует 3 уровню квалификации. Таким образом, обязательным условием продолжения реализации Болонского процесса и успешности Казахстана на международной арене является обновление содержания среднего образования [2, 3].

На современном этапе в мировой образовательной практике новые ориентиры совершенствования качества реализуются через модель образования, ориентированного на результат. Широкомасштабные реформы образования многих стран направлены на использование инновационных подходов к созданию указанной модели образования, сохраняя при этом положительные стороны исторически сложившихся традиций. В настоящее время происходит замена потребности человека в образовании: от «человека знающего» – к «человеку, способному творчески мыслить, действовать, саморазвиваться».

Содержание образования является ключевой и наиболее постоянной величиной по сравнению с другими компонентами обучения и воспитания. В этой связи его обновление порождает новые парадигмы образования и обуславливает целый комплекс необходимых изменений педагогических условий. Это относится и к научно-методическому обеспечению, и организационно-методическому сопровождению обновления содержания образования.

Главной целью образовательных реформ в Казахстане является адаптация системы образования к новой социально-экономической среде, что позволит ускорить вхождение республики в число 30-ти наиболее конкурентоспособных стран мира.

Указанные приоритеты обусловили интенсивный процесс реформирования и модернизации отечественной сферы образования. В этих преобразованиях важное место отводится поручению Главы государства о трансляции опыта Назарбаев Интеллектуальных школ, которые на протяжении ряда лет внедряли лучший международный опыт в сфере образовательных инноваций и накопили существенный потенциал [4].

Целью данной методической разработки является: изучение и трансляция опыта работы АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» в общеобразовательные школы Республики Казахстан».

Задачи:

1) обзор теоретического и практического опыта, накопленного АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»;

2) анализ обновленного содержания образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», подлежащего трансляции в общеобразовательные школы РК;

3) подготовка методических рекомендаций по обновлению содержания среднего образования в общеобразовательных школах РК через проводимую адаптацию образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы».

Ожидаемые результаты работы над пособием заключаются в следующем:

– обзорные данные о теоретическом и практическом опыте, накопленном АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»;

– описание концептуальных направлений опыта АОО «Назарбаев интеллектуальные школы», подлежащих трансляции в общеобразовательные школы РК;

– разработка методических рекомендаций по трансляции образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы».

1 Обзор деятельности АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» по изучению и внедрению передового зарубежного опыта в повышении качества среднего образования: теория и практика

«...К 2015 году должна полноценно функционировать Национальная инновационная система, а к 2020 году – она уже должна давать результаты в виде разработок, патентов и готовых технологий, внедряемых в стране. Особый приоритет в сфере образования будут иметь проекты, подобные создаваемым в Астане уникальным учебным заведениям – «Новый Международный Университет», «Специальный Фонд» и «Интеллектуальные школы», которые уже успешно работают. Я согласился, чтобы они носили мое имя. Надо сделать все, чтобы они стали флагманами отечественной системы образования, выступили главными площадками по разработке и апробации современных учебных программ с последующим внедрением их по всей республике».

*Из Послания Президента РК Н. Назарбаева народу Казахстана.
Астана, 29 января 2010 года.*

1.1 Международное сотрудничество по изучению передового зарубежного опыта в повышении качества среднего образования

Тесное международное сотрудничество по вопросам совершенствования среднего образования, начатое еще в начале 2000-х годов, с 2010 г. было направлено на получение лучшего международного опыта в создании сети Интеллектуальных школ с высокими показателями качества в преподавании и обучении, в разработке комплексной системы мониторинга и оценивания.

Опыт показывает, что для достижения результатов работа по сотрудничеству с зарубежными партнерами должна вестись на конкурентной, постоянной и возмездной (контрактной) основе. При этом международное сотрудничество правильно рассматривать через призму не только привлечения лучших мировых практик и их интеграции с отечественным опытом, но и в качестве установления равного партнерства на основе взаимного развития и взаимообогащения, учреждения и развития АОО в качестве отечественного полноправного «игрока» на международном образовательном пространстве [5, 39 с.].

Деятельность Интеллектуальных школ реализуется в тесном партнерстве с признанными зарубежными организациями – провайдерами образования. В вопросах определения содержания образования АОО сотрудничает с Международным Экзаменационным Советом Университета Кембридж. По вопросам разработки учебников, учебно-методических комплексов и обучения казахстанских авторов, редакторов, дизайнеров, иллюстраторов, художников, переводчиков и медиа-исследователей АОО сотрудничает с Издательствами Кембриджского Университета и Университета Оксфорд.

Разработка программ профессионального развития для учителей, заместителей директоров и директоров школ, организация и проведение

исследований по эффективности внедрения инноваций осуществляется совместно с Факультетом Образования Кембриджского Университета [5, 38 с.].

В вопросах разработки тестов для психометрической оценки способностей учащихся к изучению естественно-математических наук и оценки умений применения полученных знаний при конкурсном отборе в Интеллектуальные школы, организации и проведения исследований по оценке влияния способностей учащихся на обучение АОО тесно сотрудничает с Центром талантливой молодежи Университета Джонса Хопкинса и Институтом педагогических измерений СИТО (Нидерланды).

Профессиональное развитие сотрудников АОО также осуществляется в тесном сотрудничестве с Кембриджским Университетом, Университетом Пенсильвании, Университетом Хельсинки, Темасек Политехник (*Temasek Polytechnic*, Сингапур), Институтом педагогических измерений СИТО, Центром талантливой молодежи Университета Джонса Хопкинса и другими.

Институт педагогических измерений СИТО является основным партнером в разработке системы мониторинга учебных достижений обучающихся по учебным предметам.

Элективные курсы и обменные программы учащихся реализуются в сотрудничестве с такими авторитетными организациями, как *Bell* (Великобритания), *ИИ* (Ирландия), *СТУ* (США), СУНЦ им. Колмогорова (Россия), Королевский университет (Великобритания), Исторический музей естественных наук (США) и др.

Рекрутинг, т.е. поиск и подбор квалифицированных иностранных учителей и сотрудников на платной основе, АОО осуществляет в партнерстве с *Teachanywhere*, *Search Associates*, *TIC* и *International House* [5; 6].

1.2 Инновации в образовательном процессе АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»

12 марта 2008 года Президент Н. Назарбаев инициирует уникальный проект по созданию сети Интеллектуальных школ во всех регионах Республики Казахстан для поиска и обучения одаренных детей, способных к изучению дисциплин естественно-математического направления.

Интеллектуальные школы, по замыслу Президента, должны содействовать развитию интеллектуального потенциала нации. А выпускники школ призваны внести весомый вклад в повышение благосостояния и конкурентоспособности Казахстана. Для выполнения задачи, поставленной Президентом, Интеллектуальные школы разрабатывают инновационную образовательную модель, которая интегрирует лучший казахстанский и международный опыт. Именно такой подход позволит выпускникам школ успешно поступить и завершить обучение в Назарбаев Университете, лучших казахстанских и престижных зарубежных вузах. Они будут востребованы на рынке труда, будут активно сотрудничать в социально-экономической и политической сферах, повсеместно внедрять инновации, повышая тем самым авторитет и деловую

репутацию Казахстана на международной арене [5, 3 с.].

Итак, для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов создается автономная организация образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Деятельность организации регулируется Законом Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд» [5; 7].

Органами управления автономной организации являются Высший Попечительский совет, Попечительский совет, исполнительным органом – Правление. Главными задачами АОО являются разработка и адаптация образовательных программ, на основе лучшего международного опыта в области среднего образования, которые в дальнейшем будут предложены к трансляции в общеобразовательную систему Казахстана, а также отбор и работа с детьми, способными обучаться по дисциплинам естественно-математического направления. Основными направлениями деятельности являются:

- организация работ по проектированию, строительству и материально-техническому оснащению школ;
- организация образовательной деятельности школ;
- определение содержания, разработка, внедрение и развитие образовательных программ;
- подбор, подготовка и профессиональное развитие педагогических кадров;
- формирование ученического контингента, организация управленческой деятельности школ;
- сотрудничество с казахстанскими и международными образовательными организациями;
- трансляция накопленного опыта.

Девиз АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» – «Высокое качество и лидерство в образовании!»

Миссия: способствовать повышению интеллектуального потенциала Казахстана через разработку и внедрение модели инновационной, полиязычной системы школьного образования естественно-математического направления, сочетающей в себе лучшие казахстанские традиции, международный опыт и практику.

Видение: выпускники Интеллектуальных школ являются патриотами своей страны с устойчивыми нравственными ценностями, свободно используют казахский, русский и английский языки. Они – гармонично развитые, здоровые, стремящиеся к саморазвитию и творчеству, критически мыслящие и умеющие решать проблемы граждане.

Выпускники Интеллектуальных школ поступают и заканчивают престижные казахстанские и зарубежные университеты и успешно конкурируют на рынке труда. Выпускники Интеллектуальных школ принимают активное участие в социально-экономических и политических процессах, происходящих в стране. Широко взаимодействуют и внедряют инновации на всех уровнях, расширяют влияние Казахстана на международной арене [5, 4–5 с.].

Для реализации своих целей Интеллектуальные школы транслируют инновационные подходы к обучению, анализируют собственный опыт и практику, внедряют лучший зарубежный опыт в систему среднего образования Казахстана, тем самым содействуют повышению качества предоставляемого образования и воспитания в стране. Они призваны стать экспериментальной площадкой, осуществляющей разработку, мониторинг, исследование, анализ, апробацию, внедрение и реализацию современных моделей образовательных программ по уровням: начальная школа (в том числе дошкольное воспитание и обучение), основная школа и старшая школа.

Существующие требования и стандарты образования в Республике Казахстан не позволяли на должном уровне внедрить современные формы управления в сфере образования, реализовать инновационные образовательные программы и научные проекты. В этой связи для внедрения современной формы управления в сфере образования, развития академической свободы и автономности, необходимой для реализации инновационных образовательных программ и научных проектов, 19 января 2011 года принят Закон Республики Казахстан «О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд».

Данный статус подразумевает право самостоятельно утверждать образовательные учебные программы, устанавливать требования к вступительным экзаменам, текущему контролю успеваемости, промежуточной и итоговой аттестации и другое. Принцип академической свободы позволит ускорить разработку и апробацию новых программ, модернизацию системы среднего образования.

Формирование инновационной модели школьного образования, в которой сочетаются лучшие традиции казахстанской и мировой образовательных систем, является объективной необходимостью современного образования. Создание такой модели требует изменения содержания образования, методик обучения, принципов оценивания учебных достижений, сложившейся структуры школы, системы взаимоотношений.

Так, обучение в Интеллектуальных школах организовано по уровням среднего образования, по продолжительности отличающимся от ранее планировавшейся модели 12-летнего образования (табл. 1) [5, 11 с.].

Таблица 1 – Уровни образования Интеллектуальных школ

<i>№</i>	<i>Уровни</i>	<i>Возраст</i>	<i>Классы</i>
1	Начальная школа	3–5 лет	Детский сад (младшая, средняя и старшая группы)
2		6–11 лет	1-5 классы, начальные классы
3	Основная школа	12–16 лет	6-10 классы
4	Старшая школа	17–18 лет	11-12 классы

В указанных в таблице 1 уровнях учтены этапы взросления обучающихся, возрастные особенности развития, их познавательных возможностей, а также позитивный опыт организации образовательного процесса в мировой образовательной практике.

Для ответа, почему структура «5+5+2» является более приемлемой по сравнению с утвержденной ранее структурой «4+6+2», был проведен объемный анализ опыта более 40 стран мира. Особый акцент был сделан на странах-членах ОЭСР, 10 постсоветских государствах, осуществивших выбор в пользу 12-летнего срока среднего образования. Кроме того, было обращено внимание на структуру системы среднего образования и особенности содержания образования стран, лидирующих в международных сравнительных исследованиях TIMSS. А именно: Сингапура, Японии, Кореи, Финляндии и Китайского Тайбэя.

Все исследуемые параметры сравнивались с общемировыми показателями и современными физиологическими, психолого-педагогическими данными по периодизации развития ребенка.

Разделение уровней среднего образования на начальную и основную в странах ОЭСР и других странах дальнего зарубежья носит достаточно условный характер. Граница между этими уровнями является менее выраженной, чем это принято в Казахстане и других постсоветских странах. По данным ЮНЕСКО 2013 года из 30 государств ОЭСР 27 имеют систему среднего образования с продолжительностью начального обучения 6 лет и более. Только три страны – Австрия, Словакия и Венгрия имеют 4-летнее начальное образование, при этом в первых двух странах дети идут в школу в 6-летнем, а в Венгрии в 7-летнем возрасте.

В целом, 6-летний возраст поступления в школу наиболее распространен среди стран ОЭСР (21 государство). Данный показатель характерен и для 60% стран по всему миру (мировой образовательный дайджест ЮНЕСКО 2012 года). Основная часть стран бывшего СССР выбрали 7-летний возраст.

Изучение многообразия структур, различий в официальном возрасте поступления в школу, содержания уровней образования привели нас к следующим выводам.

В противовес структуре «4+6+2» часто ставится опыт наиболее распространенный в странах ОЭСР (Японии, Кореи, Финляндии, Польши, Германии), а также Сингапуре и Китайском Тайбэе, где срок начального образования составляет 6 лет. Срок уровней среднего образования связан с такими немаловажными факторами, как внутреннее содержание этих уровней, фактические этапы изменения содержания образования, сложившаяся система подготовки педагогических кадров и др.

Проведенный анализ показывает, что, несмотря на различия в длительности начальной и основной уровней среднего образования государств, предметное содержание изменяется в рамках педагогически обоснованных этапов периодизации развития ребенка.

Подавляющее большинство проанализированных стран, несмотря на особенность своей системы среднего образования, в младшем школьном возрасте (6–11 лет) имеет наибольшую степень интеграции предметных областей. Это обусловлено тем, что внимание младших школьников неустойчивое и способно сосредотачиваться на небольшом количестве информации. Мышление от эмоционально-образного к абстрактно-логическому постепенно развивается во взаимосвязи с их речью. Неслучайно в этот период преобладает доля чтения, грамоты и литературы, а также искусства.

Средний школьный возраст (12–16 лет) совпадает со временем полового созревания. Это переходной, переломный период, когда часто и резко меняются интересы и увлечения.

Школьники включаются в новые формы общественных отношений. Ведущим видом деятельности становится общение, построенное на полном доверии. Под влиянием быстрого развития мышления и восприятия, перестройкой системы оценок возникают конкретные жизненные планы и проявляются усилия по их осуществлению. Поэтому наблюдаемое в этом возрасте учащихся дифференциация содержания образования, выделение отдельных предметов практического характера, увеличение объема предметов естественнонаучного и гуманитарного циклов является вполне оправданным. Доля чтения, родного языка, литературы, искусства и некоторых других предметных областей существенно уменьшается.

Принципиально важный вывод заключается в том, что изменение в содержании образования от интегрированных предметов к дифференциации их содержания осуществляется в 11 лет, не зависимо от того, относится данный возраст в системе образования страны к начальной или основной школе.

Следующий возрастной этап – это 17–18 лет, т.е. старший школьный возраст, ознаменовывается более осознанным подходом к выбору дальнейшего обучения. Кроме того, наступает частичная, а затем и полная гражданская дееспособность, когда ученик вправе самостоятельно выполнять многие действия и нести за них ответственность наравне с взрослыми. В этот период в исследуемых странах осуществляется выбор узконаправленного обучения по выбранному профилю.

Интеграция, дифференциация и выбор профиля являются важными принципами проектирования содержания отечественного 12-летнего среднего образования по всем трем уровням. Они четко прослеживаются в обновленном ГОС начального образования 12-летней модели школы.

Одна из главных причин критики структуры «4+6+2» связана с тем, что ребенок при переходе из начальной школы в основную испытывает сложности в новых, непривычных для него условиях обучения. И если в действующей 11-летней школе этот переход приходится на 11-лет, то в 12-летней школе (с началом обучения с 6 лет) этот переход будет начинаться уже в 10 лет. Для справки: В свете международного опыта 10-летний возраст является менее распространенным возрастом перехода между уровнями среднего образования (16 стран из всех стран-членов ООН).

Длительность обучения в старшей, т.е. профильной школе соответствует международному опыту, где этот срок колеблется в интервале от 2 до 4 лет. Согласно Конституции Республики Казахстан государство гарантирует среднее образование. Это конституционная гарантия выведет Казахстан в когорту стран с обязательным средним образованием в 12 лет. Среди стран ОЭСР таких государств 11. В СНГ таких государств 2.

Таким образом, выбранная АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» структура уровней среднего образования «5+5+2» является наиболее приемлемой для отечественного 12-летнего среднего образования. Она отвечает современному развитию системы образования Казахстана, по основным характеристикам находится в русле международного опыта, имеет четкое психолого-педагогическое обоснование [8].

Интеллектуальные школы реализуют 2 образовательные модели:

– первая модель – интегрированная образовательная программа естественно-математического направления, разработанная совместно со стратегическим партнером Интеллектуальных школ Международным экзаменационным советом Кембриджского университета;

– вторая модель – программа Международного Бакалавриата.

Первая образовательная модель реализует Интегрированную образовательную программу естественно-математического направления в двух структурах. Структура 1 предусматривает три уровня образования: начальную, основную и старшую школы. Она внедряется в Интеллектуальных школах городов Талдыкорган и Кокшетау (Рис. 1) [5, 10 с.].

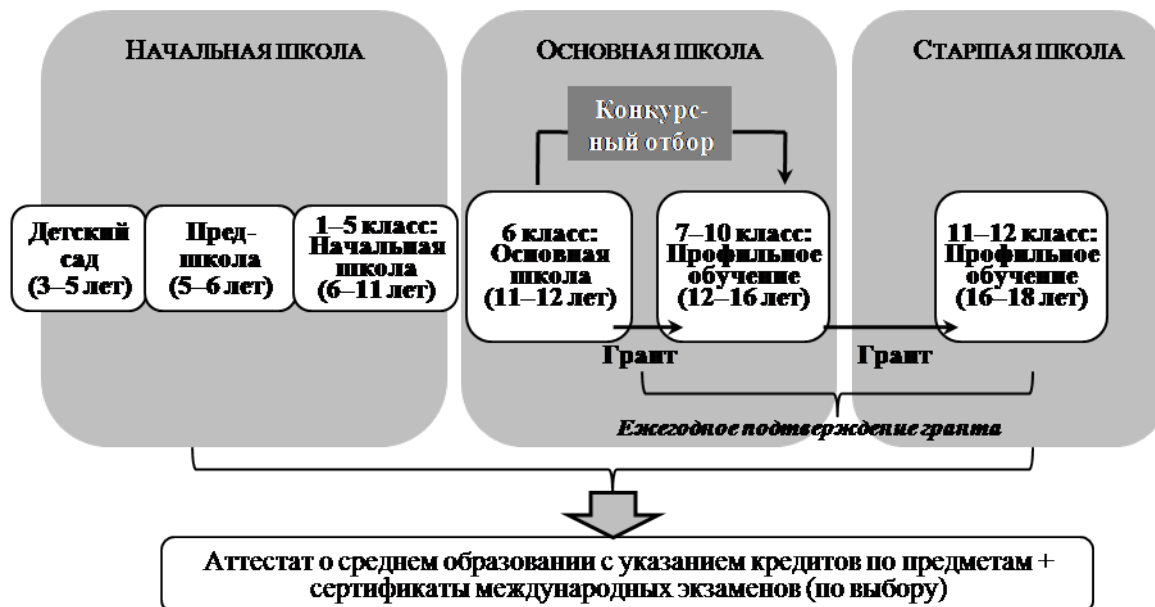

Рисунок 1 – Образовательная модель 1: Структура 1

Структура 2 предусматривает два уровня: основная и старшая школы и внедряется во всех остальных Интеллектуальных школах с первой образовательной моделью (Рис. 2) [5, 12 с.].

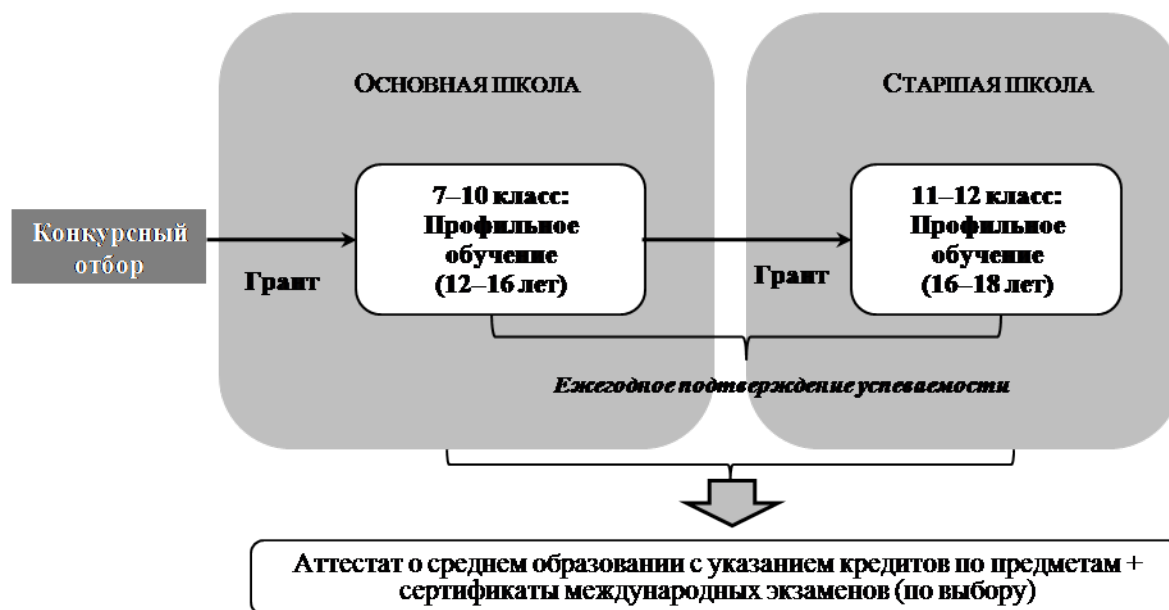

Рисунок 2 – Образовательная модель 1: Структура 2.

Интегрированная образовательная программа разрабатывается в сотрудничестве с Международным экзаменационным советом Кембриджского университета, факультетом образования Кембриджского университета.

Рисунок 3 – Особенности интегрированной образовательной программы [9; 5]

Особенность интегрированных образовательных программ заключается в том, что они структурно и содержательно, соответствуют наиболее успешным зарубежным курикулумам среднего образования [1]. При этом программы помимо непосредственно программы учебного предмета включают в себя и так называемые долгосрочные и краткосрочные планы. Типология, иерархия и суть этих документов изложена в Рис. 4.

Рисунок 4 – Сущность нормативной документации, составляющей интегрированные образовательные программы [10]

Отечественное образование знает достаточно много реформ, направленных на различные составляющие государственной системы образования, особенно касающиеся его содержания (ГОСО, образовательные программы). Однако опыт показал, что изменение формы документа без затрагивания его содержательных особенностей не приводит к изменению подходов в таких важных сторонах учебно-воспитательного процесса, как целеполагание, содержание, методы и приемы, средства обучения, оценивание и повышение квалификации. Поэтому любое нововведение, соответствующее программным нормативным документам Правительства и Министерства образования и науки, но мало согласовывающееся с располагаемыми учебно-методическими условиями и ресурсами (недетальность учебных программ, неполноценность учебников с точки зрения системы учебных целей, отсутствие технологически проработанных указаний в методических пособиях) не даст ожидаемых результатов. Оно и понятно, выражаясь образно, почва, на которой хотят вырастить новую «культуру» мало пригодна для нее. И лишь самоотверженность и энтузиазм некоторых «селекционеров» позволит получить желаемые результаты. А таких работников обычно находится немного. По этой причине, чаще всего вынужденно принимается решение «культуру» больше не возделывать, и вернуться к традиционным «сортам» – «сортам», возможно, не столь производительным как новые, зато более соответствующим для массового производства по имеющимся механизмам и подходам к труду. Именно это произошло со всеми без исключения педагогическими технологиями, начиная с конца 80-х по настоящее время. Практически каждая такая технология согласно теории педагогики должна предполагать детальность постановки учебных целей (*целеполагания*) в то время когда в ГОСО и учебной программе по предмету цели и задачи обучения не способствуют их дифференцировке на уровне параграфа, главы, а порой и раздела. Наивно считать, что базирующиеся на таких ГОСО и учебных программах учебники будут иметь достаточное содержание для раскрытия темы и соответственно достижения технологических целей уроков.

Возникает вопрос, что же необходимо сделать, чтобы решить сложившуюся проблему. Ответ на этот вопрос объективно должен быть связан с изменением принципиальных подходов к построению самых важных нормативных документов в сфере образования после закона РК «Об образовании» – ГОСО и учебных программ. Эти документы согласно действующему закону являются составляющей национальной образовательной системы и призваны обеспечивать преемственность уровней образования.

Ответы не надо искать в неизвестных плоскостях, они есть в программных установках государства, которые пока еще не нашли своего практического воплощения. Так, в Концепции развития образования РК до 2015 года, принятой Правительством 24 февраля 2004 года, было сказано, что на втором этапе реализации Концепции ожидается: «Трансформация государственных общеобязательных стандартов образования в национальные *куррикулумы* (выделено – авт.), ориентированные на результат». Что же такое *куррикулум* и как указанная правительственная задача выполняется?

Куррикулум (*curriculum*) в переводе с английского означает «учебный курс», «учебный план» или «учебная программа». По наиболее общему определению *куррикулум* – это стандартизированное содержание процессов формирования грамотности, образования, обучения и подготовки к специальности в англо-американской системе стандартизации образования.

Первые предметные *куррикулумы* появились в 1918 году в США. В настоящее время *куррикулум* является одной из прогрессивных учебных моделей мира. В странах Европы его считают основой образования. Его содержание, как концептуальный документ, во всех деталях охватывает стандарты, необходимые минимумы и требования, предъявляемые к подготовке обучающихся, а также уделяет значительное внимание вопросам технологии и оценивания. Фактически, каждая из этих задач находит свое отражение в *куррикулуме*, как важный составляющий компонент. Взаимосвязь этих компонентов, дополнение одного из них другим, являясь их логическим продолжением, соблюдается как принципиальное требование.

Оформившийся в 70-х годах прошлого века в отдельную теорию, *куррикулум* имеет своих сторонников, различные мнения и пр. Например, в Великобритании и Канаде специальными государственными органами принимаются Национальные *куррикулумы*. В США и Австралии каждый штат с учетом определенных рекомендаций принимают свои *куррикулумы*. В связи с огромным значением, которое играет *куррикулум*, одной из основных задач Международного бюро просвещения ЮНЕСКО является изучение *куррикулумных* разработок и их реализации во всем мире.

Например, предварительный обзор канадских и британских национальных *куррикулумов* по математике для 1–8 классов показал следующее:

- минимальный объем *куррикулума* по одной дисциплине составляет более 120 страниц против 40–45 страниц отечественных традиционных ГОСО и учебной программы вместе взятых;
- содержание изученных *куррикулумов* двух стран унифицировано;
- каждый *куррикулум*, помимо общих положений содержит развернутые методические указания, типичные разноуровневые задания к каждой теме, которые органично связаны с квалитетическим аппаратом.

В странах СНГ, к примеру, в Молдове, Азербайджане и Киргизии ведутся работы по изучению и внедрению *куррикулумов*. В этих странах поставлена *задача по внедрению общенациональных и предметных куррикулумов*.

В этой связи интересен опыт Азербайджана, где процесс создания *куррикулумов* достаточно прозрачен. Начиная с 2005 года, перед Институтом по проблемам образования Азербайджана поставлена *цель реконструкции содержания образования, доведение его технологий и систем управления до уровня развитых стран мира*. Для осуществления этой высокой цели в качестве главной задачи было принято решение об обращении к широко распространенным образовательным моделям современного мира, подготовить на их

примере национальные куррикулы. В настоящее время ведется работа по усовершенствованию проектов предметных куррикулов для ступеней основного и среднего образования. И хотя, по мнению ученых и методистов этих стран, существующие разработки еще далеки от желаемых результатов, они на порядок выше традиционных стандартов и учебных программ, ибо в них предпринята попытка создать системный, взаимоувязанный, целостный подход к совершенствованию этих документов [1].

Особенностью интегрированных образовательных программ является новая структура учебных программ, включающая 10 разделов: важность предмета, цели учебной программы по предмету, реализация политики трехязычия, организационные требования к процессу преподавания предмета, педагогические подходы к обучению предмету, формирование уважения к разнообразию культур и мнений, компетентность в использовании информационно-коммуникационных технологий, развитие коммуникативных навыков учащихся, подходы к оцениванию результатов изучения предмета, содержание, организация и последовательность разделов программы по предмету [1].

Положительными сторонами программ и планов являются:

- спиральный принцип отбора содержания предмета;
- иерархия целей обучения, основанная на закономерностях познания, и классифицируемая по наиболее важным видам предметных операций (измеримость результатов, учет всех видов учебной деятельности от репродуктивной до творческой);
- тщательное целеполагание предмета по уровням образования и на протяжении всего курса обучения, что позволяет максимально четко учесть внутриспредметные связи;
- обязательное наличие «сквозных тем» между предметами как внутри одного цикла, так и разных циклов (реализация межпредметных связей);
- оптимальное соотношение четкого определения результатов на выходе и объемом академической свободы учителя (способствование реализации принципов гуманистической педагогики, вариативности содержания образования);
- соответствие содержания разделов и тем предметов духу времени, акцент на формирование навыков социализации [11].

В соответствии с Интегрированной экспериментальной образовательной программой 2010 года Интеллектуальные школы начали переход на 12-летнее обучение, в 2013 году был осуществлен первый выпуск учащихся 12 классов по данной программе. Выпускники 12 класса получили Аттестат об окончании старшей школы, сертификат ЕНТ, а также сертификаты международных экзаменов (*IELTS*, по желанию выпускников *TOEFL*, *SAT I*, *SAT II* и др.).

С 2012 года Интеллектуальные школы начали обучение учащихся 7 и 11 классов по новой Интегрированной образовательной программе, разработанной совместно с Международным экзаменационным советом Кембриджского университета. В данных программах усилен ориентир на обучение учащихся применять полученные знания в решении учебных и

жизненных проблем, т.е. на формирование функциональной грамотности учащихся [5, 13 с.; 12, 14 с.].

Организация образованного процесса тесно взаимосвязано с воспитательным процессом. *Воспитательная система* в Интеллектуальных школах направлена на формирование сбалансированной, творческой и высоконравственной личности, способной успешно действовать в конкурентной среде, обладающей высокой культурой и гражданской ответственностью, преданной своей Родине.

Воспитательная система реализуется через интеграцию содержания новой Интегрированной образовательной программы и учебных предметных программ, программ дополнительного образования, досуговой деятельности, через следующие направления: патриотическое воспитание, интеллектуальное развитие, нравственное воспитание, физическое и психологическое развитие, поликультурное развитие, развитие лидерских качеств, художественно-эстетическое развитие.

Интеграция урочной и внеурочной деятельности учащихся осуществляется через ценности Интегрированной образовательной программы, национальный компонент «Алаштану», «Абайтану» в предметах социально-гуманитарного цикла, ключевые межпредметные темы, связь подходов в преподавании предметов «Искусство» и «Физическая культура» и программ дополнительного образования. В результате данной интеграции образовательной деятельности воспитательная работа организуется через комплекс форм и методов, включающий: социальные проекты и практики, краеведческие экспедиции по Казахстану, занятия по интересам (спортивные, художественные, технологические и интеллектуальные), элективные курсы, ученическое самоуправление и сообщества («Шаңырақ» и др.), драматические и театральные представления, интеллектуальные и деловые игры, сетевые мероприятия и др. [5, 18–19 с.].

Ожидаемые результаты воспитательной работы – это сформированность коммуникативных и исследовательских навыков, навыков проектной деятельности, командной работы и лидерства. К примеру, для привития навыков межкультурной коммуникации, глобального мышления и толерантности, предусматривается проект «Партнерские школы» по обмену учащимися и учителями разных стран, обменные программы внутри сети Интеллектуальных школ, участие в международных конференциях, симпозиумах, саммитах для учащихся, проектная и исследовательская деятельность с учащимися из других стран, посещение международных летних лагерей.

В целях карьерного развития учащихся (*Career Advising*) Интеллектуальные школы сотрудничают с предприятиями, вузами, научными учреждениями, проводят встречи с представителями различных профессий и выпускниками Интеллектуальных школ, формируют базу данных лучших отечественных и международных вузов, получают информацию об университетах страны и мира, участвуют в образовательных выставках.

Таким образом, на сегодняшний день создана платформа воспитательной системы Интеллектуальных школ, которая формирует яркого лидера, самостоятельного ученика, уверенную личность с активной гражданской позицией, готового вносить вклад в социально-экономическое развитие своей страны.

Представляют интерес созданные в Назарбаев интеллектуальных школах сообщества «Шаңырақ», через которые воспитывается командный дух среди учащихся, совершенствуется школьное ученическое самоуправление.

В национальной культуре казахского народа «Шаңырақ» имеет большое символическое значение. Это символ дома, домашнего очага, продолжения рода, поэтому не случайно шаңырақ изображен на гербе современного Казахстана. Шаңырақ был семейной реликвией, передавался из поколения в поколение, «карашаңырақ» юрты отца почитался сыновьями как святыня.

Шаңырақ – это символ единства и счастья. Основная идея внедрения сообщества «Шаңырақ» – это взаимоотношение учащихся разных возрастов, забота старших над младшими, умение управлять собой, коллективом. Шаңырақ представляет собой небольшое сообщество в школьной жизни, которое позволяет учащимся почувствовать командный дух в коллективе. В сообщество «Шаңырақ» объединяются два разновозрастных класса (12 и 9, 11 и 8, 10 и 7). Примечательно то, что каждое сообщество «Шаңырақ» имеет свои отличительные знаки – эмблему, девиз, цвет и координируется куратором. Представляют интерес задачи сообщества «Шаңырақ», т.к. в каждой из них предполагается решение проблемы подготовки гражданина Казахстана с лидерскими качествами, мобильного, с навыками эффективного управления, успешной социализации, самообразования, сознательным участием в разностороннем саморазвитии и самовоспитании.

Задачи:

- формирование командного духа и жизненной позиции учащегося, образование единого, сплоченного общества, учащихся, родителей в школе;
- формирование позитивного взаимопонимания и сотрудничества;
- формирование конкурентоспособной личности через создание среды здорового соперничества;
- принятие и понимание собственной уникальности через взаимодействие в разновозрастных группах;
- принятие и уважение людей, разрешение конфликтов, умение самостоятельно действовать, креативно мыслить, принимать решения и осуществлять их;
- вовлечение во внутришкольные движения (конструктивное общение учащихся заставит всех быть вовлеченными в мероприятия для поддержания своего сообщества «Шаңырақ»);
- обеспечение шефства старших над младшими и способствование развитию лидерских качеств старшеклассников;
- способствование формированию единых, сплоченных команд, корпоративного духа, совместного проведения досуга;
- способствование взаимоподдержке учащихся в учебе, социальных проектах, проведении мероприятий, выборе кружков и др.

Следует отметить, что в течение года между сообществами организуются различные состязания и соревнования (спортивные, интеллектуальные, культурные), за участие и победу в которых им присуждаются баллы, накапливающиеся в течение года.

В конце года сообществу «Шаңырақ», набравшему максимальное количество баллов присуждается «Кубок Өркен» и путевка в краеведческую экспедицию «Туған елге тағзым», в одно из красивейших мест Казахстана. В конце каждой четверти вручаются промежуточные призы (билеты в кино, театр), которые стимулируют учащихся к получению «Кубка Өркен».

Преимуществами шаңыраков, как инновационной формы ученического самоуправления, являются:

- межвозрастное общение и сотрудничество, больше возможностей для знакомства с ребятами из других классов;
- развитие лидерских качеств, шефство над младшими учащимися совместное проведение времени, корпоративный дух;
- вовлечение в мероприятия;
- помощь друг другу: в учебе, в научных и социальных проектах, в проведении мероприятий, в выборе кружков, клубов;
- образование единой, сплоченной команды;
- вовлечение во внутришкольные проекты, обучение здоровой конкуренции.

Интересен проводимый в Интеллектуальных школах курс «Служение обществу», где каждый учащийся посвящает не менее 10 часов служению обществу в один учебный год. Среди традиционных мероприятий интересен «Осенний бал» – посвящение в ученики Назарбаев Интеллектуальных школ; творческий конкурс «Удиви меня»; наурывские встречи (научно-популярные лекции); музыкальный фестиваль «Ана туралы жыр»; конкурс пословиц «101 пословица»; «Ученые мастерские» по предметам с привлечением крупных ученых к проведению уроков, воспитательных мероприятий, встреч и т.д. [13].

Таким образом, в Интеллектуальных школах ответственность распределена между всеми участниками образовательного и воспитательного процесса – учеником, родителями, педагогом и общественными организациями.

Целью *научно-исследовательской деятельности учащихся Интеллектуальных школ* является развитие познавательных навыков учащихся, их критического и творческого мышления, умения самостоятельно конструировать свои знания и ориентироваться в информационном пространстве. Это связано с тем, что современный мир к выпускникам школ предъявляет высокие требования, им необходимо обладать высокой степенью компетентности, творческой подготовленности к самостоятельной жизни и профессиональной деятельности. Человек все чаще оказывается в новых для себя ситуациях, где готовые рецепты не работают. Исследовательский же навык, приобретенный в школе, поможет ее выпускнику быть успешным в любых ситуациях. На данном этапе в системе образования страны все острее обозначается проблема применения знаний. Все большее значение приобретает направление, предусматривающее участие школьников в научно-исследовательской и научно-практической деятельности. Именно это направление и формирует у учащихся умение и навыки практического применения теоретических знаний.

Учебный процесс в Интеллектуальных школах построен на активных методах обучения, обеспечивающих глубокое проникновение в сущность изучаемой проблемы, повышающих личное участие каждого обучающегося и его интерес к учению.

Основными задачами научно-исследовательской деятельности являются:

- формирование у ученика интереса к научному творчеству, обучение методике и способам самостоятельного решения научно-исследовательских задач;
- развитие творческого мышления и самостоятельности, углубление и

закрепление полученных при обучении теоретических и практических знаний;

– выявление наиболее одаренных и талантливых школьников, использование их творческого и интеллектуального потенциала для решения актуальных задач [5, 20 с.; 14].

Овладение навыками исследовательской деятельности в Интеллектуальных школах предполагает наличие у учащихся системы базовых знаний и непосредственного участия в исследовательской работе. Первое условие реализуется через систему теоретических и практических занятий, самостоятельной работы учащихся, практических занятий в научных лабораториях. Второе условие обеспечивается реализацией базовых знаний в процессе разработки собственной исследовательской работы. Так, в Интеллектуальных школах созданы все необходимые условия, которые позволяют проводить лабораторные работы и опыты в расширенных лабораториях с использованием 3D технологий по биологии, химии, физике и математике, что делает учебный процесс более увлекательным.

Использование в Интеллектуальных школах интерактивного стола, который соединяет *Multitouch*-экраны и компьютер, отвечающий требованиям современного класса, позволяет организовать обучение и совместную работу учащихся в сотрудничестве.

В целях стимулирования научно-исследовательской и учебно-познавательной деятельности учащихся Интеллектуальных школ, поддержки интереса к науке, технике, отбора и поддержки наиболее талантливых и одаренных юных исследователей проводятся олимпиады, элективные курсы.

Помимо этого, организовываются выездные группы в ВУЗы страны для консультаций и проводятся мастер-классы на тему «Как написать успешный проект».

Во время элективных курсов учащиеся, имеющие хорошие показатели в учебе и научный потенциал, участвуют в практических занятиях, лабораторных работах и научных лекциях в ведущих учебных заведениях страны (Назарбаев Университет, Национальный центр биотехнологий, Институт ядерной физики и др.) и зарубежом (научная ярмарка *BigBang*, космический центр Суррей, Музей науки в Лондоне, Летняя научная выставка Королевского сообщества).

Ежегодно в Интеллектуальных школах, по примеру рождественских лекций, возникших в Королевском институте Великобритании на базе лабораторий Фарадея, проводятся Наурызовские встречи по предметам естественнонаучного цикла для учащихся 9–10 классов Интеллектуальных школ и общеобразовательных школ страны [5, 21 с.; 15].

Для достижения стратегической цели осуществляется интеграция лучшего содержания отечественных и международных образовательных программ, а также лучшего отечественного и международного опыта преподавания и обучения. Отечественные и зарубежные *передовые практики преподавания и обучения*, объединяемые с традиционно сильными сторонами казахстанских школ, включают в себя: инновационную интегрированную образовательную программу, соответствующую уровню требований лучших международных

школ; трехязычное образование; интеграцию учебной и внеучебной деятельности; ценностно-ориентированное образование; введение социальных проектов; введение новых педагогических методик и технологий, в том числе:

- активное обучение, развитие самостоятельного обучения учащихся;
- интеграция изучения содержания предмета и языка;
- развитие творческого и критического мышления;
- эффективное использование ИКТ и *WEB 2.0* технологий;
- развитие исследовательских навыков;
- развитие сотрудничества, коммуникативных навыков и межкультурного общения.

Основные практики преподавания и обучения Назарбаев Интеллектуальных школ основаны на следующих **ценностях**:

– Уважение по отношению к себе и окружающим: предполагает социальную адаптивность и ведение здорового образа жизни. Включает в себя как уважение к собственной культуре и языку, так и другим культурам и языкам, правам, морали и разнообразию мнений.

– Сотрудничество: включает в себя развитие теплых отношений, формирование навыков сотрудничества и развитие конструктивного подхода, умение критически мыслить при выстраивании взаимоотношений.

– Ответственная гражданская позиция: включает в себя патриотизм. Ответственные граждане честны, конструктивны и активны, они приносят целостность, критические идеи и разнообразие мнений для развития общества, защиты нации и окружающей среды, они говорят на казахском, русском и иностранном языках.

– Академическая честность: уважение идей и мыслей других людей, заключающееся в соблюдении принципов академической честности, нетерпимости к плагиату и копированию информации без указания ее источника.

– Обучение на протяжении всей жизни: привитие любви к учебе через любознательность, творчество и критичность к изучаемому материалу, постоянное развитие ума, тела, отношений и характера. Включает в себя развитие таких умений и навыков, которые будут способствовать самостоятельному обучению учащихся.

– Прозрачность: включает в себя обеспечение свободного доступа к информации, такой как планы развития Интеллектуальной школы, ожидаемые результаты обучения и процедуры оценивания. Взаимопосещения уроков (критические друзья), проведение интервью, анкетирования.

Приведенные выше ценности направлены на развитие функциональной грамотности учащихся, способствующие в будущем успешно развивать свое образование, конкурировать на рынке труда и взаимодействовать в социуме, применять знания для достижения собственных целей и целей общества [5, 15–16 с.; 16].

Создание трехязычной среды в Интеллектуальных школах способствует общему развитию учащихся. Основная особенность данной среды заключается в преподавании предметов и проведении внеурочной деятельности на трех языках, что расширяет доступ к дополнительной информации и пониманию других культур. Благодаря созданной трехязычной среде повышается потенциал учащихся, развиваются гибкость, критическое и творческое мышление, способность к межкультурному сотрудничеству, уважение к себе и окружающим, желание и навыки для изучения других языков. Для формирования трехязычной модели обучения поставлены следующие задачи:

- создать трехязычную среду для того, чтобы помочь учащимся развить языковые компетенции и способности для изучения предметов на трех языках;
- создать искусственную англоязычную среду путем привлечения высококвалифицированных иностранных учителей для преподавания на английском языке;
- внедрить командный метод преподавания на английском и первом языках;
- разработать программу, сочетающую в себе изучение языка и содержания, элементы межъязыковой интеграции и кооперации;
- разработать учебники и другие образовательные ресурсы;
- создать возможность для проведения внеурочных мероприятий с использованием трех языков в школе и за ее пределами;
- определить знания, полученные в результате разработки и внедрения трехязычного образования, и уметь управлять ими;
- обеспечить образовательный процесс необходимым оборудованием и программным обеспечением;
- предоставить учащимся возможность конструктивной коммуникации с другими учащимися и взрослыми людьми на трех языках;
- создать библиотечный фонд с первоисточниками на трех языках;
- разработать информационные материалы для всех заинтересованных лиц образовательного процесса;
- повысить квалификацию директоров, заместителей директоров, методистов, учителей, тренеров, библиотекарей и вспомогательного персонала для работы в трехязычной среде.

Для реализации вышеуказанных задач АОО привлекаются международно-признанные стратегические партнеры и эксперты, имеющие опыт работы в области разработки, внедрения и реализации трехязычного обучения в среднем образовании.

Как основа для разработки уровневых учебных программ по казахскому, русскому и английскому языкам использовалась система общеевропейских компетенций владения иностранным языком состоящая из шести уровней. В соответствии с данной системой уровень владения языком *A1* является самым низким, а *C2* – самым высоким. Ожидается, что по окончании 12 класса учащиеся Интеллектуальных школ будут владеть первым языком на уровне *C2*, вторым языком – на уровне *C1* и английским языком – на уровне *C1*. Уровень владения английским языком *C1* соответствует 6,5–7,5 баллам международного теста *IELTS*, что является показателем владения академическим английским языком для поступления и обучения в ведущих университетах мира [5, 16–17 с.; 11].

1.3 Повышение квалификации учителей для реализации обновленного содержания среднего образования

Данные многочисленных международных исследований неопровержимо свидетельствуют о том, что успехи в развитии образования более всего зависят

от качества педагогических кадров, в ней работающих. В Казахстане система педагогического образования и повышения квалификации недостаточно результативна и качественна. Уровень подготовленности выпускников педагогических вузов не в полной мере отвечает динамично развивающимся экономическим процессам нашей страны и потребностям казахстанской школы. Практика последних лет показывает, что сложившаяся в обществе низкая репутация профессии учителя способствует некачественному отбору на педагогические специальности.

Для решения вопросов модернизации системы повышения квалификации педагогических кадров создается «Центр педагогического мастерства», целью которого является: непрерывная и системная подготовка высококвалифицированных педагогических кадров, совершенствование Учителя в течение всей жизни – *LLL (lifelong learning)*, трансляция опыта Назарбаев Интеллектуальных школ для развития общеобразовательных школ Казахстана.

Центр педагогического мастерства АОО развивает педагогическое мастерство учителей республики путем организации повышения квалификации учителей общеобразовательных школ. В этом центре организована разработка уровневых программ, подготовка тренеров, экспертов по оцениванию, тем самым предприняты системные меры для профессионального развития педагогов страны на новом уровне.

Основой для курсов послужили лучшие примеры из педагогической практики международного уровня, внедряемой и реализуемой в Интеллектуальных школах. Содержание уровневых программ основывается на комплексном рассмотрении следующих вопросов:

- новые подходы в преподавании и обучении;
- обучение критическому мышлению;
- оценивание для обучения и оценивание обучения
- использование информационно-коммуникационных технологий в преподавании;
- обучение талантливых и одаренных детей
- преподавание и обучение в соответствии с возрастными особенностями учеников;
- управление и лидерство в обучении.

Среди казахстанских партнеров в реализации уровневых программ выступают акционерное общество «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» и подразделения повышения квалификации педагогических вузов страны.

Все учебные материалы издаются на казахском, русском и английском языках и размещаются на сайте ЦПМ www.cpm.kz [17].

В целом, на базе ЦПМ и его филиалов ежегодно планируется обучать около 5000 учителей по программам уровневых курсов.

Разработаны программы профессионального развития, поддерживающие самостоятельное обучение и развитие профессиональных сообществ, созданы

онлайн ресурсы, где предоставляется возможность для профессионального развития, организуются онлайн уроки и семинары, различные конференции и мастер классы.

Для создания условий непрерывного профессионального развития педагогических работников республики на базе сайта ЦПМ www.cpm.kz, создано сетевое сообщество педагогов, прошедших обучение в рамках уровневых программ повышения квалификации. Форум сайта ЦПМ дает возможность учителю получать квалифицированную консультативную помощь.

Профессиональное сетевое сообщество позволит учителям, проживающим в различных регионах Казахстана, решать профессиональные вопросы и повышать свой уровень мастерства.

Создание единого информационно-методического пространства в масштабах республики позволит организовывать и осуществлять дистанционное обучение, обеспечивать тьюторское сопровождение обучающихся тренерами и сотрудниками ЦПМ.

Основные задачи сетевого сообщества:

- оказание поддержки профессиональной деятельности учителя;
- предоставление возможности самореализации через совместную сетевую практическую деятельность;
- создание и поддержка новых образовательных инициатив;
- создание единого информационного педагогического ресурса;
- организация практической деятельности учителей в сети;
- развитие и реализация творческих способностей участников создаваемых проектов.

ЦПМ при сотрудничестве с Факультетом образования Кембриджского университета издает информационно-методический журнал «Педагогический диалог» на казахском, русском и английском языках, который зарегистрирован в Комитете информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан за № 12804 – Ж от 08 июня 2012 г. «Педагогический диалог» – путеводитель в области повышения квалификации и совершенствования педагогического мастерства. Основная цель журнала – трансляция опыта Интеллектуальных школ и предоставление возможности публикации передовых педагогических технологий мировой и отечественной практики [18].

С целью обеспечения внедрения в процесс обучения на всех уровнях образования современных методик и технологий с учетом опыта Интеллектуальных школ Министерством образования и науки Республики Казахстан определены 35 базовых школ, которые работают в тесном сотрудничестве с АОО [19].

Каждая Интеллектуальная школа работает в партнерстве с 3–7 школами, передавая свой опыт посредством:

- коучинга и консалтинга – групповых и индивидуальных консультаций;
- мастер-классов;

– семинаров по новым технологиям и методикам обучения, трехязычной среде, системе критериального оценивания, направлениям и подходам в воспитательной работе;

– консультации по организации деятельности библиотек;

– организации практик для директоров школ (*Job Shadowing*) на базе Интеллектуальных школ;

– представления лучшего международного опыта и практики.

Так, директора и педагогический состав Интеллектуальных школ делятся своим опытом в вопросах преподавания и обучения, управления школами и лидерства путем проведения различных мастер-классов, семинаров, научно-практических конференций. Организуются посещения Интеллектуальных школ сотрудниками базовых школ, участие учащихся базовых школ в предметных олимпиадах Интеллектуальных школ. Запланирована передача в базовые школы учебных программ, адаптированных на основе Интегрированной образовательной программы, разработанной совместно с Университетом Кембридж по трем уровням (базовый, основной, продвинутый), апробированных программ элективных курсов.

Проводятся онлайн-уроки для учащихся и онлайн-семинары для учителей общеобразовательных школ. Проекты направлены на повышение качества преподавания в общеобразовательных школах. Онлайн уроки и семинары проводятся учителями Интеллектуальных школ.

На официальном веб-сайте АОО, веб-сайте Министерства образования и науки Республики Казахстан www.elp.kz и общественном портале moodle.nis.edu.kz размещены более 800 онлайн-уроков, проведенных учителями Интеллектуальных школ за 2011 и 2012 годы по следующим предметам: математика, физика, химия, биология, английский язык и информатика. Онлайн-уроки включают в себя решение задач повышенной сложности, демонстрацию применения практических и лабораторных заданий. Эти уроки доступны всем учителям Казахстана. Более(кроме) того, АОО в целях распространения онлайн уроков передает областным Управлениям образования CD-диски с записями уроков.

В целях организации интерактивных уроков и семинаров в АОО работают постоянно действующие группы координаторов, предоставляющие методологическое, организационное, техническое и информационное обеспечение и консультации.

Онлайн семинары для учителей общеобразовательных школ проводятся один раз в неделю. В настоящее время они направлены на трансляцию опыта Интеллектуальных школ по разработке и внедрению системы критериального оценивания учебных достижений учащихся. Всего в течение года проводится 48 онлайн семинаров.

В подготовке и проведении онлайн семинаров принимают участие учителя Интеллектуальных школ. Семинары включают теоретическую основу и методологию критериального оценивания, опыт формативного и суммативного оценивания при изучении конкретных разделов учебной программы по

различным предметам в различных классах. Учителями в процессе проведения онлайн семинаров представляются рекомендации по коррекции организации учебного процесса и индивидуальной траектории обучения каждого учащегося на основе критериального подхода в оценивании. В режиме реального времени учителя общеобразовательных школ имеют возможность задавать вопросы, получать консультации и обсуждать содержание семинара.

Правила проведения онлайн уроков и семинаров, график трансляции, учебная программа, презентации, вопросы и ответы, прозвучавшие в ходе уроков и семинаров, размещены на сайте АОО [5, 37 с.; 18].

В будущем тема онлайн семинаров будет определяться исходя из потребности общеобразовательных школ.

Для оказания методической помощи учителям общеобразовательных школ на сайте АОО функционируют разделы по математике, физике, химии, биологии и английскому языку.

В целом трансляцию опыта Интеллектуальных школ следует рассматривать через призму дальнейшего реформирования отечественной системы среднего образования. Для эффективного использования опыта Интеллектуальных школ будет определен комплексный подход, который подразумевает не только трансляцию инновационных образовательных программ, учебных ресурсов, методики преподавания и обучения учащихся Интеллектуальных школ, но также поддержку общеобразовательных школ, перенимающих данный опыт [5, 38 с.; 14].

Поддержка общеобразовательных школ будет осуществлена с учетом перехода от традиционной модели школы к рациональной, обеспечивающей функциональную грамотность, опираясь на инновационный потенциал Интеллектуальных школ.

2 Трансляция образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»

2.1 Обновление содержания среднего образования на основе опыта АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»

Как было сказано в предыдущей главе, одним из направлений деятельности АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» является трансляция накопленного опыта на систему образования Республики Казахстан. В этом направлении с 2011 г. по август 2013 г. в рамках трансляции опыта была кардинально перестроена система повышения квалификации педагогов [17, 20, 21].

Наряду с этим Центр образовательных программ АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», созданный 1 февраля 2012 года [22], совместно с Международным экзаменационным советом Кембриджского университета и Национальной академией образования им. И. Алтынсарина, адаптировал Интегрированные образовательные программы для общеобразовательных школ страны. Данные обновленные программы должны послужить основой обновления среднего образования в Казахстане и позволить преодолеть недостатки действующей системы среднего образования. Эти недостатки являются сдерживающими факторами и не позволяют ей выйти на новый качественный уровень. Сегодня для системы среднего образования характерны следующие проблемы:

– *по содержанию образования*: передача готовой (обработанной) информации учителем ученику; ориентация ученика на простое усвоение знаний по предметам;

– *взаимоотношение в учебном процессе*: доминирование субъектно-объектных отношений между учителем и учеником, пассивная роль ученика, воспринимающего учителя и учебник, как источники готовой учебной информации;

– *результаты обучения*: репродуктивный уровень деятельности ученика, оценивание количества приобретенных предметных знаний и умений учащихся [9].

Указанные проблемы зиждутся на непонимании сути современной парадигмы образования либо неспособности реализовать ее положения в школьном педагогическом процессе [23].

В настоящее время происходит замена потребности человека в образовании от «человека знающего» (т.е. вооруженного системой знаний, умений и навыков) к «человеку, подготовленному к жизнедеятельности», т.е. человеку, способному активно и творчески мыслить и действовать, саморазвиваться интеллектуально, нравственно и физически.

Можно с уверенностью говорить о том, что новые тенденции в определении роли и характера развития системы образования носят глобальный, философский характер и совпадают не только на уровне отдельных стран, но и всего мирового сообщества. Наиболее характерными для всех являются процессы перехода:

– от концепции «Хорошее образование на всю жизнь» к пониманию необходимости образования через всю жизнь.

Очевидно, что технологические и информационные изменения в мире и в развитии различных сфер человеческой деятельности происходят настолько стремительно, что однажды полученное хорошее образование сегодня уже не может стать гарантом эффективности дальнейшей работы без систематического и непрерывного личного совершенствования и развития.

Вторая сторона данного постулата предполагает психологическую готовность к изменению привычного рода деятельности в силу ряда объективных и субъективных обстоятельств, которые могут возникнуть в жизни любого человека. Психологическая готовность к дальнейшему образованию и переквалификации, готовность воспринимать их как данность, а не как жизненную катастрофу, должны формироваться в ходе современного школьного и профессионального образования;

– от послушания к инициативности.

В традиционной модели обучения хорошим учеником считался послушный и исполнительный ученик, выполняющий все задания учителя в срок, следующий предложенным инструкциям и правилам без лишних вопросов. Условия современной жизни выдвигают на первый план не исполнительность, а инициативность, поскольку данная черта личности скорее может гарантировать успех в жизни, мобильность, готовность к решению различного рода проблем. Очевидно и то, что инициативность надо не просто поддерживать, но и целенаправленно, последовательно формировать, поскольку самостоятельность и ответственность за результат собственных решений есть звенья единой цепи, и усилия школы и семьи в этом направлении желательнее координировать более тщательно;

– от знаний к компетенциям.

Знаниецентричная модель образования уже давно перестала удовлетворять реальные потребности развития общества и личности. Тем не менее, многие предметы школьного цикла по-прежнему ориентированы на передачу формальных знаний, а не на формирование практических умений и их использование в деятельности.

Наиболее ярко знаниецентричная модель проявляется в таких экзаменах, где от испытуемых требуется лишь способность запомнить огромное количество дат, фактов, событий, формул и т.д. При этом умения рассуждать, сравнивать, оценивать полученную информацию, а также находить нужную информацию в справочной литературе, интерпретировать ее с учетом сложившихся понятий и представлений, аргументировать собственную точку зрения оказываются невостребованными, и, следовательно, воспринимаются как лишние, ненужные. В реальной жизни любой профессионал не может помнить всего объема изученной информации. Главное – знать, где можно ее найти в случае необходимости и как применить ее наиболее эффективно для решения поставленных задач.

Личностно-ориентированная модель образования предполагает ученикоцентрированность процесса обучения.

То есть, речь идет о вовлечении ученика в процесс тяжелой и разноплановой работы при обучении, приобретении навыков, необходимых для изучения материала. Учителя должны давать задания, требующие от учащихся рефлексии, анализа и критического пересмотра того, что они изучают и каким образом. Кроме того, учителя должны находить уместные корректные способы для разделения полномочий с учащимися. Важным является обучение, способствующее сотрудничеству. Самостоятельное и коллективное обучение становятся наиболее важной целью образовательной практики.

В современных условиях важно не количественное наращивание знаний по отдельным предметам, а готовность успешно применять их в нужном контексте и самостоятельно дополнять. Следовательно, необходимо осуществить переход:

от преподавания с простым транслированием знаний к интерактивному и направленному обучению учащегося самостоятельно добывать знания;

от пассивной культуры отношений между учениками и учителем к активным и динамичным отношениям, способствующим критическому мышлению и сотрудничеству;

от формирования пассивного слушателя к развитию личности, умеющей выражать свои

мысли, работать в команде, адаптироваться к изменениям, быть креативной и способной к инновациям.

Таким образом, успешное обновление системы образования невозможно без этой новой парадигмы образования и соответствующей ей модели образования [24].

Имеющиеся недостатки убедительно доказывают важность не самого факта увеличения продолжительности среднего образования, а принципиального обновления его содержания в соответствии с современной парадигмой образования. В связи с этим трансляция опыта АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» на данном этапе предполагает государственную политику обновления содержания среднего образования.

Сегодня у Министерства образования и науки РК имеется четкое понимание того, как не обременять рядовых директоров и простых педагогов задачей внесения ясности в целеполагание и оценивание путем применения дополнительных педагогических технологий. Как решить эту задачу на национальном, общестрановом уровне, принципиально меняя традиционные подходы к составлению и реализации учебных программ среднего образования [1]. На рис. 5 приведено различие в действующих и обновляемых документах, закрепляющих содержание образования.

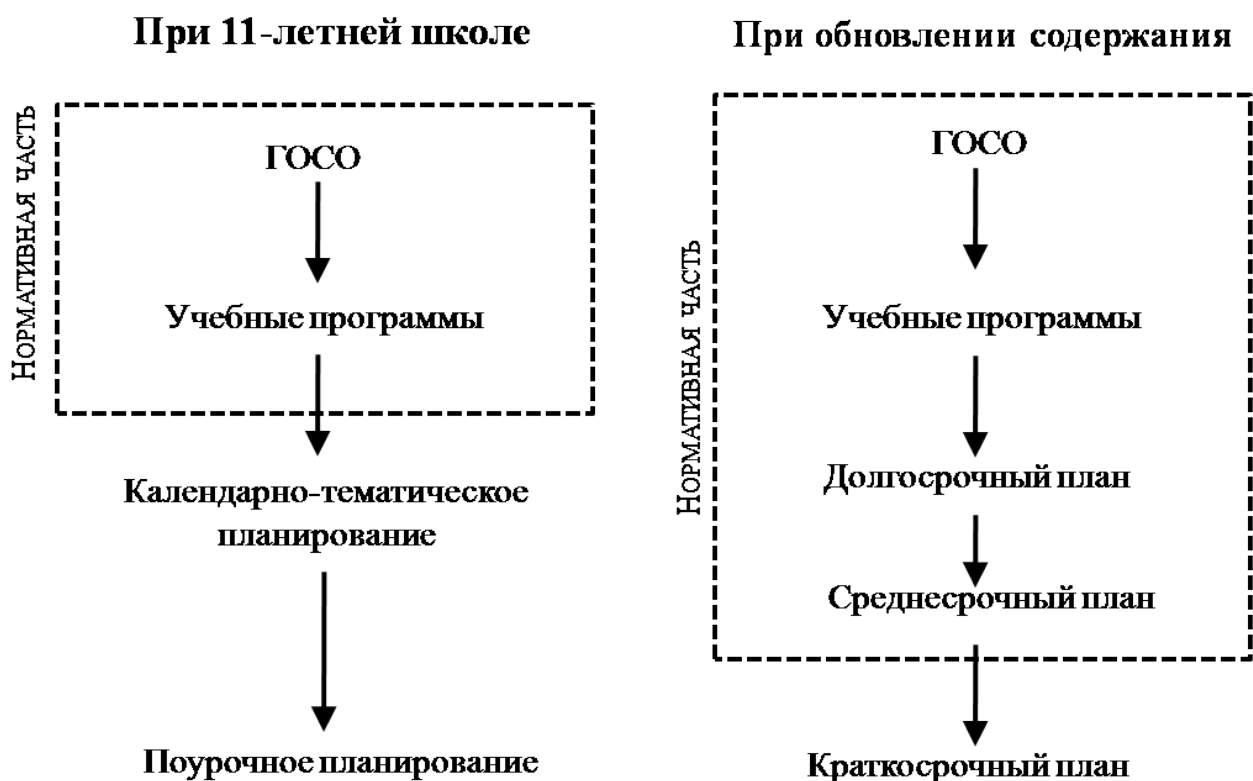

Рисунок 5 – Различие в форме документов, закрепляющих содержание образования [9]

В Стратегии «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Президент страны Н. Назарбаев отметил: «В среднем образовании надо подтягивать общеобразовательные школы к уровню

преподавания в Назарбаев Интеллектуальных школах. Выпускники школ должны знать казахский, русский и английский языки. Результатом обучения школьников должно стать овладение ими навыками критического мышления, самостоятельного поиска и глубокого анализа информации» [4]. Данный ориентир нашел отражение в Приоритетных направлениях развития образования и науки на 2014–2016 годы, утвержденным приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 13 января 2014 года № 9, где на уровне среднего образования первоочередной задачей является *обновление содержания среднего образования с учетом опыта АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».*

Согласно указанным приоритетам и приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 4 июля 2014 года № 263 «О проведении апробации учебных программ начального (12-летнего) образования» в отечественной системе школьного образования с 2015 года 30 общеобразовательных школ республики начнут апробацию ГОС и учебных программ начального образования с 1 класса.

Политика обновления содержит в себе квинтэссенцию многолетних зарубежных и отечественных изысканий в области отбора и проектирования содержания образования [1]. Цель обновления содержания среднего образования на основе опыта АОО – это воспитание, обучение и развитие высоконравственной, творческой, критически мыслящей личности, способной к непрерывному повышению собственного уровня образования и культуры, способной принести пользу себе и обществу, быть успешной в постоянно меняющемся мире.

Обновление содержания среднего образования направлено на развитие у учащихся навыков широкого спектра, обеспечивающих адаптацию в быстро меняющихся условиях, а именно:

- критическое мышление;
- умение творчески применять знания;
- исследовательские навыки;
- ИКТ - навыки;
- умение работать в группе и индивидуально;
- коммуникативные навыки, включая языковые навыки (казахский, русский и английский языки);
- умение работать в группе и индивидуально [9].

Навыки широкого спектра как результаты на «выходе» из школы, используя высказывание А. Эйнштейна о сути образования, можно считать тем, «*что остается после того, когда забывается все, чему нас учили в школе*».

В ГОСО и учебных программах, обновляемых сотрудниками АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» и Национальной академии образования им. И. Алтынсарина, акцент смещается от содержания к целеполаганию. Объектом стандартизации становится не содержание учебных предметов, а нормированные ожидания от образования. Стандарт задается через *условия, процессы и результаты*. В этом смысле подготавливаемые нормативные документы отвечают основным принципам международных сравнительных исследований. К примеру, авторы PISA, т.е. Международного исследования по

оценке математической грамотности и грамотности в области чтения и естествознания 15-летних обучающихся, исходят из того, что новое качество образования связано с переориентацией школы на работу в логике компетентного подхода. При этом под компетентностью понимают способность человека результативно действовать в нестандартных ситуациях. Измерителем уровня развития компетентности служит система заданий. Как подчеркнул заместитель директора ОЭСР по вопросам образования Андреас Шлейхер, «*PISA имеет существенное значение благодаря смещению ориентиров от входных параметров к результатам на «выходе»*».

Понять это несложно, ведь в мире, в котором ежегодно обновляется около 5% теоретических и 20% практических знаний, невозможно оставаться на позиции знаниецентризма. Поэтому необходим подход, ориентированный на формирование у обучающихся жизненных компетентностей.

В методологии компетентного подхода, который до последнего времени считался мало разработанным в постсоветской педагогике, отечественные разработчики основываются на опыте Великобритании. По итогам исследований 2011–2012 гг., проведенных среди стран ЕС, Великобритания имеет национальную стратегию, а также масштабные инициативы на местных уровнях по всем ключевым компетенциям непрерывного образования, утвержденным 18 декабря 2006 г. Европейским Парламентом.

В результате многолетних исследований и экспертных работ отечественных ученых, педагогов-практиков, тесного сотрудничества АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» с Факультетом образования и Международным экзаменационным советом Кембриджского Университета, был выбран подход формирования компетенций, сочетающий в себе наработки западной и отечественной педагогики.

Образовательные результаты в виде навыков широкого спектра служат основой для формирования соответствующих компетенций. Механизмом целеполагания выступает таксономия когнитивной сферы Б. Блума, считающейся наиболее распространенной, точной и соответствующей требованиям современной парадигмы образования.

Благодаря использованию стадий когнитивной деятельности, выделенных и описанных Б. Блумом, система целей обновляемого ГОСО и учебных программ категориально соотносится с системой критериев исследований *TIMSS* и *PISA*. Когнитивные, или компетентностные, критерии обоих исследований объединяются в три блока: 1) *знания* (репродуктивная деятельность, знание фактов и обычных, несложных вопросов), 2) *применение* (установление связей, использование понятий) и 3) *рассуждение* (рефлексия). Известные многим, однако, использовавшаяся педагогами локально, стадии Блума, по смыслу соответствует указанным блокам следующим образом (Рис. 3):

Опираясь на это утверждение, более ясным становится следующая официальная оценка 2012 г., данная по результатам участия Казахстана в *PISA* и *TIMSS*: «... результаты участия Казахстана ... показывают, что педагоги общеобразовательных школ республики дают сильные предметные знания, но не учат применять их в реальных, жизненных ситуациях». Иными словами, традиционное обучение ориентировано на достижение образовательных результатов на первых двух стадиях когнитивного развития: знания и понимания. Очень мало уделяется внимания применению, развитию умений анализа, синтеза и оценочной деятельности. Таким образом, мы еще раз убеждаемся в актуальности проблемы сохранения репродуктивного характера образования. Данную проблему предполагается решить в рамках обновления содержания образования путем выведения когнитивной таксономии Блума из разряда частных методик (технологий) на уровень проектирования базового содержания образования, как это делается в зарубежных куррикулумах развитых стран [25].

Обновление содержания образования предполагает обновление государственных общеобязательных стандартов среднего образования и системы оценивания, подготовки педагогических кадров, подходов к

воспитательной работе, управления и лидерства, обновление учебников, УМК и учебно-материальной базы. Все перечисленное потребует работы с общественностью, а также проведения постоянного мониторинга процесса обновления и его исследований. Новые структура, содержание, подходы к обучению должны быть подчинены общим целям и задачам.

Четкая и детальная постановка целей обучения, которой привязывается содержание учебных предметов, определяет достаточно развернутую структуру обновленной учебной программы. При этом для реализации обновленной учебной программы будут дополнительно использоваться планы трех видов (долгосрочный, среднесрочный и краткосрочный). Оценивание становится действительно неотъемлемой частью содержания образования, т.к. система оценивания измеряет навыки, на формирование которых направлено содержание.

С реализацией обновления содержания образования в школах республики последовательно будет введена *интегрированная модель критериального оценивания*. Данная модель предоставит критерии измерения результатов «на выходе», которые будут детально представлены в обновляемых учебных программах.

2.2 Сотрудничество с Национальной академией образования им. И. Алтынсарина по вопросам трансляции опыта Назарбаев Интеллектуальных школ в общеобразовательные школы Казахстана

Для осуществления задачи обновления содержания среднего образования между АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» и Национальной академией образования им. И. Алтынсарина, организацией традиционного занимающейся вопросами научно-методологического и учебно-методического обеспечения общеобразовательных школ республики, в октябре 2013 г. подписан меморандум о сотрудничестве. В рамках данного меморандума, во исполнение Плана мероприятий по реализации Приоритетных направлений развития образования и науки Республики Казахстан на 2014–2016 гг. с целью обновления содержания среднего образования разработан проект ГОС начального образования. В процессе разработки сотрудники Академии и Центра образовательных программ АОО приняли участие в работе ряда семинаров-совещаний по обсуждению проекта ГОСО, на которых был согласован календарный план совместной работы, определена единая терминология при разработке ГОСО, обсуждены общие положения стандарта с позиции законодательства РК, международной практики и педагогической науки, выработаны предложения по совершенствованию проекта ГОСО.

Согласно срокам, определенным Министерством образования и науки РК, 21 ноября 2014 г. проект ГОС начального образования был передан в Департамент дошкольного и среднего образования.

В целях проведения разъяснительной работы сотрудниками Министерства, АОО и Академии во всех регионах республики были проведены встречи в различных фокус группах. Проект был обсужден с депутатами Мажилиса Парламента, государственными органами, в педагогической среде, с представителями родительской общественности, НПО, бизнес-структур,

работодателей и СМИ. В Приложении А представлены ответы на некоторые вопросы, поступившие из различных регионов страны.

Согласно Плану мероприятий по реализации Приоритетных направлений развития образования и науки Республики Казахстан на 2014–2016 гг. разработаны учебные программы и учебные планы:

- по предметам начальной школы (1–5 классы) в соответствии с проектом ГОС начального образования по новому ГОС начального образования;
- по языковым предметам, ИКТ, проектной деятельности в 5–11 классах с учетом опыта АОО.

Указанная работа была проведена в рамках запланированных заседаний рабочих групп на базе Центра образовательных программ АОО (2013–2014 гг.). В рабочую группу вошли специалисты Центра образовательных программ АОО, сотрудники НАО им. И. Алтынсарина, ведущие учителя Назарбаев Интеллектуальных школ и общеобразовательных школ г. Астаны.

Сотрудники Академии обучались на курсах повышения квалификации для сотрудников Министерства образования и науки РК и его подведомственных организаций «Мировые тенденции в обновлении содержания среднего образования», организованных Центром педагогического мастерства АОО (2014 г.) [26], активно участвуют в проводимых АОО семинарах-тренингах, международных конференциях и других мероприятиях.

Совместно с учеными и ведущими учителями РК, а также сотрудниками АОО ведется работа по разработке языкового стандарта в рамках преподавания казахского языка в школах с русским языком обучения согласно уровневой модели обучения по CEFR. Вместе с сотрудниками Центра образовательных программ АОО разработаны предложения по внесению изменений в Правила разработки ГОСО, утвержденные Постановлением Правительства РК от 6 марта 2012 г. № 290.

По результатам проведенных встреч и обсуждений в проект стандарта начальной школы внесены следующие изменения: казахский язык и литература будут изучаться отдельно как отдельные предметы, предмет «Искусство» будет вести отдельно как предметы: изобразительное искусство и музыка, добавили еще 1 час на физкультуру, количество которых в итоге составили 3 часа.

На сегодняшний день сотрудничество АОО и НАО им. И. Алтынсарина продолжается в соответствии с Приоритетными направлениями развития образования и науки Республики Казахстан на 2014–2016 гг.

2.3. Направления обновления содержания среднего образования

Обновление содержания среднего образования Республики Казахстан предлагается вести по 2 направлениям:

- 1) поэтапное внедрение полностью обновленного содержания среднего образования с 1-го класса с 1 сентября 2016 года;
- 2) частичное внедрение обновленного содержания среднего образования в программы 11-летней школы [27].

Поэтапное внедрение полностью обновленного содержания среднего образования подразумевает постепенный переход с 1-го класса в 2016 году всех общеобразовательных школ страны на обновленное содержание образования. Данный переход полностью завершится в 2027 году. Результатом будет обновленное содержание образования всех классов во всех общеобразовательных школах страны, которое даст повышение уровня подготовленности обучающихся.

В связи с длительностью процесса перехода учащимся, которые перешли во 2–11 классы в 2016 году, придется обучаться по существующей программе до выпуска из школы. Учитывая этот фактор, государственной политикой обновления предусмотрено второе направление.

Частичное внедрение обновленного содержания среднего образования в программу 11-летней школы. По данному направлению предусматривается введение в программу существующей 11-летней школы:

– обновленной программы *по казахскому, русскому и английскому языкам, направленной на развитие* четырех видов деятельности – навыков чтения, письма, говорения и аудирования с 10-го класса в 2016 г., с 5 и 8 классов в 2017 г.

– обновленной программы по *информационно-коммуникационным технологиям* (далее – ИКТ) с 10-го класса в 2016 г., с 5 и 8 классов в 2017 г.

– *проектной деятельности* по предметам естественного цикла в 6–9 классах в 2016 г.

– *элективного курса «Проектная деятельность»* с 10-го класса в 2016 г.

– обновленных подходов *воспитательной работы* для всех классов с 2016 г.

– *подготовительных курсов* по программам обновленного содержания на базе вузов после 11-го класса с 2016 г.

При выборе учебных предметов, подлежащих обновлению в содержании образования действующей 11-летней школы, учитывались возможности предмета с точки зрения формирования навыков широкого спектра выпускника школы (см. параграф 2.1).

Продолжительность обучения учащихся по обновленным языковым программам и ИКТ такова:

– учащиеся, перешедшие во 2, 3, 4 классы в 2016 году, приступят к ним в 5 классе и будут обучаться в течение последующих **7 лет**;

– учащиеся, перешедшие в 5, 6, 7 классы в 2016 году, приступят к ним в 8 классе и будут обучаться в течение последующих **4 лет**;

– учащиеся, перешедшие в 8, 9, 10 классы в 2016 году, приступят к ним в 10 классе и будут обучаться в течение последующих **2 лет**;

– учащиеся, перешедшие в 11 классы в 2016 году, заканчивают обучение по существующей 11-летней программе.

Таким образом с сентября 2016 по май 2019 гг. в республике будет параллельно действовать 3 стандарта:

1) существующий стандарт 11-летней школы;

- 2) частично обновленный стандарт 11-летней школы;
- 3) полностью обновленный стандарт.

С сентября 2019 по май 2026 гг. в республике будет параллельно действовать 2 стандарта:

- 1) частично обновленный существующий стандарт 11-летней программы.
- 2) полностью обновленный стандарт.

С сентября 2026 г. все обучающиеся республики будут обучаться по полностью обновленному стандарту.

Итак, Стандарт обновленного содержания среднего образования будет внедряться поэтапно начальная школа – с сентября 2016 года, основная школа – с сентября 2021 года, старшая школа – с сентября 2026 года.

Наглядно вышеописанные направления обновления и параллельное действие стандартов можно увидеть в Приложении Б.

Обновление содержания среднего образования предусматривает постепенное внедрение критериальной системы оценивания учебных достижений учащихся и направлено на развитие у учащихся исследовательских навыков, умений интегрировать полученные знания и использовать их в решении поставленных задач, умений работать в команде и индивидуально.

Для достижения ожидаемых результатов по обновленному содержанию образования будет организована работа:

1) по подготовке стандартов и учебных программ

– до 01.01.2014 г. разработаны стандарт и учебные программы по предметам начальной школы;

– до 01.01.2015 г. разработаны стандарты и учебные программы по предметам основной, старшей школ;

– до 01.03.2014 г. разработаны учебные программы по казахскому, русскому, английскому языкам, информатике, проектам по предметам естественного цикла, «Проектная деятельность»;

– с 01.03.2014г. по 01.06.2014г. - учебные программы по 17 курсам повышения квалификации педагогических кадров;

2) по подготовке педагогических работников

– по трехуровневым курсам будут подготовлены:

- 1 уровня (2014 г. – 3 100 чел., 2015 г. – 4 100 чел, 2016 г.- 4 100 чел.);

- 2 уровня (2014 г. – 6 366 чел., 2015 г. – 6 366 чел, 2016 г.- 6 368 чел.);

- 3 уровня (2014 г. – 22 976 чел., 2015 г. – 21 976 чел, 2016 г. – 21 978 чел.).

– по краткосрочным курсам:

- 2015г.-109 446 чел.;

- 2016г.-70 023 чел.;

- 2017 г.-38 733 чел.

Ожидается достижение к 2020 году следующих результатов по обновленному содержанию образования:

– качество успеваемости – 100%;

– качество знаний учащихся – 45%;

- владение казахским языком (B2 – ортадан жоғары) – 50%;
- владение английским языком (B2 – *intermediate*) – 30%;
- ИКТ-навыки (средний уровень) – 70%;
- уровень удовлетворенности общества (опрос) – повысится на 10%;
- уровень удовлетворенности работодателей (опрос) – повысится на 10%.

2.4 Методические рекомендации по трансляции образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»

Риск присущ любой сфере человеческой деятельности, и, особенно, если речь идет о широкомасштабных проектах или реформах. Это связано со множеством условий и факторов, влияющих на положительный исход принимаемых людьми решений. Возможность управлять риском, то есть, использование различных мер, позволяющих прогнозировать его наступление, способствует принятию мер к снижению степени риска.

Так, при внедрении обновленного содержания образования следует предусмотреть следующие риски и пути их снижения (табл. 2).

Таблица 2 – Потенциальные риски при проведении политики обновления содержания среднего образования и пути их преодоления [9]

№	Риски	Пути снижения
1	2	3
1.	<i>Общественное недопонимание</i> важности процесса обновления содержания образования (сопротивление со стороны родителей, инерция на местах)	– Системная разъяснительная работа специалистами; – тесное сотрудничество со СМИ;
2.	<i>Субъективная оценка СМИ</i> , отражающая необъективную картину внедрения обновленного содержания среднего образования, а единичные неудачные случаи, как ошибку преобразований	– своевременное информирование СМИ об изменениях
3.	<i>Непринятие инноваций педагогической общественностью</i> (возвращение к привычной педагогической практике через небольшой промежуток времени)	– Повышение потенциала педагогических кадров в системе среднего образования и педагогических вузах
4.	<i>Формальное участие</i> и подход организаций образования к процессу обновления содержания образования	
5.	<i>Недостаточная подготовленность</i> педагогических кадров	

1	2	3
6.	<i>Человеческий фактор</i> (отдельные работники считают, что происходящее соответствует их представлениям даже в тех случаях, когда это приводит к искаженному, противоречивому и фальсифицированному восприятию и истолкованию, которое может восприниматься как недостаток системы)	
7.	<i>Оторванность педагогических ВУЗов и колледжей от общеобразовательных школ</i>	
8.	<i>Законодательный барьер</i> при внедрении инноваций в области образования (перечень документов, в которые надо внести изменения, выявить недостающие нормативные правовые акты и разработать их до начала внедрения)	– Внесение изменений в нормативную правовую базу
9	<i>Дефицит педагогических кадров на селе. Существующая система аттестации и поощрения педагогических кадров. Существующая почасовая система оплаты труда учителей</i>	– Совершенствование системы оплаты труда и поощрений педагогических работников; – обеспечение зависимости оплаты труда от профессионального роста педагога; – защита системы аттестации и оплаты труда от коррупции
10	Неравномерное <i>финансирование</i> регионов в области образования. Недостаточное <i>обеспечение учебниками и УМК</i> . Слабая <i>материально-техническая база школ</i> (ограниченный доступ к интернету, морально-устаревшее оборудование, недокомплектация). Организация работы современных <i>школьных библиотек</i>	– Совершенствование системы минимального нормирования обеспеченности школ; – организация рейтинга местных исполнительных органов за качество создания условий обучения в школе
11	Отсутствие <i>языковой среды</i> при внедрении трехязычного образования. Использование системы <i>критериального оценивания</i> (внутреннее и внешнее оценивание). Возможное <i>снижение успеваемости</i> на начальном этапе внедрения обновленного содержания среднего образования. Неравные возможности и слабое <i>психологическое сопровождение детей дошкольного возраста</i> для подготовки к школе. Неразвитость системы <i>дополнительного образования</i> , особенно, на селе	– Организация мониторинга внедрения обновленного содержания образования; – организация методической поддержки школ

При использовании обновленных учебных программ и учебных планов, прилагаемых к ним, на первый взгляд может показаться, эти документы излишне детальны, что на практике это приведет к сужению целей обучения, ограничению творчества учителей и прямой зависимости уровня преподавания от качества этих документов. На самом деле такие опасения напрасны, если будут учтены нижеследующие рекомендации в применении и дальнейшем совершенствовании этих документов.

Первое. При составлении краткосрочных планов необходимо как можно строже соблюдать изложенные в программе, долгосрочных и среднесрочных планах внутри- и межпредметные связи. Для этого разработчики использовали методики четкого планирования развития целей и разделов учебного предмета на протяжении всего курса обучения.

Второе. В ежедневной работе и анализе результатов своей деятельности учителю необходимо обратить внимание на понимание подхода привязки содержания учебных предметов к навыкам широкого спектра.

Разработчики привязали содержание предметов к целям обучения, расшифровали цели на основе универсальных психолого-педагогических закономерностей, используя при этом наиболее прогрессивные современные методики. Данный подход позволяет «технологизировать», а значит, перевести от эмпирического на научный уровень наиглавнейшую часть урока – его цели. Кроме того, появляется реальная возможность максимально ясно и доступно сформулировать требования к составлению учебников и основных УМК, поскольку они непосредственно происходят из программных требований.

Третье. Учителям, использующим учебные программы и планы, необходимо ясно понимать, что детальность расшифровки учебных целей предполагает четкую дифференциацию достижений учащихся, соответствующих конкретной оценке. В связи с этим, обновленные учебные программы, долгосрочные и среднесрочные планы:

- содержать не только ожидаемые результаты от обучения всех тем в виде укрупненных и детализированных целей, но и
- описывают наиболее оптимальную методику критериальной оценки;
- а также предлагают образцы примеров заданий, т.е. усилена методическая роль [1].

Здесь возможен риск непринятия инноваций педагогической общественностью (табл. 2, риск № 3), поскольку указанные особенности учебных программ и планов не соответствуют облику действующих учебных программ РК. Это потенциально может вызывать много нареканий, прежде всего со стороны ученых-педагогов, педагогов-практиков, авторов и других специалистов, специализирующихся на этой работе. Очень важно такой риск предупредить, так как в обновленных учебных программах (и планах прилагаемых к ним) разработчики представили подробное содержательное и методическое руководство к действию, в них минимизированы общие формулировки, проведена граница между конкретным учебным действием и

творчеством учителя, все показатели обладают необходимой ясностью для эффективной диагностики и мониторинга.

С целью снижения рисков по формальному участию к процессу обновления содержания образования, недостаточной подготовленности педагогических кадров, трудностей восприятия и реализации отдельных аспектов обновления содержания образования, в рамках трансляции опыта АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» в общеобразовательные школы республики учителям будет предоставлена всесторонняя поддержка, которая состоит из следующих ресурсов и системных мероприятий:

- обновленный ГОС начального образования;
- обновленные учебные программы по предметам и учебные планы к ним (долгосрочные, среднесрочные);
- образцы составления краткосрочных планов;
- рекомендации по оснащению кабинета для реализации учебных программ;
- методические рекомендации по системе критериального оценивания;
- учебники и УМК по обновленному ГОСО и программам;
- цифровые образовательные ресурсы;
- обучение учителей по вопросам обновления содержания среднего образования;
- оказание поддержки через ресурсные центры Интеллектуальных школ;
- поддержка в рамках участия в профессиональном сообществе учителей-предметников;
- проведение мониторинга апробации и дальнейшего хода реализации обновленного содержания среднего образования;
- организация единой онлайн платформы для учителей, которая будет объединять всю информацию по обновлению содержания образования и содержать ссылки с сайтов всех центров АОО «Назарбаев Интеллектуальных школ» [27].

Заключение

Политика обновления содержания среднего образования призвана способствовать достижению стратегической цели вхождения Республики Казахстан в число 30 развитых стран мира.

Созданные в 2011 году в качестве автономной организации Назарбаев Интеллектуальные школы служат «точкой роста» в сфере отечественного среднего образования, опираясь на опыт реформирования и непосредственное перманентное партнерство с ведущими экспертными образовательными институтами мира. Объединяя вокруг себя сеть Интеллектуальных школ, Центры педагогического мастерства, образовательных программ, педагогических измерений и Образовательный ресурсный центр, АОО через собственные оригинальные программы и опыт помогает эффективно внедрять современные подходы в области содержания образования, повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров, оценки качества образовательных услуг, образовательного мониторинга, менеджмента и др.

Системно-адаптивная трансляция опыта Интеллектуальных школ в общеобразовательные школы республики, сопровождаемая подведомственными Министерству образования и науки организациями, составляют основу политики обновления содержания среднего образования.

Апробация обновленных программ и планов, в адаптации которых приняли участие специалисты НАО им. И. Алтынсарина, начнется с 2015 г., и охватит 30 школ республики. По плану Министерства повсеместный переход на обновленное содержание начнется с 2016 г. Первоклассники того года будут учиться по обновленным программам до выпуска из 12 класса общеобразовательной школы. Обучающиеся, не вошедшие в их число, получат возможность частично охватить обновленное содержания путем изучения языков, предмета «ИКТ» и проектную деятельность по новым программам.

Главная цель проводимого обновления – это гармонично развитая личность ребенка, обладающего всеми теми навыками, которые необходимы ему для успешной жизнедеятельности в XXI веке.

Структура и форма новых программ существенно отличается от программ действующей 11-летней школы. Данные преобразования необходимы для совершения перехода от знаниецентризма к ценностям деятельностного подхода.

Успешная реализация политики обновления зависит от понимания сути проводимых мероприятий всеми субъектами образовательного процесса, и прежде всего, учителями. Для преодоления потенциальных рисков создаются необходимые учебно-методические и материально-технические условия плавного перехода. Интеллектуальные школы апробируют и распространяют передовые подходы в преподавании, обучении и воспитании, программы Центра педагогического мастерства АОО послужили базой перестройки деятельности по повышению квалификации и переподготовке педагогических кадров, для повышения их эффективности создано сетевое сообщество учителей, разрабатывается необходимое ресурсное обеспечение.

Список использованной литературы

- 1 Нурланов Е.Б. Обновление учебных программ среднего образования как технологическая основа развития функциональной грамотности школьников Республики Казахстан. <http://www.group-global.org/ru/lecture/view/17252>.
- 2 Участие главы МОН РК в III Конференции министров образования стран-участниц Болонского процесса в Бухаресте. http://nkaoko.kz/news/latest_news/2474/.
- 3 Бухарестское Коммюнике от 3 апреля 2012 г. <http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/2012/Kommjunque.pdf>.
- 4 Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 17 января 2014 г. http://www.akorda.kz/ru/page/page_215751_kazakstan-respublikasynyn-prezidenti-n-a-nazarbaevtyn-kazakstan-khalkyna-zholdauy-2014-zhylhy-17-kantar.
- 5 Стратегия развития автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальные школы» до 2020 года, утвержденная решением Высшего Попечительского совета от 18 апреля 2013 года. Астана, 2013. – 48 с.
- 6 Учителям. <http://nis.edu.kz/ru/teachers/>.
- 7 Закон Республики Казахстан от 19 января 2011 года № 394-IV О статусе «Назарбаев Университет», «Назарбаев Интеллектуальные школы» и «Назарбаев Фонд». <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1100000394>.
- 8 Аналитическая записка по обоснованию структуры 12-летнего среднего образования в свете международного опыта, подготовленная НАО им. И. Алтынсарина. Август 2013 г. (исп. Нурланов Е.Б.).
- 9 Материалы для проведения разъяснительной работы по новому стандарту начальной школы РК от 31.05.2014 г., подготовленные специалистами АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».
- 10 Материалы по содержанию и структуре обновленных учебных программ и планов от 11.06.2014 г., подготовленные сотрудниками НАО им. И. Алтынсарина (исполнители Сыздыкова Г.С., Нурланов Е.Б.).
- 11 Назарбаев Зияткерлік мектептердің тәжірибесі негізінде орта білім мазмұнын жаңарту: ағылшын тілі пәні бойынша аралық есеп. 2014 жылғы 21 қаңтар. Орындаушы Нұрланов Е.Б.
- 12 Годовой отчет – 2012 автономной организации образования «Назарбаев Интеллектуальные школы». Астана, 2012. – 122 с.
- 13 Школьные сообщества «Шаңырақ». <http://nis.edu.kz/ru/projects/shanyrak/>.
- 14 Қанат Мәметқазыұлы. Зияткерлік мектептердің ел болашағына берері зор. 2011 жылғы 24 ақпан. <http://www.inform.kz/rus/article/2355044>.
- 15 В Назарбаев Интеллектуальной школе г.Талдықорган открылись традиционные III Наурызовские встречи! <http://nis.edu.kz/ru/projects/nauryz/>.
- 16 Материал «Интегрированные образовательные программы: Начальная школа» от 23.05.2013 г., подготовленный специалистами АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».

17 Педагогикалық шеберлік орталығы. Центр педагогического мастерства. Center of Excellence (жарнамалық-ақпараттық басылым). Астана, 2012.

18 Повышение уровня педагогического мастерства учителей страны. <http://nis.edu.kz/ru/programs/broadcast-expert/teacher-profdev/>.

19 Работа АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» с базовыми общеобразовательными школами. <http://nis.edu.kz/ru/programs/broadcast-expert/bas-school/>.

20 «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ тәжірибесін енгізу бойынша Республикалық семинар. <http://www.nis.edu.kz/kz/news/?id=1803>.

21 Қазақстан Республикасы Үкіметінде Назарбаев Зияткерлік мектептері базасында (Center Of Excellence) Педагогикалық шеберлік орталықтары (бұдан әрі – ПШО)), Ұлттық біліктілікті арттыру орталығы арқылы қазіргі уақыттағы біліктілікті арттыру жүйесін қайта құру мәселелерін талқылау бойынша отырыс болып өтті. 24 мамыр. Астана. http://old.edu.gov.kz/news/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=2639&cHash=119af768b2d21c44491be96d0bf69290.

22 Центр образовательных программ АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». <http://nis.edu.kz/ru/about/subsid/center-edu-pr/>.

23 Нұрланов Е.Б. Қазақстанның білім беру парадигмасын айшықтау керек. <http://www.group-global.org/kz/lecture/view/13406>.

24 Смена парадигмы образования. Материал, подготовленный специалистами АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» к Республиканскому семинару 18 ноября 2013 г.

25 Сыздыкова Г.С. Обновление содержания среднего образования в контексте международных сравнительных исследований. <http://www.group-global.org/ru/lecture/view/13413>.

26. Курс на обновление. <http://nao.kz/blogs/view/2/252>.

27. Тезисы и материалы к выступлению *Вице-министра образования и науки Республики Казахстан Е.Н. Имангалиева в Мажилисе Парламента РК в апреле 2014 г.*

28. Материал «Вопросы и ответы по обновленному содержанию образования», подготовленный сотрудниками Института среднего образования НАО им. И. Алтынсарина (общая редакция Сыздыковой Г.С.).

Содержание

Введение	44
1 Обзор деятельности АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» по изучению и внедрению передового зарубежного опыта в повышении качества среднего образования: теория и практика	46
1.1 Международное сотрудничество по изучению передового зарубежного опыта в повышении качества среднего образования.....	46
1.2 Инновации в образовательном процессе АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»	47
1.3 Повышение квалификации учителей для реализации обновленного содержания среднего образования.....	63
2 Трансляция образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»	67
2.1 Обновление содержания среднего образования на основе опыта АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»	67
2.2 Сотрудничество с Национальной академией образования им. И. Алтынсарина по вопросам трансляции опыта Назарбаев Интеллектуальных школ в общеобразовательные школы Казахстана...	72
2.3 Направления обновления содержания среднего образования.....	74
2.4 Методические рекомендации по трансляции образовательных программ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы»	76
Заключение	80
Список использованной литературы	81
Приложения.....	84

**Вопросы и ответы по обновленному
содержанию образования**

1. Методическая поддержка учителей

Каким образом, кем и когда будет создана онлайн-платформа для поддержки учителей? Кто будет заниматься ее обновлением и содержанием?

Национальной академией образования им. И. Алтынсарина в перспективе планируется создание онлайн-платформа, на сегодняшний день на сайте Академии функционирует рубрика для учителей общеобразовательных школ, в которой размещаются учебно-методические материалы (методические пособия, рекомендации, среднесрочные, краткосрочные учебные планы и т.д.) для поддержки учителей, которые периодически обновляются.

Кроме того, методическую поддержку учителей школ, не имеющих доступа к Интернету, будут оказывать методические кабинеты при областных, гг. Астана, Алматы управлениях образования, районных (городских) отделах образования. Методические кабинеты обеспечат тиражирование методических материалов для учителей, окажут консультативную помощь.

Как будет организована методическая поддержка учителей в школах, не имеющих доступа к интернету?

По данным ЗАО НИТ лишь 1159 школ имеют доступ к интернету.

По объективным причинам в РК имеются школы, где не имеются доступ к интернету. Для решения данного вопроса НАО им. И. Алтынсарина за последний год подготовлены следующие методические обеспечения:

1. Разработан инструктивно-методическое письма «Об особенностях преподавания основ наук в организациях общего среднего образования Республики Казахстан в 2013-2014 учебном году» на казахском и на русском языках (2013 г).

2. Разработаны методические пособия и рекомендации для обеспечения перехода на 12-летнее обучение в рамках бюджетной программы 008 на 2013 год (23-пособии, 2013г);

3. Разработаны методические пособия по формированию научно-методических основ функциональной грамотности у школьников в рамках бюджетной программы 008 на 2013 год (10-пособии, 2013г.);

4. Разработаны методические пособия и рекомендации для методического обеспечения системы образования в рамках бюджетной программы 008 на 2013 год – 23 пособия, 2013г.

В школах для организации методической поддержки учителям, не имеющих доступа к интернету предлагаем создать электронную библиотеку:

1) учебников, лабораторных и практических работ в носителях, мультимедиа, аудио-, видеоматериалов и электронных версий лучших уроков;

- 2) методических рекомендаций и дидактических материалов;
- 3) опытов передовых учителей – новаторов;
- 4) педагогических изданий (журналы, газеты).

Вместе с тем, предлагаем проведение ниже перечисленных видов работ:

- организовать в школах через областные (районные) управления образования электронные библиотеки;
- проведение областных (районных) обучающих семинаров, конференций;
- проведение круглых столов по обмену опытом;
- проведение методическими объединениями школы (области, района) круглых столов, взаимопосещение уроков учителями-предметниками;
- освещение в педагогических изданиях (журналы, газеты) методических тем, в помощь молодым учителям, работающих в районах (селах).

Методические кабинеты на базе областных, гг. Астана, Алматы управлений образования, районных (городских) отделов образования призваны *стать ресурсными центрами по обновлению образования*. Их основными задачами являются:

- оказание поддержки организациям образования в апробации и внедрении государственных общеобязательных стандартов образования;
- создание условий для организации и осуществления повышения квалификации педагогов и руководителей школ области, района (города);
- оказание учебно-методической поддержки всем участникам образовательного процесса.

Направления деятельности методических кабинетов - аналитическая, информационная, организационно-методическая и консультативная.

В рамках этих направлений деятельности методические кабинеты ответственны за мероприятия, в числе которых:

- диагностика потребностей в курсовой переподготовке педагогических работников;
- разработка перспективного плана повышения квалификации педагогических работников и формирование заявки на курсовую переподготовку;
- организация обучающих семинаров по обновлению образования, смотров - конкурсов для учителей различных предметов;
- заказ учебников для школ.

Для того, чтобы методические кабинеты могли эффективно выполнять функции ресурсных центров необходимо:

- 1) оснастить их (в случае отсутствия) необходимым оборудованием (компьютеры, сканеры, принтеры, Интернет) для организации скайп-конференций, онлайн-консультирования педагогов, тиражирования методических материалов и др.;
- 2) организовать обучение специалистов кабинетов по обновлению содержания образования (курсы, семинары-тренинги и др.).

Какова роль методических кабинетов в регионах реализации обновленного содержания образования?

Методические кабинеты призваны оказывать методическую поддержку учителям общеобразовательных школ. Процесс обновления содержания среднего образования пронизывает все элементы педагогической цепи – от обновления ГОСО, учебных программ до подготовки и переподготовки педагогических кадров. Поскольку обеспечение учебниками и УМК в свете обновления будет производиться постепенно, а обновленное содержание требует новых форм, средств и методов обучения, учителям потребуется методическая помощь, которую своевременно и целенаправленно смогут оказать методические кабинеты в регионах.

В методических кабинетах областных и районных отделов образования, а их в республике – 204, 15 – в областных центрах (кроме г.Шымкента) и гг.Алматы, Астана, остальные в районных центрах, будет организована методическая служба по реализации и поддержке обновленного содержания образования.

Кто будет оказывать методическую и консультационную поддержку учителям по критериальному оцениванию в период апробации и внедрения? Каков механизм этой поддержки?

Критериальная система оценивания будет разработана для всех классов с 1 по 12 Академией совместно с НИШ по утвержденному графику.

В рамках методической поддержки учителей к 2015 г. будет проведено обучение учителей по применению системы критериального оценивания на практике. Академией совместно с НИШ будут разработаны методические рекомендации и предоставлены образцы формативных и суммативных работ в разрезе классов по предметам.

- Концепция критериального оценивания учебных достижений учащихся;
- Правила критериального оценивания учебных достижений учащихся (потребуется внесения изменений в Правила текущего, промежуточного и итогового контроля);
- Рекомендации по оцениванию (с критериями успеха) в разрезе предметов 10 класса (языки и ИКТ).

В настоящее время ведется работа по тому, как облегчить труд учителя в процессе критериального оценивания. Для этого будет проведена совместная системная работа НАО им. И. Алтынсарина и НИШ по разработке критериев оценивания по всем темам учебных предметов для того, чтобы учителю было легко оценивать достижения детей и планировать учебный процесс в соответствии с этими критериями как ожидаемыми результатами.

Так, будут разработаны методические пособия и рекомендации по использованию системы критериального оценивания для оценки учебных достижений учащихся по обновленному содержанию общего среднего образования по всем предметам:

- Руководство для учителя начальной школы по критериальному оцениванию;
- Руководство для учителя основной и старшей школы по критериальному оцениванию;
- Рекомендации по оцениванию (с критериями успеха) в разрезе предметов.

Кто будет оказывать методическую и консультационную поддержку учителям по критериальному оцениванию в период апробации и внедрения? Каков механизм этой поддержки?

Методическую и консультационную поддержку учителям будут оказывать координаторы из числа учителей интеллектуальных школ в регионах. Кроме того, все, кто задействован в апробации будут зарегистрированы в сетевом сообществе, где будут получать консультации.

Как будут использованы результаты мониторинга внедрения критериального оценивания? Готовы ли вы к тому, что при внедрении критериального оценивания качество знаний может ухудшиться? Количество золотых медалистов уменьшится уже после основной школы по опыту НИШ?

По анализу результатов мониторинга внедрения критериального оценивания предполагается доработка учебных программ и планов по всем предметам и возможен пересмотр критериев оценивания качества знаний учащихся.

Кто и как будет осуществлять мониторинг внедрения обновленного содержания среднего образования?

В соответствии с планом мероприятий по реализации приоритетных направлений развития образования и науки на 2014-2016 годы, утвержденным приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 13 января 2014 года № 9, исполнителями внедрения ГОСО начальной школы являются ДДСО МОН РК, НАО имени И. Алтынсарина, подведомственные МОН организации - НАО, ИАЦ, УО областей, гг. Астана и Алматы.

Планируется обучение сотрудников НАО им. И. Алтынсарина, а также работников управления образования обучить мониторингу внедрения и апробации нового ГОС НО и учебных программ. При МОН создана рабочая группа, готовится план мероприятий по проведению апробации. Членами рабочей группы будет оказываться методическая помощь при внедрении учебных программ и планов, проводится мониторинг.

Для проведения мониторинга качества апробируемых учебных программ в процессе предусмотрены разработки инструкции:

1. Мониторинг здоровья, где будут указаны результаты оценки состояния здоровья учащихся;
2. Учебный мониторинг – результаты карты учебных умений первоклассников, проверочных работ по основным предметам;

3. В конце учебного года провести контрольные срезы знаний учащихся, анкетирование родителей и учителей;

4. Проводить обучающие курсы для учителей.

Планируется подготовить план мероприятий, перечень необходимых показателей для мониторинга, перечень инструктивных материалов для наблюдения уроков, анкетирования, структура анализа полученных данных, структура рекомендаций по результатам мониторинга. Разработать с ДДСОИТ и НИШ схему выезда для сбора необходимой информации.

Кто и как будет осуществлять мониторинг внедрения обновленного содержания образования?

Мониторинг внедрения обновленного содержания образования будет осуществляться Национальной академией образования им. И. Алтынсарина. В процессе апробации ГОС НО и учебных программ для 1 класса пилотными школами будет разработан контрольные материалы в разрезе каждого предмета и будут проводиться контрольные срезы знаний, умений учащихся (полугодовой, годовой) и также анализ результатов успеваемости и качества знаний учащихся.

Результаты мониторинга будут использованы для внесения изменений в учебные планы и методические рекомендации, пополнение школ необходимыми ресурсами, корректировку маршрутов профессионального развития учителей и организацию тренингов. Результаты критериального оценивания будут использованы для совершенствования системы оценивания знаний учащихся, для информирования родителей об учебных достижениях учащихся.

II. Организация апробации и внедрения

Имеется ли Инструкция о проведении мониторинга качества апробируемых учебных программ и планов?

Инструкция по апробации учебных программ и планов на стадии разработки.

Готовы ли учебные программы вузов для обучения выпускников школ, получивших среднее образование по обновленным программам? Ведут ли они повышение квалификации профессорско-преподавательского состава вузов?

Учебные программы ВУЗов основаны на ГОСО, утвержденном 2010 году и ТУП, утвержденным МОН РК в 2013 году, поэтому они не согласованы с требованиями обновленного содержания среднего образования.

Выпуск средней школы по обновленному содержанию 12-летнего обучения состоится в 2027 году, но уже сейчас необходимо вести эту работу. В образовательные программы вузов будут внесены соответствующие изменения.

III. Готовность педагогических кадров

Потребность в педагогических кадрах МКШ составляет – 916 чел. Какие меры принимаете? Как будет решен вопрос с их оснащением?

Одной из особенностей отечественной системы являются малокомплектные школы, в которых обучаются 15% от общего контингента школьников, при этом количество зданий школ составляет 57%.

Эффективная реализация стандарта в МКШ будет осуществлено путем:

- подготовки учителей, преподающих несколько смежных предметов;
- создания ресурсных центров для поддержки МКШ;
- создания интернатов в крупных населенных пунктах, где имеются полнокомплектные школы;
- организации онлайн обучения.

Для решения текущих задач и возникающих проблем в малокомплектных школах созданы опорные школы (ресурсные центры).

На данный момент создано 99 ОШ (РЦ), за которыми закреплены 346 магнитных школ.

В п.78 государственной Программы развития образования на 2011-2020 гг. запланировано создание ОШ (РЦ): в 2011 году - 26, 2012 году – 28, 2013 году - 31, 2014 году – 35, 2015 году – 40.

Изучена ситуация в МКШ всех регионов, оказана методическая помощь ресурсным центрам и МКШ (31 район), 144 начальным малокомплектным школам Костанайской, Акмолинской и Северо-Казахстанской областей (27-31 октября 2013г).

Нехватка педагогических кадров – одна из самых актуальных проблем малокомплектных школ. На сегодняшний день потребность в педагогических кадрах составляет 809 человек.

На сегодняшний день из 28629 учителей малокомплектных школ Акмолинской, Костанайской, Северо-Казахстанской, Восточно-Казахстанской областей, в которых проходит эксперимент по апробации ГОС начальной школы, 8324 педагогов не имеют категории.

Проблема нехватки педагогических кадров в малокомплектных школах решается через привлечение преподавателей колледжей и вузов, которые находятся в данных регионах.

Решение проблемы обеспечения недостающими педагогическими кадрами малокомплектных школ в настоящее время ограничено проведением дополнительного обучения и переподготовки учителей в рамках повышения квалификации педагогических кадров.

Для оказания помощи малокомплектным школам Национальной академией образования им. И. Алтынсарина были выпущены 16 методических пособий для малокомплектных и ресурсных школ и с 23 сентября по 22 октября 2013г. в методических центрах всех областей Казахстана проведены 14 методических семинаров.

В эксперименте по апробации ГОС начального образования участвуют 4 малокомплектные школы (с казахским языком обучения 2 школы – Сартомарская СШ, район Жумабаева, Северо-Казахстанская обл., школа-комплекс им. Абая, Восточно-Казахстанская область – 15 уч-ся); с русским языком обучения 4 школы (Никольская СШ Акмолинская область; Свердловская СШ Костанайская область – 26 уч-ся).

Количество совмещенных классов в данных регионах 5590 учащихся, из них в начальной школе -3193 учащихся (57,1 %).

В условиях обновления образования и апробации эксперимента по апробации ГОС начальной школы прежде всего необходимо оказать поддержку малокомплектным школам.

Предлагаем следующие рекомендации для решения проблем малокомплектных школ:

1. Продумать механизм финансовой поддержки малокомплектных школ с целью укрепления материально-технической базы, оснащения кабинетов, организации питания, решения проблемы проживания и подвоза учащихся и увеличения финансирования малокомплектных школ из средств местных бюджетов;

2. Ввести в штатное расписание новые штатные единицы (тьютеры, эдвайзеры, педагоги ресурсных центров), продумав вопрос оплаты их труда;

3. Расширить сеть интернатных учреждений как альтернативной формы пребывания детей, живущих в отдаленных регионах от школы;

4. Организация переподготовки учителей по 2-м предметам (по направлению предметов) на годичных курсах повышения квалификации;

5. Обучение педагогов малокомплектных школ новейшим интерактивным и инновационным технологиям;

6. Уменьшение нормы недельной нагрузки для учителей малокомплектных школ до 14 часов (начальная школа) и 16 часов (средняя школа);

7. Совершенствование нормативно-правовых документов по формированию класс-комплектов в малокомплектных школах и требованиям к формированию учащихся 1-х классов;

8. Предлагаем провести курсовую переподготовку педагогических кадров малокомплектных школ по апробации ГОС начальной школы на базе «Орлеу»;

9. Разработать план Центра развития МКШ научно-методической поддержки ресурсных центров и МКШ;

10. Разработать модель малокомплектной школы в условиях обновления образования и разработать методические рекомендации;

11. Разработать механизм мониторинга учебно-воспитательной работы в МКШ;

12. Разработка региональных программ по поддержке малокомплектных школ и включение в рейтинг акимов регионов индикатора развития малокомплектных школ;

13. Обеспечение малокомплектных школ научно-методической литературой по обновлению содержания образования и ИКТ [28].

**Тезисы и слайды к докладу
на тему «Инновационность государственного
общеобязательного начального образования»⁴**

Уважаемые коллеги!

Наш доклад отражает основные инновационные идеи ГОС начального образования, разработанного в результате тесного сотрудничества АОО «НИШ» и Национальной академии образования им. И. Алтынсарина.

Прежде чем перейти собственно к ГОСО, хотелось бы более подробно рассмотреть ключевые позиции обновления содержания среднего образования и пути его реализации.

В настоящее время в рамках обозначенных приоритетных направлений развития образования и науки Республики Казахстан ведется огромная работа по обновлению содержания образования. Основная цель обновления – это повышение качества среднего образования.

В современных условиях школа, как подчеркнул Министр образования и науки РК Саринжипов Аслан Бакенович, должна воспитывать, обучать и развивать высококонравленную, творческую, критически мыслящую личность, способную непрерывно повышать собственный уровень образования и культуры, приносить пользу себе и обществу, и быть успешной в постоянно меняющемся мире.

Смена парадигмы образования является велением времени. Современная школа не должна просто учить, а должна научить учиться самостоятельно в течение всей жизни. В русле мировых и отечественных тенденций развития образования обозначены направления обновления:

- 1) от «человека знающего» к «человеку, подготовленному к жизнедеятельности»;
- 2) от концепции «Хорошее

⁴ В Приложении приведены некоторые тезисы и слайды докладов сотрудников НАО им. И. Алтынсарина, использованных ими в период поездок по регионам страны для обсуждения проекта ГОС начального образования в январе и марте 2014 года. Материал содержит авторскую интерпретацию положений обновлений и основывается на источнике [9].

образование на всю жизнь» к пониманию необходимости образования через всю жизнь;

- 3) от послушания к инициативности;
- 4) от знаний к компетенциям.

Работа по обновлению содержания среднего образования с учетом опыта Назарбаев Интеллектуальных школ, как обозначено в Приоритетных направлениях развития образования и науки на 2014–2016 годы, предполагается в трех аспектах:

1) с 2015 года обучение по обновленным ГОСО и учебным программам по всем предметам с 1 класса в

пилотном режиме в 30 школах;

2) с 2016 года повсеместное обучение по обновленным ГОСО и учебным программам по всем предметам с 1 класса;

3) частичное обновление 11-летней школы. На нем остановимся более подробно немного позже.

Системно-адаптивная трансляция опыта АОО «НИШ» в общеобразовательные школы республики в контексте обновления содержания образования предполагает следующее:

1) в основе всего находятся **Ценности**, представляющие собой ориентиры образования, диктующие принципы отбора всего содержания;

2) цели среднего образования определяются через систему ценностных ориентиров. От Ценностей мы переходим к **навыкам широкого спектра**, т.е. навыкам необходимым для жизни в XXI веке. К ним можно отнести:

- критическое мышление: правильно задать вопрос/поставить задачу;
- где и как найти нужную информацию;
- как работать в команде (создавать, управлять ею);
- как использовать ИКТ технологии;

– как правильно представить результаты (коммуникативные навыки).

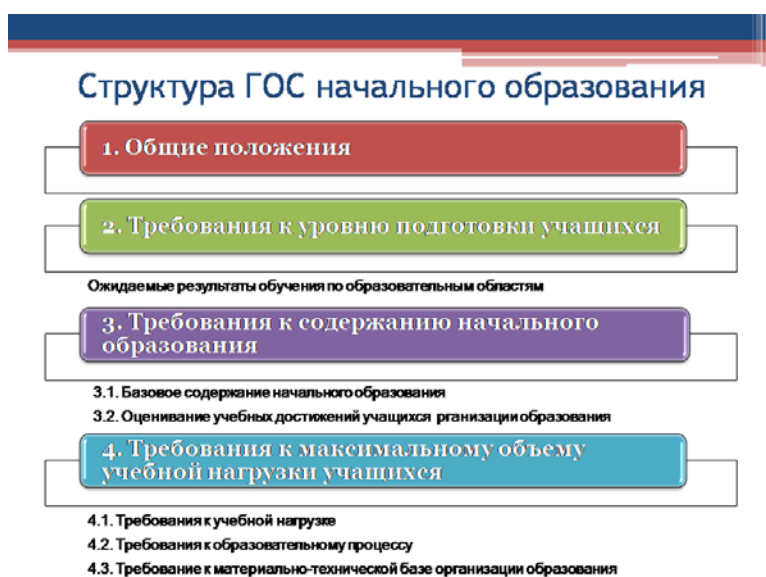
Они составляют основу функциональной грамотности школьников, необходимой для их успешной социализации в будущем;

3) в рамках предметов 6 образовательных областей, помимо предметных знаний и умений, необходимо формировать навыки, как уже было сказано, необходимые для жизни;

в образовательном процессе для успешного решения образовательных задач обязательным является создание необходимых условий: это инновационные технологии обучения, трехязычная политика, критериальное оценивание, система внеурочных мероприятий, благоприятная обучающая среда и др.

Одним из механизмов предстоящего обновления является определение новых методологических подходов отбора содержания, его стандартизация.

Стандарт является рамочным документом и представляет собой инструмент реализации государственной политики в сфере образования. Новый ГОСО направлен на обеспечение конкурентоспособности и успешной интеграции казахстанского образования в мировое образовательное пространство.

Структура ГОСО, как видно из слайда, состоит из 4 разделов.

В разделе 3 «Требования к содержанию начального образования» сформулировано не только базовое содержание начального образования, но и положения об оценивании учебных достижений учащихся.

Требования 4 раздела касаются учебной нагрузки,

образовательного процесса и материально-технической базы организаций образования, что очень важно для выполнения задач обновления содержания образования.

От знаниевой педагогики к компетентностной

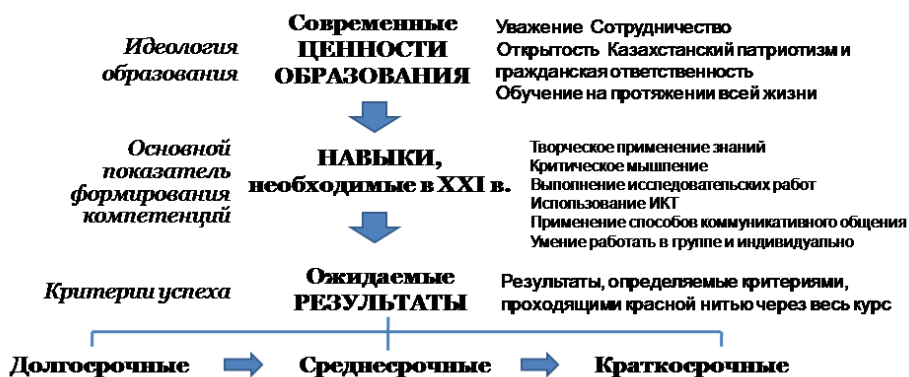
ЗНАНИЕВАЯ ПЕДАГОГИКА

- Акцент на содержание

КОМПЕТЕНТНОСТНАЯ ПЕДАГОГИКА

- Акцент на целеполагание

Переход от знаниевой парадигмы (передача знаний, умений, навыков) к компетентностной меняет акценты от содержания к целеполаганию. Определенными целями являются ожидаемые результаты обучения.

В ГОСО обозначены долгосрочные цели обучения – ожидаемые результаты «на выходе» по образовательным областям. В учебных программах ожидаемые результаты образуют многоуровневую систему краткосрочных целей обучения. Ожидаемые результаты обучения спроектированы по таксономии Блума.

Изменен также и принцип проектирования содержания по каждому учебному предмету: линейный принцип сменился принципом спиральности, то

есть постепенного наращивания знаний и умений как по вертикали, так и по горизонтали (усложнение навыков по темам и по классам).

Как показывает мировая практика, в большинстве развитых стран наблюдается тенденция к сокращению количества учебных предметов. Интеграция предметов является одним из концептуальных тезисов нового ГОСО.

В результате интеграции вводятся следующие предметы:

- обучение языкам (казахскому, русскому и английскому) осуществляется в рамках уровневого подхода и в едином тематическом режиме;
- предмет «Введение в науку» интегрирует содержание естественных наук и направлен на развитие первоначальных исследовательских навыков;
- предмет «Познание мира» содержит основы гуманитарных наук и географии.

Интеграция содержания указанных предметов осуществляется благодаря:

- **сетевому планированию результатов** (таксономически усложняющего содержания внутри предмета и предметов внутри курса);
- **усилению эффекта переноса** за счет однородности критериев успеха схожих областей знания и акцента на универсальные виды, способы деятельности.

Оценивание - часть обучения

Согласно Стандарту оценивание является неотъемлемой частью содержания образования, т.к. система оценивания измеряет навыки, на формирование которых направлено содержание. С вступлением стандарта в законную силу в школах республики будет введена **интегрированная модель критериального оценивания**. Данная модель предоставит критерии измерения результатов «на выходе», которые будут детально представлены в обновляемых учебных программах.

Таким образом, отечественные учебные программы будут составлены в лучших традициях западных куррикулумов.

Стандарт имеет ярко выраженную практическую направленность, что отражается в подходах обучения, ориентации на развитие навыков, интеграции предметов на основе формируемых навыков. Практикоориентированная и проектная деятельность находится в основе всего образовательного процесса.

В рамках приоритетных направлений развития образования и науки предполагается полное и частичное обновление образования в 11-летнюю школу.

На трех последующих слайдах представлен график перехода частичного внедрения обновленного содержания.

График перехода полного внедрения обновленного содержания среднего образования

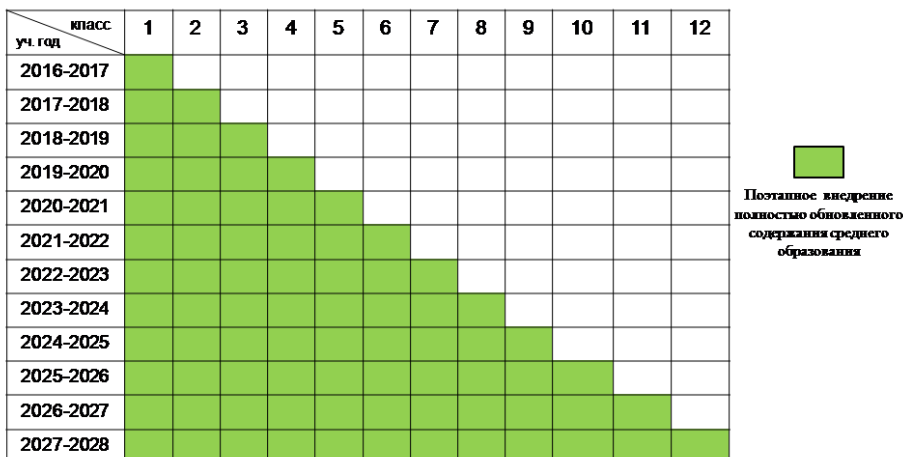

График перехода частичного внедрения обновленного содержания среднего образования в 11-летнюю школу: языковые предметы и ИКТ

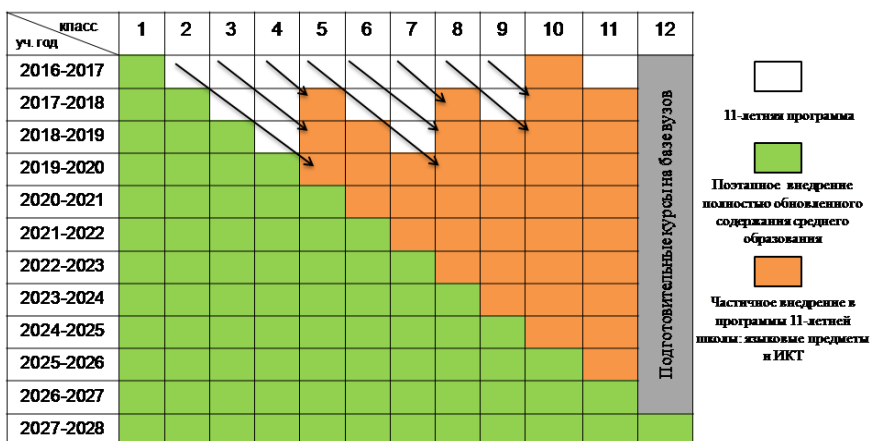
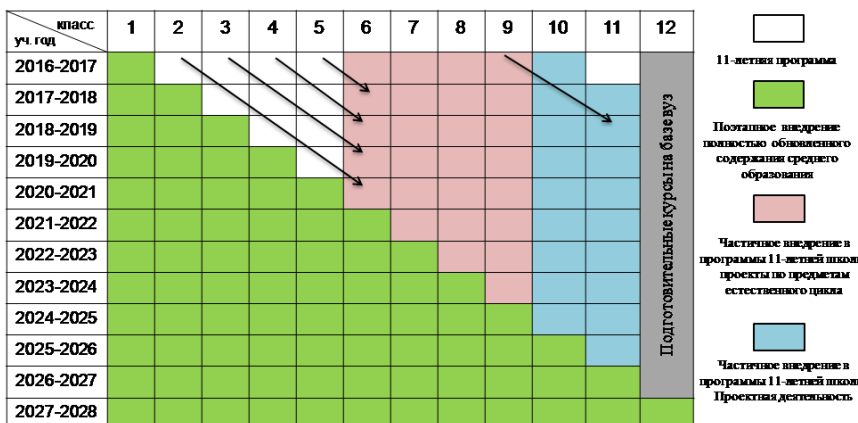

График перехода частичного внедрения обновленного содержания среднего образования в 11-летнюю школу: проекты по предметам естественного цикла и «Проектная деятельность»

Как видно из графика, с 2016 года 1 классы будут обучаться по новому ГОСО и составленным на его основе учебным программам.

В связи с этим предусмотрено введение элементов обновления для учащихся 5–11 классов для усиления развития у целого поколения школьников функциональной грамотности, необходимой ему для успешного включения в жизнедеятельность. К ним можно отнести:

- обновление учебных программ по казахскому, русскому и английскому языку с ориентацией на развитие навыков по 4 видам речевой деятельности. Данные программы перестроены с учетом уровневого овладения языком;

- обновление учебных программ по информатике с опорой на развитие ИКТ-компетенций;

- обновление программ естественного цикла с включением проектов и проектной деятельности;

- введение в старшую школу нового предмета «Проектная деятельность», ориентированного на развитие исследовательских навыков и критического мышления;

- организацию подготовительных курсов (12 класс по выбору) с целью создания условий для поступления в лучшие отечественные и зарубежные вузы.

Таким образом, обновление содержания казахстанского образования должно осуществляться с учетом задач государственных приоритетов, международного опыта и отечественной практики.

От обновления содержания образования зависит, сможет ли школа подготовить личность, способную активно, творчески мыслить и действовать, саморазвиваться интеллектуально, нравственно и физически.

В завершении выступления хочется подчеркнуть, что сегодня Академия как главный институт методологического, научного и учебно-методического сопровождения развития системы образования играет одну из ключевых ролей, от которого зависит успешность всего процесса обновления.

**Орта білім мазмұнын Назарбаев Зияткерлік мектептері
тәжірибесі негізінде жаңарту**

Әдістемелік құрал

**Обновление содержания среднего образования
на основе опыта Назарбаев Интеллектуальных школ**

Методическое пособие

Басуға 30.07. 2014 қол қойылды. Пішімі 60×84^{1/16}.
Қағазы офсеттік. Офсеттік басылыс.
Қаріп түрі «Times New Roman». Шартты баспа табағы 6.

Подписано в печать 30.07. 2014. Формат 60×84^{1/16}.
Бумага офсетная. Печать офсетная.
Шрифт Times New Roman. Усл. п.л. 6.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы» РМҚК
010000, Астана қ., Орынбор көшесі 4, «Алтын Орда» БО, 15-қабат.

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Национальная академия образования им. Ы. Алтынсарина
010000, г. Астана, ул. Орынбор, 4, БЦ «Алтын Орда» 15 этаж